

วุฒิสภา

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.

(การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา)

(สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)

บรรจุระเบียบวาระการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๒๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)

วันอังคารที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

อ.พ. ๓๑/๒๕๕๗

จัดทำโดย สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

www.senate.go.th

บทสรุปสำหรับสมาชิกวุฒิสภา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) มีผู้เสนอเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา รวม ๒ ฉบับ ได้แก่ ๑) คณะรัฐมนตรี ๒) พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรวัักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย เป็นผู้เสนอ โดยฉบับที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอมีเหตุผล และความจำเป็นของการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติให้ พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้อง ไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียม ในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหม ทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดี ส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระ ให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑. เพิ่มเติมบทบัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลย ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีอาญาที่เป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทาง ทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย **ในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงาน อัยการเป็นโจทก์** และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้ง กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

๒. ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึง **อายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา** ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ ประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๘ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

๓. แก้ไขเพิ่มเติมให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดี ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ **ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม** เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียก เอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้

: รายงานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของวุฒิสภา
พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่ง
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔
ข้อ ๑๐๙

เอกสารประกอบการพิจารณานี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการของวงงานวุฒิสภา
โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา
ในโอกาสต่อไป

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
พฤศจิกายน ๒๕๔๗

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายหน้ท ผาสุข	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นางสาวสุภางค์จิตต ไตรเพทพิสัย	ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมาย ๑
นางสาวลัดดาวัลย์ สมบูรณ์กิจชัย	นิติกร ๕
นางนงค์เยาว์ ประพิณ	นิติกร ๖
นายทศวิณห์ เกียรติทัตต์	วิทยากร ๕
นางสาวภควดี เกษตระกูล	เจ้าพนักงานธุรการ ๕
นางสาวพวงผกา น้อยช้อย	เจ้าพนักงานธุรการ ๕
นางสาววีรนุช หมั่นทอง	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑
นางสาวธารินี ดวงสุวรรณ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๑

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๘๘

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โทร ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑-๒

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับสมาชิกวุฒิสภา.....	-๑-
ส่วนที่ ๑ ความเป็นมา สาระสำคัญ ประเด็นสำคัญจากการอภิปรายของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร และผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	
• ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	๑
• บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	๕
• สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	๑๕
• ประเด็นสำคัญในการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	๒๓
๑. สรุปประเด็นสำคัญในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่หนึ่ง	๒๓
▲ ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่หนึ่ง	๒๓
๒. สรุปประเด็นสำคัญในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่สอง.....	๒๓
▲ ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่สอง ชั้นพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา	๒๕
▲ ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่สาม.....	๒๘
ส่วนที่ ๒ ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข) กับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.	

**ส่วนที่ ๓ ข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.**

การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	๓๕
๑. ความหมาย	๓๕
๒. เขตอำนาจศาลในการชำระคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา	๓๗
๓. การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง	๓๘
๔. พนักงานอัยการเรียกทรัพย์คืนหรือราคาแทนผู้เสียหาย	๔๔
๕. คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษา คดีส่วนอาญา	๕๕
๖. คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วย ความผิดของบุคคลในทางแพ่ง	๗๖
ภาคผนวก : ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	(๑)
: ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียม)	(๗๕)
: ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ	(๙๓)
: ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรรักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย เป็นผู้เสนอ	(๙๙)
: รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. สภาผู้แทนราษฎร	(๑๐๕)
: ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว	(๑๑๗)
: รายงานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของวุฒิสภา พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔	(๑๒๕)

ส่วนที่ ๑

ความเป็นมา สาระสำคัญ ประเด็นสำคัญ
จากการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร
เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)

พ.ศ.

ความเป็นมา

ของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา) มีผู้เสนอเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา รวม ๒ ฉบับ คือ

๑. **เสนอโดย คณะรัฐมนตรี** ชุดที่มี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ และได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๒๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗

๒. **เสนอโดย พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิตวุฒิวรภัทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย** เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗ และได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๒๖ (สมัยสามัญทั่วไป) วันพุธที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับนี้ มีหลักการในทำนองเดียวกัน โดยฉบับที่ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ มีหลักการและเหตุผลของการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า

หลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

โปรดดูร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. คณะรัฐมนตรี
เป็นผู้เสนอในภาคผนวก หน้า ๕๓

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์
และนายสุรสิทธิ์ นิตวุฒิวรภัทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย เป็นผู้เสนอในภาคผนวก หน้า ๕๕

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้น ค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผลของการเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียก ทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหม ทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้น ให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหาย มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้น ค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตรา พระราชบัญญัตินี้

คณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕ และมีมติอนุมัติ หลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการประสานงาน สภาผู้แทนราษฎรเสนอ แล้วส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับ ข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย และเมื่อสำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการส่งให้คณะกรรมการประสานงาน สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อนนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

สภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับพร้อมกันไปในวาระ ที่หนึ่งชั้นรับหลักการ ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญ นิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ และได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับพร้อมกันไป **ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์** และมีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๓๕ คน เพื่อพิจารณาในวาระที่สองชั้นคณะกรรมการ โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี เป็นหลักในการพิจารณา กำหนดการแปรญัตติภายใน ๗ วัน

คณะกรรมการวิสามัญ จำนวน ๓๕ คน ประกอบด้วย

๑. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์	เป็นประธานคณะกรรมการ
๒. นายชูศักดิ์ ศิรินิล	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

ฉบับนี้ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙^๑ และในคราวประชุม คณะกรรมาธิการวิสามัญกิจการวุฒิสภา เมื่อวันที่อังคารที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นควรมอบหมายให้คณะกรรมการการยุติธรรมและ สิทธิมนุษยชน เป็นผู้พิจารณา เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้วให้คณะกรรมการ ดังกล่าวรายงานต่อประธานวุฒิสภาเป็นการด่วน^๒ ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของ สมาชิกวุฒิสภาต่อไป

.....

^๑ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙ บัญญัติว่า "เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการแห่ง ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดในวาระที่หนึ่งแล้ว ประธานวุฒิสภาอาจพิจารณามอบหมายให้ คณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาคณะใดคณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องหรือในกรณีที่มีความจำเป็น วุฒิสภาอาจตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญ ขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวเป็นเฉพาะกรณีไปก็ได้ และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบในวาระที่สามแล้ว ให้คณะกรรมการดังกล่าวรายงานต่อประธาน วุฒิสภาเป็นการด่วน ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของสมาชิกในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อไป

^๒ โปรดดูรายงานของคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแห่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ข้อ ๑๐๙ ในภาคผนวก หน้า ๑๒๕

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. ...

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ นร ๐๕๐๓/๒๕๐๓๒ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... ที่สำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตรวจพิจารณา โดยมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกประกอบร่าง ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติที่สำนักงานศาลยุติธรรมและ
คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเสนอ

๑.๑ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และให้ศาลมีอำนาจตั้งหมายความให้แก่ผู้ยื่นคำร้องที่มีฐานะยากจน (เพิ่มมาตรา ๔๘/๑ และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๕)

๑.๒ ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๑)

๑.๓ กำหนดให้ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และเพิ่มมาตรา ๒๕๓/๑)

๒. ข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ คณะรัฐมนตรีข้อสังเกต ดังนี้

(๑) การกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก ตามร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับ เป็นกรณีที่ใช้เฉพาะคดีบางประเภทเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาการฟ้องซ้อนหรือฟ้องซ้ำในคดีแพ่งได้ จึงสมควรพิจารณาว่าหากจะให้ใช้ทุกกรณีจะเหมาะสมกว่าหรือไม่

(๒) เนื่องจากหลักการอุทธรณ์และฎีกาค่าพิพากษาในคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกัน โดยคดีแพ่งจะยึดถือราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท ส่วนคดีอาญาจะยึดถืออัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงสมควรพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้จะมีผลกระทบกับการอุทธรณ์หรือฎีกาค่าพิพากษาด้วยหรือไม่ เช่นในคดีที่มีโทษทางอาญาต่ำ แต่มีค่าเสียหายสูง

๒.๒ คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรมีข้อสังเกตเกี่ยวกับหลักการของร่างพระราชบัญญัตินี้ออกเป็น ๒ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ ไม่เห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติเนื่องจากกรณีการกระทำความผิดอาญาไม่ว่าข้อหาใดกฎหมายได้ให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องร้องคดีอาญาเอง หรือผ่านกระบวนการทางพนักงานอัยการ ส่วนการฟ้องคดีแพ่งกฎหมายก็ไม่ได้ห้าม และหลักปฏิบัติของศาล ความผิดอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำผิดได้บรรเทาผลร้ายก็ลงโทษปรับและให้คืนทรัพย์สิน แต่หากเป็นความผิดที่เป็นการทำร้ายร่างกายการลงโทษจำคุกนั้นในทางอาชญาวิทยาดูว่าเหมาะสมแล้ว ส่วนการจะขอชดใช้คืนทางแพ่งก็เป็นสิทธิซึ่งกฎหมายไม่ได้ห้ามเพียงแต่ไม่ได้อำนวยความสะดวกให้พนักงานอัยการดำเนินการให้แก่กัน ดังนั้น หลักการเดิมและวิธีการปฏิบัติในทางอาชญาวิทยาจึงเหมาะสมแล้ว นอกจากนี้การกำหนดให้ผู้เสียหายร้องต่อศาลด้วยตนเองหรือมีการแต่งตั้งทนายให้ อาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ รวมทั้งการยกเว้นค่าธรรมเนียมอาจสร้างภาระทางงบประมาณ

แนวทางที่ ๒ เห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากเป็นการช่วยเหลือในการทำงานของศาล พนักงานอัยการ และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในกรณีนี้มีลักษณะการทำงานซ้ำซ้อนกัน ๒ ครั้ง กล่าวคือ คดีอาญาที่เข้าสู่ระบบศาลมีเพียงไม่กี่ประเภทที่พนักงานอัยการมีสิทธิขอให้จำเลยคืนทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายได้ นอกนั้นผู้เสียหายต้องไปแยกฟ้องคดีแพ่ง ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายบัญญัติว่าข้อเท็จจริงในคดีอาญามุกพันคดีแพ่ง แต่ในทางปฏิบัติแล้วเมื่อฟ้องคดีอาญาและมีการฟ้องคดีแพ่งด้วย การสืบพยานต่าง ๆ ก็ใช้พยานชุดเดียวกัน จึงทำให้ศาลและผู้เกี่ยวข้องทำงาน ๒ ครั้ง แต่หากดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัตินี้จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายและศาล ซึ่งประเด็นที่ต้องสืบเพิ่มก็คือความเสียหายมีเท่าไร

๒.๓ กระทรวงยุติธรรมเห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับรัฐมนตรีรักษาการว่า ไม่ควรกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการ แต่ควรกำหนดให้รัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายบริหารเป็นผู้รักษาการ

๒.๔ สำนักงานอัยการสูงสุดเห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยมีข้อสังเกตว่าควรให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินคดีอาญากับจำเลยอยู่แล้ว เป็นผู้ยื่นคำร้องแทนผู้เสียหาย อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐและผู้เสียหาย.

๓. สารสำคัญของร่างกฎหมายที่ผ่านการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอร่างให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตรวจพิจารณา สรุปสาระสำคัญของร่างได้ดังนี้

๓.๑ หลักการของร่างพระราชบัญญัติ

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว คณะกรรมการฯ เห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่สำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเสนอ เนื่องจากการกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีพินิจงานอัยการเป็นโจทก์ จะทำให้การดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยผู้เสียหายไม่ต้องนำคดีไปฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ และสามารถลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินคดี อันเป็นการอำนวยความสะดวกและคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งที่เกิดจากกรกระทำผิดความผิดของจำเลยในคดีอาญา ตามแนวทางที่มาตรา ๒๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้

๓.๒ ประเภทของคดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ร่างฯ ที่ผ่านการตรวจพิจารณาเป็นไปตามหลักการที่เสนอ กล่าวคือ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาทุกประเภทที่เมื่อเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน ซึ่งผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมได้ชี้แจงว่าหลักการตามร่างที่เสนอมิเจตนารมณ์ให้รวมถึงคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินตามมาตรา ๔๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย แต่ถ้อยคำตามร่างที่เสนอมานำมาใช้จะจำกัดว่าจำกัดอยู่เฉพาะคดีบางประเภทโดยไม่รวมถึงคดีตามมาตรา ๔๓ ตามที่คณะรัฐมนตรีมีข้อสังเกต คณะกรรมการฯ จึงได้ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนและตรงกับเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้น

อนึ่ง คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีพินิจงานอัยการเป็นโจทก์ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งต้องการให้การดำเนินคดีในส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนรวดเร็วยิ่งขึ้นแล้วเห็นว่า การกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญา แม้จะทำให้การดำเนินคดีแพ่งสะดวกและรวดเร็วขึ้นแต่การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยปกติจะมีกระบวนการพิจารณาที่ยุ่งยากและซับซ้อนกว่าคดีอาญา จึงอาจทำให้การพิจารณาคดีอาญานับช้าหรือติดขัดได้ ดังนั้น คำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจึงควรจำกัดเฉพาะคดีที่ไม่มีความยุ่งยากและไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญา อย่างไรก็ตาม กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในปัจจุบันตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาได้ หากการพิจารณาคดีแพ่งทำให้การพิจารณาคดีอาญา

เป็นข่าวหรือตัดขาดคณะกรรมการฯซึ่งไม่ได้จำกัดประเภทคดีให้แคบลง เนื่องจากศาลสามารถใช้อำนาจตามมาตรา ๔๑ เพื่อจำกัดประเภทและลักษณะของคดีได้ตั้งที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งจะทำให้การตรวจกฎหมายสอดคล้องกับระบบที่มีอยู่ มีความยืดหยุ่นคล่องตัวในการใช้นบังคับ และทำให้เจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้บรรลุผล กล่าวคือ ผู้เสียหายได้รับความเสียหายในทางแพ่งโดยรวดเร็วโดยไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญา

๓.๓ ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

ร่างฯที่ผ่านการตรวจพิจารณาเป็นไปตามหลักการที่เสนอ กล่าวคือ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยคณะกรรมการฯได้พิจารณาข้อสังเกตของสำนักงานอัยการสูงสุดที่เห็นว่าควรกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องแล้วเห็นว่า การกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องแทนผู้เสียหายตามข้อสังเกตของสำนักงานอัยการสูงสุดจะทำให้ระบบการพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเป็นระบบเดียวกันกับมาตรา ๔๓ ที่ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลในการเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำ ความผิดของจำเลยในคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้มีผู้พิจารณาคดีอื่นจะช่วยลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาล และทำให้การยื่นคำร้องดังกล่าวไม่กระทบต่อคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แต่เนื่องจากปัจจุบันพนักงานอัยการมีคดีอาญาที่ต้องรับผิดชอบอยู่เป็นจำนวนมาก และการดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนมีความจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลมากกว่าการยื่นคำร้องเพื่อขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินตามมาตรา ๔๓ คณะกรรมการฯจึงเห็นชอบตามหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเสนอมา โดยมีข้อสังเกตว่า ภายหน้าหากระบบมีความพร้อมก็อาจจะแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดเสนอ

๓.๔ การยกเว้นค่าธรรมเนียม

ร่างฯที่ผ่านการตรวจพิจารณาเป็นไปตามหลักการที่เสนอ กล่าวคือ กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่คณะกรรมการฯได้ตัดข้อยกเว้นในการยกเว้นค่าธรรมเนียมในกรณีศาลเห็นว่าผู้ร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือเป็นการเรียกค่าเสียหายในทางธุรกิจ หรือไม่ชวนชวายในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ตามมาตรา ๒๕๓/๑ ออก เนื่องจาก การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นการเรียกค่าสินไหมสูงเกินสมควร หรือเป็นการเรียกค่าเสียหายในทางธุรกิจเป็นเรื่องยากซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ การใช้มาตรการบังคับให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมในกรณีผู้เสียหายไม่ชวนชวายในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต แม้จะมีประโยชน์ในการป้องกันและลดโทษผู้เสียหาย แต่หากผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมแล้ว แต่ยังมีพฤติการณ์เช่นเดิมก็จะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินคดีอาญาต่อไป ดังนั้น กรณีที่ผู้เสียหายไม่ชวนชวายในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตจึงควรใช้ระบบเดียวกับการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ในปัจจุบันคือให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาตามมาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา คณะกรรมการฯ จึงได้จัดข้อยกเว้นตามมาตรา ๒๕๓/๑ ออก

๓.๕ การอุทธรณ์ฎีกา

การอุทธรณ์หรือฎีกาคำร้องขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีข้อสั่งเกณฑ์ว่า หลักการอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาในคดีแพ่งและคดีอาญา
มีความแตกต่างกัน โดยคดีแพ่งจะยึดราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท ส่วนคดีอาญา
จะยึดถืออัตราโทษอย่างสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงสมควรพิจารณาว่าร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้
จะมีผลกระทบต่อกรอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาดังหรือไม คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาแล้ว
เห็นว่า การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ในส่วนของการพิจารณาคำพิพากษา
ซึ่งรวมถึงการอุทธรณ์และฎีกา ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา สำหรับคดีส่วนแพ่ง มาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติ
ให้การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่ง
การอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นกระบวนการพิจารณาทางแพ่งประการหนึ่ง จึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบกับคำร้องขอบังคับให้จำเลยใช้ค่าสินไหม
ทดแทนนี้ ในร่างมาตรา ๔๔/๑ ก็ได้บัญญัติให้คำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่งด้วย การดำเนินการพิจารณาคำร้องนี้ ซึ่งรวมถึงการอุทธรณ์และฎีกาจึงต้อง
เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ
แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๐/๒๕๔๓ และคำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๓๔๘/๒๕๗๙^๑
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๒/๒๕๐๔^๒ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔๘/๒๕๓๙^๓ ดังนั้น
หลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงไม่กระทบต่อหลักกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์
หรือฎีกาคำพิพากษาในขณะนี้แต่อย่างใด

^๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๐/๒๕๔๓ และคำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๓๔๘/๒๕๗๙ วินิจฉัย
ว่า แม้คู่ความจะฎีกาในคดีส่วนอาญาไม่ได้ เพราะต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา ๒๕๓ แต่สำหรับในคดีส่วนแพ่งนั้น เมื่อทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาเกินสองแสนบาท
คู่ความย่อมฎีกาในคดีส่วนแพ่งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๕๔-วรรคแรก

^๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๒/๒๕๐๔ วินิจฉัยว่า การฟ้องคดีอาญาปนคดีแพ่งศาลยกฟ้อง
คดีส่วนอาญาแต่ให้โจทก์ชนะในส่วนแพ่งดังนี้จำเลยยื่นอุทธรณ์ส่วนแพ่งได้ในกำหนดหนึ่งเดือนตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๙ มิใช่กำหนด ๑๕ วัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

^๓ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔๘/๒๕๓๙ วินิจฉัยว่า เมื่อคดีส่วนแพ่งมีทุนทรัพย์ที่พิพาทกัน
ในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาท ย่อมต้องห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๒๕๔ วรรคแรก แต่แม้คดีส่วนแพ่งจะต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงก็ตาม ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง
จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา ๔๖ และเมื่อในคดีส่วนอาญาฟังไม่ได้ว่าจำเลยทำให้อวัยวะของโจทก์เสียหาย ในคดีส่วนแพ่งจึงต้องฟังว่า
จำเลยมิได้ทำละเมิดอันจะต้องใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

๓.๖ รัฐมนตรีรักษาการ

ร่างฯที่ผ่านการตรวจพิจารณาได้คัดมาตรารักษาการที่มีบัญญัติให้ประธานศาลฎีการักษาการตามร่างพระราชบัญญัตินี้ออก เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติอันเป็นเอกเทศที่จะทำให้ฝ่ายบริหารมีภาระขึ้นใหม่ ดังนั้น ผู้รักษาการซึ่งมีหน้าที่ดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงเป็นไปตามที่พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ จึงไม่จำเป็นต้องมีมาตรารักษาการตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

๔. ข้อสังเกตของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้อื่นคำร้องตามมาตรา ๒๕๓ ดังนี้

(ก) การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อในคดีอาญา แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้เฉพาะผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องเข้ามาตามมาตรา ๔๔/๑ ในขณะที่ผู้เสียหายที่ไปดำเนินคดีแพ่งด้วยตนเองตามมาตรา ๔๕ หรือศาลมีคำสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาตามมาตรา ๔๑ ตามระบบปัจจุบันยังต้องชำระค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้สิทธิในการได้รับการเยียวยา ค่าเสียหายในทางแพ่งอันเกิดจากคดีอาญาของผู้เสียหายไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น ในโอกาสต่อไปหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ควรพิจารณาความเป็นไปได้ในการยกเว้นค่าธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้แก่ผู้เสียหายซึ่งไปดำเนินคดีแพ่งด้วยตนเอง หรือศาลมีคำสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาด้วย เพื่อให้สิทธิของผู้เสียหายหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาเท่าเทียมกันทั้งระบบไม่ว่าผู้เสียหายจะยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญา หรือจะไปดำเนินคดีแพ่งด้วยตนเอง หรือศาลมีคำสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา

(ข) การกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในการยื่นคำร้องเข้ามาตามมาตรา ๒๕๓ นั้น ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องให้ทันภายในระยะเวลาที่ตามมาตรา ๔๔/๑ กำหนดไว้คือ ก่อนเริ่มสืบพยานหรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน ซึ่งในคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยให้การรับสารภาพศาลอาจจะตัดสินคดีโดยไม่มีการสืบพยานและการดำเนินคดีจะเป็นไปโดยรวดเร็วทำให้ผู้เสียหายไม่มีโอกาสยื่นคำร้องได้ทันและต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากโดยต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่การจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของตนก็จะมีปัญหาในทางปฏิบัติตามมาในกรณีที่พนักงานอัยการไม่ได้แจ้ง ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินคดีของพนักงานอัยการต้องเสียไป ดังนั้น จึงควรใช้มาตรการในทางบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิของตนหลังจากที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบ

ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ...

สืบเนื่องจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... (แก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ) ซึ่งปรากฏว่าบทบัญญัติบางมาตราได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ประธานศาลฎีกาออกข้อบังคับเพื่อให้มีการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เช่น มาตรา ๕๙ วรรคสี่ มาตรา ๗๗ และมาตรา ๙๖ เป็นต้น ประกอบกับมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานตุลาการอิสระของศาลยุติธรรมซึ่งขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกาด้วย เพื่อให้การดำเนินการของคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อยและสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเห็นสมควรที่จะได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๓๗ เพื่อกำหนดเพิ่มเติมให้ประธานศาลฎีกาและนายกรัฐมนตรีรักษาการในส่วนงานที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัตินี้

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม(สำนักงานปลัดกระทรวง) ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดซึ่งสรุปผลการพิจารณาได้ ดังนี้

๑. ความเป็นมา

เนื่องจากมาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมได้กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานตุลาการอิสระของศาลยุติธรรมโดยขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา และในการปฏิรูประบบราชการที่ผ่านมาตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้สำนักงานอัยการสูงสุดเป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๓๗ โดยกำหนดเพิ่มเติมให้ประธานศาลฎีกาและนายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของตน และกำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานศาลฎีกา นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวด้วย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้พิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๗๗ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น

๒.สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

กำหนดเพิ่มเติมให้ประธานศาลฎีกาและนายกรัฐมนตรีรักษาการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของตนตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๗๗ โดยกำหนดให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับ และนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจออกกฎกระทรวงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เพื่อวางระเบียบการงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

๓. ผลการพิจารณา

๓.๑ ในการพิจารณาร่างมาตรา ๓ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕ ของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๗๗) ในส่วนที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมนั้น ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมมีข้อสังเกตว่าไม่ควรกำหนดให้การออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาต้องผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรา ๑๗ ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารราชการศาลยุติธรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารราชการและงานธุรการของศาลยุติธรรมเท่านั้น มิได้บัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องหรืออาจมีผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของตุลาการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการออกข้อบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว เป็นอำนาจนิติบัญญัติที่จะวางระเบียบการงานตามหน้าที่ในการดำเนินคดีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับและก้าวล่วงไปในอำนาจการใช้ดุลพินิจของตุลาการแต่อย่างใด และการกำหนดให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ก็เพื่อที่จะทำให้การออกข้อบังคับนั้นเป็นไปโดยมีความรอบคอบและเป็นไปเพื่อประโยชน์ในกระบวนการพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดให้คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมาช่วยพิจารณาก่อนครั้งหนึ่งก่อนที่จะได้ประกาศใช้ข้อบังคับนั้น ๆ

๓.๒ ในส่วนของการอ้างบทบัญญัติการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตาม มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาพิจารณาแล้วเห็นว่า ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและร่าง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไข ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ) ที่กำหนดเกี่ยวกับการให้ผู้รักษาการตามกฎหมายสามารถออกอนุบัญญัติ เพื่อวางระเบียบการดำเนินคดีอาญา ประกอบกับกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญเพียง สามประการ คือ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน และสิทธิในทรัพย์สิน ตามมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การอ้างบทบัญญัติ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญในคำปรารภจึงได้ชี้แจงเฉพาะบทบัญญัติ สามมาตราดังกล่าวข้างต้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

สาระสำคัญ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)

พ.ศ.

ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว

สาระสำคัญ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)

พ.ศ.

ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๕ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๘)

๑.๒ เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สิน หรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. ชื่อพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

“มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

๓. คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๔. บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล (ร่างคำปรารภวรรคสอง)

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙^๑ ประกอบกับมาตรา ๓๑^๒ มาตรา ๓๕^๓ มาตรา ๓๖^๔ มาตรา ๔๘^๕ มาตรา ๒๓๗^๖

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คမ်းขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำได้อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัย

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้”

^๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๔๘ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง

ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๓๗ ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามบทบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับ โดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(๑) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

(๒) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับ

พยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ด้วย”

มาตรา ๒๓๘^๗ มาตรา ๒๓๙^๘ มาตรา ๒๔๐^๙ มาตรา ๒๔๑^{๑๐} มาตรา ๒๔๒^{๑๑} มาตรา ๒๔๓^{๑๒} และ มาตรา ๒๔๔^{๑๓} ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๕. วันใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๒)

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

^๗รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๓๘ ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

^๘รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๓๙ คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในกฎหมาย และต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็ว

สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร”

^๙รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๔๐ ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคลในคดีอาญา หรือในกรณีอื่นใด ผู้ถูกคุมขังของ พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นที่มีอำนาจพิจารณา คดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นไม่มีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที”

^{๑๐}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๔๑ ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิ ได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมมีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐาน พร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

^{๑๑}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๔๒ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิ ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจจัดหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

ในคดีแพ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

^{๑๒}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๔๓ บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถือคำเป็นปฏิปักษ์ ต่อตนเองอันอาจทำใหตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจู่ใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาณ ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

^{๑๓}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติว่า “มาตรา ๒๔๔ บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิ ได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ”

๖. เนื้อหาสาระที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติฉบับนี้

๖.๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ร่างมาตรา ๓ เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

๖.๑.๑ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ (มาตรา ๔๔/๑)

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

๖.๑.๒ กำหนดกระบวนการพิจารณาคดีอันเกี่ยวข้องกับคำร้องที่ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ตลอดจนกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้

“มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

๖.๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗)

คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามความรับผิดชอบทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าคดีอาญาศาลจะพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ สำหรับราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ (มาตรา ๔๗)

“มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ”

๖.๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน (ร่างมาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑)

๖.๓.๑ กำหนดในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนั้นตามคำพิพากษา (มาตรา ๕๐)

“มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนั้นตามคำพิพากษา”

๖.๓.๒ กำหนดอายุความคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา (มาตรา ๕๑)

“มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐^{๑๔} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลงตามมาตรา ๙๕^{๑๕} แห่งประมวลกฎหมายอาญา

^{๑๔} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๒๐ บัญญัติว่า “อายุความสิทธิเรียกร้องของผู้เยาว์หรือของบุคคลวิกลจริตอันศาลจะสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่ก็ตาม ถ้าจะครบกำหนดลงในขณะที่บุคคลดังกล่าวยังไม่ถึงความสามารถเต็มภูมิหรือในระหว่างหนึ่งปีนับแต่วันที่บุคคลดังกล่าวไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ถึงความสามารถเต็มภูมิหรือได้มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล แล้วแต่กรณี แต่ถ้าอายุความสิทธิเรียกร้องนั้นมีระยะเวลาน้อยกว่าหนึ่งปีก็ให้นำกำหนดระยะเวลาที่สั้นกว่านั้นมาใช้แทนกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีดังกล่าว”

^{๑๕} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่
ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๙๓/๓๒^๖
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว
ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์”

**๖.๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน (ร่างมาตรา ๖ แก้ไขเพิ่มเติม
มาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑)**

**๖.๔.๑ การบังคับคดีในส่วนแห่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคา
ทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียม ให้บังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง (มาตรา ๒๔๙)**

“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหม
ทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

**๖.๔.๒ กำหนดบุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำ
ความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบแทนกันและต่างกันในการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้
ค่าสินไหมทดแทน (มาตรา ๒๕๐)**

“มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้อง
คำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบแทนกันและต่างกันในการคืน
หรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทน”

**๖.๔.๓ กำหนดการยึดทรัพย์สินของจำเลยเพื่อสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล
ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน ค่าปรับ ตามลำดับ (มาตรา ๒๕๑)**

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล
ค่าปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำ
จำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (๕) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนด
ดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน”

^๖ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓๒ บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด
หรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความสิบปี ทั้งนี้ ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

๖.๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน (ร่างมาตรา ๗ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

๖.๕.๑ กำหนดให้คดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญา หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น (มาตรา ๒๕๓)

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จักต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

๖.๕.๒ กำหนดให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง (มาตรา ๒๕๔)

“มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง”

๖.๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน (ร่างมาตรา ๘ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๘)

กำหนดให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๒๕๘)

“มาตรา ๒๕๘ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

.....

ประเด็นสำคัญ

จากการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ.

๑. สรุปประเด็นสำคัญในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ

เหตุผลที่รับหลักการ

เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างกฎหมายฉบับนี้เนื่องจากปัจจุบันการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์รวม ๙ ฐานความผิดกล่าวคือ ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กระชอก ฉ้อโกง ยักยอก และรับของโจร (มาตรา ๔๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) เท่านั้น แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาต่อศาลเพื่อขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ ในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งทำให้การดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยผู้เสียหายไม่ต้องนำคดีไปฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก

๑.๑ ผลการพิจารณาสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง

มติที่ประชุม ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ **ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์**

๒. สรุปประเด็นสำคัญในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่สอง ชั้นพิจารณา เรียงตามลำดับมาตรา

๒.๑ ประเด็นที่มีการอภิปรายและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง

๑) **ประเด็นตามร่างมาตรา ๓ เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา ๔๔/๑** ที่กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งทางคณะกรรมการได้แก้ไขโดยการเพิ่มฐานความผิดเกี่ยวกับ **“ชื่อเสียง”** ไว้ด้วยนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อภิปรายแสดงความคิดเห็นออกเป็น ๒ ฝ่ายดังนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๓ คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กระชอก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากภวกรรมกระทำผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

ฝ่ายแรก เห็นด้วยกับการที่คณะกรรมการการได้แก้ไขโดยเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงไว้ในมาตรา ๔๔/๑ ซึ่งผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา เพื่อขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันจะเป็นการสะดวกต่อการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง โดยไม่ต้องนำคดีส่วนแพ่งไปฟ้องต่างหาก

ฝ่ายที่สอง ไม่เห็นด้วยกับการที่คณะกรรมการการได้แก้ไขโดยเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงไว้ในมาตรา ๔๔/๑ เนื่องจากในคดีความผิดที่เกี่ยวกับชื่อเสียงผู้เสียหายมักจะเรียกค่าเสียหายสูงเกินสมควร ประกอบกับเกรงว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้สิทธิหน้าที่ขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ตรวจสอบฝ่ายบริหาร หรือสื่อมวลชนเสนอข่าวอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาและคดีทางแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายในคราวเดียวกันได้โดยสะดวก ดังนั้น จึงเห็นควรให้คงไว้ตามร่างเดิมน่าจะเหมาะสมกว่า

คณะกรรมการชี้แจงว่า

การที่คณะกรรมการการได้แก้ไข **โดยการเพิ่มเติมฐานความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงไว้ในมาตรา ๔๔/๑** ซึ่งผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพื่อขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้นั้น ทางคณะกรรมการการได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วว่า ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้ผ่านกระบวนการพิจารณาตรวจสอบในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นของพนักงานอัยการว่าคดีมีมูลจึงได้มีการฟ้องคดีต่อศาล ดังนั้น จึงได้กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีได้ และทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาได้รับฟังข้อเท็จจริง พยานหลักฐานในคดีอาญาแล้ว ซึ่งจะทำให้การพิจารณาในคดีส่วนแพ่งสะดวกยิ่งขึ้น และผู้เสียหายไม่ต้องยื่นฟ้องคดีส่วนแพ่งเป็นคดีอีกต่างหาก

สำหรับกรณีที่ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายสูงเกินสมควร ศาลก็จะมีมาตรการสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดและถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งตามมาตรา ๒๕๓ ของร่างพระราชบัญญัตินี้

มติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการ

๒.๒ ประเด็นร่างมาตรา ๗ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ เกี่ยวกับ “การดำเนินคดีโดยไม่สุจริต” นั้น ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่คณะกรรมการกำหนดให้ใช้มาตรการชำระค่าธรรมเนียมแทน เพราะน่าจะมีมาตรการที่รุนแรงกว่านี้ โดยศาลอาจจะมีคำสั่งจำคุก หรือถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลและกรณีที่พนักงานอัยการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตจะมีมาตรการอย่างไร

คณะกรรมการชี้แจงว่า

การดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ซึ่งหมายถึงผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีแล้ว มีการประวิงคดีทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลต้องล่าช้าออกไป หรือการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ศาลก็จะมีมาตรการสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่ง

ส่วนการละเมิดอำนาจศาลสามารถลงโทษได้ หากปรากฏว่าการกระทำดังกล่าว ฟังได้ว่า ถึงขนาดเป็นการละเมิดอำนาจศาล

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๖๑ กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาค่าฤชาธรรมเนียมของคู่ความในคดี โดยให้ตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่แพ้คดี ซึ่งศาลจะใช้ดุลยพินิจ โดยคำนึงถึงเหตุสมควรและการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต กล่าวคือ ให้คู่ความที่แพ้คดีเป็นผู้รับภาระชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนฝ่ายผู้ชนะคดี

การดำเนินคดีโดยไม่สุจริตในมาตรา ๒๕๓ นั้น มิได้หมายถึงพนักงานอัยการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต หากแต่หมายถึงการกระทำของผู้เสียหายที่ได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีต่อศาลแล้วมีการประวิงคดีอันมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ทำให้กระบวนการพิจารณาต้องล่าช้าออกไป

มติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการ

๒.๒ ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)

พ.ศ.

ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ไม่มีการแก้ไข

คำปรารภ

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๑

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๓ **เพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒**
มาตรา ๔๔/๑

มีการแก้ไข
มีการแก้ไข

คณะกรรมการแก้ไข ดังนี้

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้”

มีการพิจารณาขอสงวนความเห็น

นายพรชัย อัครวิวัฒนาพร (กรรมการ) ขอสงวนความเห็นโดยแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๔๔/๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดอาญาของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้”

มติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๔/๒**มีการแก้ไข****คณะกรรมการการแก้ไข ดังนี้**

“มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำ คำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงาน อัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่ จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่ สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม กำหนดโดยได้รับค่าตอบแทนที่ชดเชยค่าธรรมนะที่ควรค่าที่สุด”

มติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการ

มาตรา ๔ แก้ไขมาตรา ๔๗

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๔๗

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕ แก้ไขมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕๐

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๕๑

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๖ แก้ไขมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐

ไม่มีการแก้ไข

และมาตรา ๒๕๑**มาตรา ๒๔๙**

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๕๐

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๕๑

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๗ แก้ไขมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔**มีการแก้ไข****มาตรา ๒๕๓****มีการแก้ไข****มาตรา ๒๕๔**

ไม่มีการแก้ไข

คณะกรรมการการแก้ไข ดังนี้

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแบ่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแบ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยกับการแก้ไขของคณะกรรมการ

มาตรา ๘ แก้ไขมาตรา ๒๕๔

ไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๕๔

ไม่มีการแก้ไข

เมื่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่างแล้ว ที่ประชุมได้พิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๑๖ โดยไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำแต่อย่างใด จึงเป็นอันจบการพิจารณาในวาระที่สอง

๓. ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่สาม

มติที่ประชุม ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติในวาระที่สาม เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินี้ด้วยคะแนนเสียงข้างมาก

.....

* ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๑๖ กำหนดว่า

“เมื่อได้พิจารณาตามข้อ ๑๑๕ จนจบร่างแล้ว ให้สภาพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้งหนึ่ง และในการพิจารณาครั้งนี้ สมาชิกอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความใดไม่ได้ นอกจากเนื้อความที่เห็นว่าขัดแย้งกันอยู่”

ส่วนที่ ๒

**ตารางเปรียบเทียบประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา
(เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)
กับ**

**ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)**

พ.ศ.

ตารางเปรียบเทียบ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)
กับ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)
พ.ศ.

(สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)

<p style="text-align: center;">ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p style="text-align: center;">ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
<p style="text-align: center;">ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p>	<p style="text-align: center;">ร่าง พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.</p> <p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;">.....</p> <p style="text-align: center;">โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๓๗ มาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙ มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๒</p>

<p>ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p>ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
<p>มาตรา ๔๔ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคินตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้</p> <p>คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา</p>	<p>มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”</p> <p>มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป</p> <p>มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p> <p>“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน</p>

<p>ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p>ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
	<p>อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้</p> <p>การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้</p> <p>คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้</p> <p>มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้</p>

<p align="center">ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p align="center">ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
<p>มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม</p> <p>ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับโดยตลอดตามมาตรา ๗๘ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา</p> <p>ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๖๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p> <p>ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p> <p>มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าทดแทนหรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง</p>	<p>มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๘๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม</p> <p>ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับโดยตลอดตามมาตรา ๗๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา</p> <p>ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๘๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p> <p>ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”</p> <p>มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p> <p>“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง</p>

<p style="text-align: center;">ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p style="text-align: center;">ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
<p>มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดแทนกันและต่างกันใน การคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าทดแทน</p> <p>มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกัน สำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์สินหรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) ค่าธรรมเนียม (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน (๓) ค่าปรับ <p>มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญา มิให้เรียกค่าธรรมเนียม</p>	<p>มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดแทนกันและต่างกันใน การคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน</p> <p>มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) ค่าธรรมเนียม (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน (๓) ค่าปรับ” <p>มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p> <p>“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแห่งนั้น</p>

<p style="text-align: center;">ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข)</p>	<p style="text-align: center;">ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..) พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว)</p>
<p>ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับผู้ที่ได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาจำต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น</p> <p>มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคต้น ในคดีเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง</p> <p>มาตรา ๒๕๕ ให้นำบัญญัติค่าธรรมเนียมต่อท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีอนาถามาบังคับโดยอนุโลม</p>	<p>ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับผู้ที่ได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น</p> <p>มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง”</p> <p>มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน</p> <p>“มาตรา ๒๕๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ส่วนที่ ๓

ข้อมูลประกอบการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่..)
พ.ศ.

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

๑. ความหมายของ “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา”

ป.วิ.อ. ภาค ๑ ลักษณะ ๓ หมวด ๒ ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตั้งแต่มาตรา ๔๐ ถึงมาตรา ๔๑ ได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้เป็นพิเศษ แตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งทั่ว ๆ ไปซึ่งมิใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้หลายประการ เช่นให้อำนาจโจทก์ที่จะเลือกฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ (มาตรา ๔๐) การให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในคดีอาญาบางประเภทโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม (มาตรา ๔๓, ๔๔ และ ๒๕๓) และที่สำคัญคือการกำหนดหลักการให้การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา (มาตรา ๔๖) เป็นต้น แต่พึงระวังเป็นเบื้องต้นว่าจะนำหลักเกณฑ์พิเศษต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อไปบังคับใช้ได้ก็ต่อเมื่อเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเท่านั้น ดังนั้น หากมิใช่เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ย่อมไม่อาจนำหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติแห่งหมวด ๒ ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไปบังคับใช้ได้เลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๑๙)

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึง **คดีแพ่งที่ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีมูลฐานความรับผิดชอบเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา** กล่าวคือ หากมูลเหตุการกระทำผิดอาญาใด ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบทางแพ่งด้วย จึงจะถือได้ว่าคดีแพ่งที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดอาญานั้น เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เช่น คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือรับของโจรรวม ๙ ฐาน ที่มาตรา ๔๓ ให้อำนาจพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องคดีอาญามีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วยนั้น นับได้ว่าเป็นตัวอย่างของการกระทำผิดทางอาญาที่เป็นมูลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบทางแพ่งในอันที่จะต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายด้วย เพราะการกระทำผิดอาญาในฐานความผิดต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมเป็นการทำละเมิดต่อผู้เสียหาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ ด้วยอยู่ในตัวเอง แต่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นมิได้มีเพียงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ ดังกล่าวเท่านั้น ความผิดอาญาฐานอื่น ๆ ที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย

* ธานีศ เกศวพิทักษ์, ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์, “สัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา”, การบรรยายครั้งที่ ๗, ๑๓ มกราคม ๒๕๔๗.

เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด อันเข้าลักษณะเป็นการละเมิดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ ก็ถือได้ว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาทั้งสิ้น แต่ถ้าเป็นคดีที่ โจทก์ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องแห่งกฎหมายแพ่งโดยมิได้อาศัยมูลความผิดอาญาเลย ย่อมมิใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๔๕/๒๕๓๗ โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ ว่า กระทำ ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้และศาลพิพากษาลงโทษจำเลยที่ ๑ คดีถึงที่สุดแล้ว ส่วนคดีแพ่ง โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลอันเป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทาง อาญาในความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ จึงมิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จะนำบท บัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ มาใช้บังคับไม่ได้ (ฎีกาที่ ๒๕๖๓/๒๕๓๙ ก็วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๘๙/๒๕๔๕ โจทก์ฟ้องว่า จำเลยเลิกจ้างโจทก์โดยไม่ได้ กระทำ ความผิด ไม่บอกกล่าวล่วงหน้าและเป็นการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม ขอให้บังคับ จำเลยจ่ายค่าชดเชยสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าและค่าเสียหายตาม พ.ร.บ.คุ้มครอง แรงงานฯ ป.พ.พ. และ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงานฯ ส่วนจำเลย ให้การว่า โจทก์ทุจริตต่อหน้าที่โดยการลักทรัพย์ของจำเลย ซึ่งจำเลยได้ฟ้องโจทก์เป็นคดี อาญาแล้ว อันเป็นการยกข้อต่อสู้ตาม พ.ร.บ. ดังกล่าวขึ้นอ้างเพื่อไม่ต้องจ่ายเงินตามที่ โจทก์เรียกร้อง ดังนี้ ศาลแรงงานกลางสามารถฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่ คู่ความนำสืบแล้ววินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทในคดีนี้ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษา ของศาลในคดีอาญาในข้อเท็จจริงนั้นก่อน แม้ว่าทรัพย์ดังกล่าวจะเป็นทรัพย์ที่จำเลย อ้างไว้ในคดีแพ่งและคดีอาญา แต่หากจำเลยจะขอให้บังคับทางแพ่งด้วยก็ได้แต่ขอให้คืน ทรัพย์หรือใช้ราคาทรัพย์ฐานละเมิดเท่านั้น จำเลยจะขอให้เลิกจ้างโจทก์ด้วยไม่ได้ คดีนี้ จึงมิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลแรงงานกลางไม่จำเป็นต้องรอหรือถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาแต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๑๙ คดีเดิมเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๔๙๗ ส่วนคดีนี้เป็นคดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขาย ด้วยการออกเช็ค อันเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่โดยไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญา ตาม

พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คแต่อย่างใด คดีนี้จึงมิใช่เป็นคดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จะนำ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ มาใช้บังคับหาได้ไม่ (คำพิพากษา ฎีกาที่ ๑๒๐/๒๕๔๐ ๑๓๐๘/๒๕๓๓ และ ๒๓๓๓/๒๕๔๔ ก็วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ยิ่งไปกว่านั้น คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น หาได้จำกัดอยู่เฉพาะคดีแพ่งที่มีมูลความรับผิดชอบมาจากความผิดมูลฐานรวม ๙ ฐานในมาตรา ๔๓ หรือความผิดอาญฐานอื่น ๆ ที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด อันเข้าลักษณะเป็นความรับผิดชอบทางแพ่งฐานละเมิดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ เท่านั้น ความรับผิดชอบทางแพ่งในเรื่องอื่น ๆ ที่มีใช้ความรับผิดชอบฐานละเมิด หากมีมูลความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องมาจากมูลความรับผิดชอบทางอาญาก็อาจเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้เช่นกัน ดังเช่นคดีแพ่งที่ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบตาม ป.พ.พ. ว่าด้วยตัวเงินที่ได้กล่าวมาแล้วในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๕/๒๕๐๙ เป็นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๖๒/๒๕๑๖ เดิมโจทก์ในคดีนี้เคยให้การรับสารภาพต่อศาลในคดีที่โจทก์ถูกฟ้องทางอาญาในความผิดฐานหลบหนีเข้าเมืองว่า โจทก์เป็นคนต่างดาวและศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมืองไปแล้ว ต่อมาโจทก์จะมาฟ้องขอพิสูจน์ว่าเป็นคนไทยไม่ได้เพราะเป็นการขัดต่อ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

ข้อสังเกต คดีนี้โจทก์ฟ้องขอพิสูจน์ว่าเป็นคนไทย ตาม พ.ร.บ. สัญชาติฯ ถือว่าเป็นคดีแพ่ง แม้ว่าจะมิใช่เป็นการฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบฐานละเมิด เมื่อประเด็นที่จะวินิจฉัยมีมูลมาจากคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องให้ลงโทษในความผิดฐานหลบหนีเข้าเมือง ตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ศาลฎีกาก็ถือว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จึงอยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญาซึ่งวินิจฉัยว่าจำเลยมิใช่คนสัญชาติไทยยอมผูกพันจำเลยในคดีส่วนแพ่งด้วย

๒. เขตอำนาจศาลในการชำระคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๔๐ ได้บัญญัติถึงเขตอำนาจศาลในการชำระคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ว่า “การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้...” ดังนั้น แม้ว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจะจัดว่าเป็นคดีแพ่งซึ่งโจทก์ต้องยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งดังที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๒ แล้วกฎหมายยังให้ทางเลือกแก่โจทก์ที่จะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาได้ด้วย เช่น นายดำฆ่า นายขาวตาย นอกจากนายดีบิดาของนายขาวจะยื่นฟ้องนายดำต่อศาลอาญาขอให้ลงโทษตาม ป.อ. มาตรา ๒๘๘ แล้ว นายดียังมีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลอาญาซึ่งพิจารณาคดีอาญานั้น ขอให้ศาลอาญาพิพากษาบังคับให้นายดำชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเป็นคดีส่วนแพ่งได้ด้วย

พึงสังเกตว่า มาตรา ๔๐ ใช้คำว่า “...จะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญา...” หากได้ใช้คำว่า “ศาลซึ่งมีอำนาจชำระคดีอาญา” ไม่ ดังนั้น การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระคดีอาญานั้น ต้องเป็นกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญาแล้ว กฎหมายจึงจะให้สิทธิแก่โจทก์ที่จะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญานั้น ต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาได้ด้วย ดังนั้น หากผู้เสียหายถูกจำเลยข่มขืนกระทำชำเรา ตาม ป.อ. มาตรา ๒๗๖ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว แต่ผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ และมีได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาซึ่งเป็นศาลแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจ ในกรณีเช่นนี้ถ้าผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าว ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งเท่านั้น ผู้เสียหายจะฟ้องต่อศาลอาญา ซึ่งมีเขตอำนาจรับชำระคดีอาญาไม่ได้ เพราะมิได้เป็นการยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐

๓. การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ป.วิ.อ. มาตรา ๔๐ เพียงแต่บัญญัติให้สิทธิแก่โจทก์ที่จะยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาได้ด้วยเท่านั้น แต่ในส่วนของกรณาดำเนินกระบวนการพิจารณานั้น มาตรา ๔๐ ได้บัญญัติต่อไปว่า “...การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง” กล่าวคือ แม้โจทก์จะฟ้องคดีส่วนแพ่งต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญา การพิจารณาในคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย ดังนี้

๓.๑ โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในคดีส่วนแพ่งด้วย เว้นแต่ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีค่าเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญา มาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง จึงจะยกเว้นมิให้เรียกค่าธรรมเนียม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๐๖/๒๕๓๖ คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยและบริวารออกไปจากที่ดินของโจทก์ ห้ามมิให้เข้ามาเกี่ยวข้องอีกต่อไปและให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ ๖,๐๐๐ บาท กับค่าเสียหายบิลละ ๖,๐๐๐ บาท ทุกปีไปจนกว่าจำเลยจะออกไปจากที่ดินของโจทก์มาด้วย เป็นคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้จำนวน ๖,๐๐๐ บาท และไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้รวมอยู่ด้วย ทั้งยังมีคำขอให้ชำระค่าเสียหายในอนาคตรวมอยู่อีกด้วย เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ พิพากษายืน และโจทก์ฎีกาขอให้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ให้จำเลยและบริวารออกไปจากที่ดินของโจทก์ ห้ามมิให้เข้ามาเกี่ยวข้องอีกต่อไป และให้ใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ตามฟ้อง โจทก์จึงต้องเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาตามข้อ (๓) และข้อ (๔) ของตาราง ๑ ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๓๐๐ บาท

๓.๒ คำให้การในคดีส่วนแพ่ง จำเลยต้องแสดงโดยชัดแจ้งว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธ รวมทั้งเหตุแห่งการปฏิเสธ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๑๓/๒๕๓๙ ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องคดีอาญาซึ่งมีคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญารวมมาด้วยแล้วมีคำสั่งให้รับประทับฟ้อง แสดงว่าเป็นการสั่งให้รับฟ้องคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งด้วย หากจำเลยจะต่อสู้คดีส่วนแพ่ง ต้องให้การต่อสู้พร้อมทั้งคำให้การต่อสู้คดีส่วนอาญาโดยคำให้การในคดีส่วนแพ่งนั้น ต้องชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรคสอง เมื่อจำเลยทั้งสองให้การต่อสู้คดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งรวมกันมาว่าจำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ทั้งสิ้นเท่านั้น ถือว่าคำให้การในส่วนแพ่ง จำเลยทั้งสองคงเพียงให้การปฏิเสธลอย ๆ จึงไม่มีประเด็นข้อพิพาทว่าโจทก์ไม่ใช่เจ้าของรถยนต์พิพาทและจำเลยทั้งสองซื้อรถยนต์พิพาทมาโดยสุจริตในท้องตลาดตามที่จำเลยทั้งสองยกขึ้นอุทธรณ์แต่อย่างใด คดีส่วนแพ่งของจำเลยทั้งสองจึงต้องห้ามอุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคแรก

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การที่ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้จำเลยต้องยื่นคำให้การภายใน ๑๕ วัน นับแต่ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้จำเลยนั้น เมื่อ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง กำหนดขั้นตอนให้ศาลปฏิบัติด้วยการสอบถามคำให้การจำเลยก่อนที่จะดำเนินการพิจารณาต่อไป ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิที่จะให้การต่อสู้ในคดีส่วนแพ่งในวันที่ศาลสอบถามคำให้การจำเลยได้ แม้จะล่วงเลยกำหนดระยะเวลาตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคหนึ่ง แล้วก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙๐๖/๒๕๓๖ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกและขอให้ขับไล่จำเลยกับให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายให้แก่โจทก์ เป็นการฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องแล้วมีคำสั่งให้ประทับฟ้องหมายเรียกจำเลยมาให้การในวันนัดสืบพยานโจทก์ ให้โจทก์นำส่งหมายเรียกภายใน ๗ วัน จำเลยจึงมีสิทธิยื่นคำให้การในวันนัดสืบพยานโจทก์ได้โดยไม่ต้องยื่นคำให้การแก้คดีภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้ส่งหมายเรียกและสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรคหนึ่ง ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นออกหมายเรียกและกำหนดวันนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓ และเมื่อถึงวันนัดสืบพยานโจทก์นั้น ศาลชั้นต้นได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง จำเลยให้การปฏิเสธ ศาลชั้นต้นบันทึกคำให้การของจำเลยไว้จึงถือได้ว่าจำเลยได้ยื่นคำให้การในคดีส่วนแพ่งในวันนั้นด้วยแล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง แสดงว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

๓.๓ จำเลยมีสิทธิที่จะฟ้องแย้งโจทก์ในคดีส่วนแพ่งได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๗๗ วรรคสาม ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๕๐

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๐๒/๒๕๐๘ โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งทางแพ่งและทางอาญารวมกันมา กล่าวหาว่าจำเลยบุกรุกที่พิพาทของโจทก์ และนำข้อความเท็จแจ้งพนักงานสอบสวนว่าโจทก์บุกรุกที่นา (แปลงเดียวกัน) ของจำเลย ขอให้ลงโทษจำเลยและให้จำเลยใช้ค่าเสียหาย คดีส่วนอาญาศาลชั้นต้นสั่งคดีมีมูลเฉพาะข้อหาแจ้งความเท็จ ส่วนเรื่องบุกรุกโต้เถียงกรรมสิทธิ์ว่าเป็นกรณีทางแพ่งก็รับไว้พิจารณา จำเลยให้การปฏิเสธ และฟ้องแย้งว่าที่พิพาทเป็นของจำเลย โจทก์บุกรุก ขอให้โจทก์ใช้ค่าเสียหาย ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับบัญชีระบุพยานเกี่ยวกับฟ้องแย้งของจำเลยในทางแพ่ง ดังนี้ ในส่วนแพ่ง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖ ศาลก็ต้องถือตามข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาว่าที่พิพาทเป็นของจำเลย โจทก์บุกรุก เป็นละเมิด โจทก์ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย

๓.๔ คดีอาญาเมื่อจำเลยตาย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามมาตรา ๓๙ (๔) ศาลต้องสั่งจำหน่ายคดีอาญาเสียจากสารบบความ สำหรับคดีส่วนแพ่งจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ขึ้นอยู่กับว่าคดีอาญานั้นใครเป็นโจทก์ ดังนี้

(ก) กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ และขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๓ ในกรณีเช่นนี้ แม้ผู้เสียหายจะเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการก็ตาม เมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำผิดถึงแก่ความตาย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์และโจทก์ร่วมย่อมระงับไป คำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาย่อมตกไปด้วยศาลต้องจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๗๑/๒๕๓๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานรับของโจรและมีคำขอให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนผู้เสียหาย

ด้วย แม้ผู้เสียหายจะเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการก็ตาม เมื่อจำเลยถึงแก่ความตาย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์และโจทก์ร่วมย่อมระงับไป และคำขอให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาย่อมตกไปด้วย จึงต้องจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ

หากเป็นกรณีจำเลยตายขณะคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ย่อมมีผลทำให้คำพิพากษาศาลล่างระงับในตัว ทั้งคำพิพากษาส่วนอาญา และคำพิพากษาในส่วนแพ่งที่ให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๗/๒๕๒๙ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย ข้อหาวิ่งราวทรัพย์ส่วยข้อมือทองคำสองสิ่ง ๑ เส้น ราคา ๒,๘๐๐ บาท ของผู้เสียหาย และมีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ดังกล่าวแก่ผู้เสียหาย **คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา จำเลยถึงแก่ความตาย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป** ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๑) และยอมมีผลทำให้คำพิพากษาของศาลล่างระงับไป **ในตัว** ศาลฎีกามีคำสั่งจำหน่ายคดี

อนึ่งสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปด้วยเหตุอื่น ๆ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ก็ส่งผลต่ออำนาจเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาของพนักงานอัยการตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ หมดสิ้นลงไปแล้วเช่นเดียวกับกรณีจำเลยตายตามมาตรา ๓๙ (๑) ด้วยเช่นกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๘/๒๕๓๖ เมื่อคดีขาดอายุความสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๖) **พนักงานอัยการยอมไม่มีสิทธิเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนโจทก์รวมตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ได้**

(ข) กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเองตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๘ (๒) ในกรณีเช่นนี้ แม้ความตายของจำเลยทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๑) ก็ตาม ก็หาไม่ผลกระทบท่ออำนาจฟ้องคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายไม่ ศาลคงสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะคดีส่วนอาญาเท่านั้น แต่คดีส่วนแพ่งต้องดำเนินคดีต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยคู่ความมรณะ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔๒ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๐ ทั้งนี้รวมทั้งการที่สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา ๓๙ (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ด้วย เช่นกัน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๓๓ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักขโมยทรัพย์ และให้ใช้ราคาทรัพย์ จำเลยตายในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา ศาลฎีกายอมสั่งให้คดีส่วนอาญาของโจทก์เป็นอันระงับไป ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗๗ คดีส่วนแพ่งให้เลื่อนไปตามมาตรา ๔๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓.๕ มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติด้วยว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ดังนั้น แม้ศาลจะพิพากษายกฟ้องในคดีส่วนอาญา คดีส่วนแพ่งศาลอาจจะกำหนดให้โจทก์ชนะคดีก็ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๓๙/๒๕๑๖ (ประชุมใหญ่) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์กับขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์แก่ผู้เสียหายด้วยนั้น แม้ศาลจะพิพากษายกฟ้องคดีส่วนอาญา แต่เมื่อคำขอส่วนแพ่ง เป็นคำขอที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่โจทก์ฟ้อง ดังนั้น **อำนาจของพนักงานอัยการที่จะกล่าวเกี่ยวกับคำขอส่วนแพ่งยังคงมีต่อไป** ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์แก่ผู้เสียหายได้

๓.๖ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๖๕ วรรคสาม มีหลักการในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ก่อนประทับฟ้อง จำเลยไม่อยู่ในฐานะเป็นจำเลย จึงไม่เป็น ความที่จะมีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ได้ แต่ในคดีส่วนแพ่งจำเลยมี ฐานะเป็นจำเลยแล้ว ย่อมมีสิทธิฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดีส่วนแพ่งได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๘๑/๒๕๑๙ ราษฎรฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง รวมกัน ศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งตีสืบพยานโจทก์ พิพากษายกฟ้องคดีอาญา และ ไม่รับฟ้องคดีแพ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้สืบพยานโจทก์ ต่อไปและมีคำสั่งใหม่ จำเลยยังไม่อยู่ในฐานะเป็นจำเลย ฎีกาไม่ได้ คดีส่วนแพ่งจำเลย ฎีกาได้ แต่โจทก์ก็ฟ้องรวมกับคดีอาญาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๙๕/๒๕๑๙ ราษฎรฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง รวมกัน ศาลชั้นต้นไต่สวนมูลฟ้องแล้วพิพากษายกฟ้องคดีอาญาไม่รับฟ้องคดีแพ่ง ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้รับฟ้องคดีอาญาและคดีส่วนแพ่ง จำเลยฎีกาคำสั่งว่าคดีมีมูล ไม่ได้ คดีส่วนแพ่งจำเลยฎีกาได้ แต่โจทก์ฟ้องรวมกับคดีอาญาได้

๓.๗ ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา คดีอาญา และคดีส่วนแพ่งต้องพิจารณา ไปตาม ป.วิ.อ. และ ป.วิ.พ. แยกต่างหากจากกัน แต่ถ้านกรณีศาลในคดีแพ่งจะ ต้องฟังข้อเท็จจริงที่ยุติในคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ เมื่อคดีอาญายุติอย่างไร คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งก็ต้องฟังข้อเท็จจริงตามคดีอาญาที่ยุติแล้วนั้น **คุณความจะฎีกา ข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งโต้เถียงเป็นอย่างอื่นไม่ได้** แม้วคดีส่วนแพ่งจะยังมีสิทธิ อุทธรณ์ฎีกาได้ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๖๑/๒๕๑๘ คดีอาญาศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตาม ศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง ย่อมฎีกาไม่ได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๐ ดังนั้น แม้อคดีส่วนแพ่ง ทุนทรัพย์สูง ฎีกาได้ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. ก็ตาม แต่ศาลก็ต้องฟังข้อเท็จจริง ตามคดีอาญา และยกฟ้องคดีแพ่งในข้อเท็จจริงนั้นด้วย (ฎีกาที่ ๑๑๑๗/๒๕๐๘, ๙๔๒/ ๒๕๑๒, ๑๑๘๙/๒๕๒๒)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๔๘/๒๕๓๙ เมื่อในคดีอาญาฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ ทำให้ทรัพย์ของโจทก์เสียหาย ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ แม้อคดีส่วนแพ่งคดีนี้มีทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาท ต้องห้าม ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๘ วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๐ ก็ตาม แต่เมื่อการพิพากษาคดีส่วนแพ่งจำต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วน อาญาดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อกฎหมาย จึงต้องฟังว่าจำเลยที่ ๑ มิได้ทำละเมิดอันจะต้อง ใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์

ข้อสังเกต

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๔๘/๒๕๓๙ นี้ แตกต่างจากฎีกาที่ ๒๔๖๑/๒๕๑๘ ใน ประการสำคัญ คือ ตามฎีกา ๒๔๖๑/๒๕๑๘ เป็นเรื่องที่เกิดอาญาต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา แต่คดีแพ่งมีทุนทรัพย์สูงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา ส่วนข้อเท็จจริงในฎีกาที่ ๓๕๔๘/๒๕๓๙ เป็นเรื่องที่ทุนทรัพย์คดีส่วนแพ่งไม่เกินสองแสนบาท จึงต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๘ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๐ แต่คดีอาญาเนื่องจาก ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นเป็นให้ลงโทษจำเลยและให้จำเลยใช้ ค่าเสียหายแก่โจทก์ตามฟ้อง จำเลยจึงไม่ต้องห้ามฎีกาในคดีอาญาตามมาตรา ๒๑๘, ๒๑๙ และ ๒๒๐ และคดีนี้จำเลยฎีกาขอให้ศาลฎีกาพิพากษากลับคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ ยกฟ้องโจทก์ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น โดยมีได้มีการขอให้มีการรับรองหรืออนุญาต ให้ฎีกาในข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๘ วรรคหนึ่ง ศาลชั้นต้นรับฎีกา คดีส่วนแพ่งของจำเลยมาโดยไม่ชอบ ศาลฎีกาไม่อาจรับวินิจฉัยคดีส่วนแพ่งให้แก่ จำเลยได้ ซึ่งโดยหลักก็ต้องถือว่าคดีส่วนแพ่งเป็นอันยุติตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ว่าจำเลยทำละเมิดและต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ แต่เมื่อในการพิจารณาคดีส่วน อาญาของศาลฎีกา ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การพิพากษาคดี ส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ศาลฎีกาจึงต้องฟังว่าจำเลยมิได้ทำละเมิดอันจะต้องใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ แม้วาคดีส่วนแพ่งจะต้องห้ามมิให้ฎีกา ตามมาตรา ๒๔๘ วรรคหนึ่ง และจำเลยฎีกา ขึ้นมาโดยมิได้มีการรับรองหรืออนุญาตให้ฎีกาก็ตาม

๓.๘ ข้อเท็จจริงที่คู่ความหยิบยกขึ้นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลชั้นต้น ในคดีส่วนแพ่งจะต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาโดยชอบแล้วในศาลชั้นต้น มิฉะนั้น ย่อมต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๙๐๖/๒๕๓๖ การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดี อาญาต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.พ. ดังนั้น คำให้การของจำเลยในคดีดังกล่าว ต้องแสดงโดยแจ่มชัดในคำให้การว่าจำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้น หรือแต่บางส่วน เมื่อจำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความที่จะเรียกร้องให้ จำเลยคืนราคาทรัพย์สินได้แล้ว ที่จำเลยอุทธรณ์ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความ จึงเป็นข้อที่มีได้ ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วในศาลชั้นต้น ต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕ ศาลอุทธรณ์ ไม่รับวินิจฉัยชอบแล้ว

๔. พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย

ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องคดีอาญา มีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย ดังนี้

มาตรา ๔๓ คดีลักทรัพย์ วิวังราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

มาตรา ๔๔ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา

ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๓ และ ๔๔ ดังกล่าว กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้อำนาจพนักงานอัยการที่ยื่นฟ้องคดีอาญามีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ภายใต้หลักเกณฑ์ ดังนี้

- (๑) ต้องเป็นความผิดอาญาเพียง ๙ ฐานความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ เท่านั้น
- (๒) ผู้เสียหายต้องมีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีนั้น
- (๓) พนักงานอัยการต้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายโดยขอรวมไปกับคดีอาญา

๔.๑ ต้องเป็นความผิดอาญาเพียง ๙ ฐานความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ เท่านั้น

ตามมาตรา ๔๓ ได้ระบุฐานความผิดที่กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้เฉพาะคดีลักทรัพย์ วิวังราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก และรับของโจร เท่านั้น ดังนั้น หากเป็นความผิดฐานอื่นนอกจากนี้ เช่น คดีโกงเจ้าหนี้ คดีทำให้เสียทรัพย์และคดีบุกรุก แม้จะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ด้วยก็ตาม ก็ไม่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา ๔๓ ที่พนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๒/๒๕๐๖ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ มีได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในคดีอาญาฐานโกงเจ้าหนี้ เพราะความผิดฐานโกงเจ้าหนี้เป็นความผิดคนละหมวดกับความผิดฐานฉ้อโกง พนักงานอัยการจึงเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายไม่ได้ (สำหรับความผิดฐานบุกรุกก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๘๒/๒๕๒๔ วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

อย่างไรก็ตามคำว่า “คดียกยกออก” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ นั้น นอกจากจะหมายถึงความผิดฐานยกยกออก ดังที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๑๒ หมวด ๕ แห่ง ป.อ. มาตรา ๓๕๒ - ๓๕๖ แล้ว ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่ามีความหมายรวมถึงความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยกออก ตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗ ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๑/๒๕๑๑ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ซึ่งบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในคดียกยกออกนั้น ย่อมหมายความว่ารวมถึงคดีที่เจ้าพนักงานยกยกออกตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗ ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๘/๒๕๒๐ ความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๙ ฐานรับสินบนซึ่งไม่เป็นความผิดตามมาตรา ๓๓๗ ฐานกรรโชก พนักงานอัยการไม่มีอำนาจขอให้จำเลยใช้ราคาทรัพย์สิน (ฎีกาที่ ๑๕๔๖/๒๕๑๑)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๙ - ๑๒๐/๒๕๑๘ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ในกรณีความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๗/๒๕๔๕ แม้มบทบัญญัติมาตรา ๙๑ ตีร่ แห่ง พ.ร.บ. จัดหางานและคุ้มครองคนหางานฯ ซึ่งระบุให้ผู้ที่หลอกลวงผู้อื่นว่าสามารถหางานหรือสามารถส่งไปฝึกงานในต่างประเทศได้ และโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ถูกหลอกลวงนั้น จะมีถ้อยคำว่า “หลอกลวงผู้อื่น” ก็ตาม แต่ก็มิใช่ความผิดฐานฉ้อโกงตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ และ พ.ร.บ. จัดหางานและคุ้มครองคนหางานฯ ก็มิได้ให้พนักงานอัยการโจทก์มีสิทธิเรียกให้จำเลยคืนหรือชดใช้เงินคืนแก่ผู้เสียหาย โจทก์จึงไม่อาจขอให้ศาลบังคับให้จำเลยคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้

กรณีพนักงานอัยการโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดกรรมเดียว แต่ผิดต่อกฎหมายหลายบท ตาม ป.อ. มาตรา ๙๑ หากความผิดตามฟ้องของพนักงานอัยการบทใดบทหนึ่งเป็นความผิดฐานใดฐานหนึ่งใน ๙ ฐานความผิดดังที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ และพนักงานอัยการมีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย ศาลย่อมพิพากษาให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายได้ แม้ว่ความผิดบทหนักที่ศาลลงแก่จำเลยจะมีใช้ฐานความผิดที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๕๔/๒๕๒๐ พนักงานในรัฐวิสาหกิจแก่เอกสารใบสั่งจ่ายเบิกเงินสดเพิ่มจำนวนขึ้น เอาเงินที่เบิกเกินไว้ เป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒๖๕, ๒๖๘ ฐานฉ้อโกงตามมาตรา ๒๕๑ ความผิดฐานทุจริตตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๘ เป็นความผิดหลายบทลงโทษตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐอันเป็นบทหนัก ให้ใช้ทรัพย์สินที่ฉ้อโกงไปตาม ป.วิ.อ.มาตรา ๔๓ ได้

กรณีที่คำขอทนายฟ้องโจทก์มิได้อ้างมาตราอันเป็นฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ แต่โจทก์ได้บรรยายฟ้องระบุการกระทำอันเป็นความผิดฐานหนึ่งฐานใดดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ อีกทั้งโจทก์มีคำขอทนายฟ้องขอให้บังคับจำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายด้วย ในกรณีเช่นนี้ ศาลฎีกาแปลคำฟ้องของโจทก์ว่า โจทก์มุ่งประสงค์ที่จะให้ลงโทษจำเลยในฐานความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ ด้วย ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๗๖/๒๕๑๕ ฟ้องกล่าวหาจำเลยกระทำผิดพยายามฆ่าผู้อื่น อ่างบหมตราที่ขอให้ลงโทษจำเลยมาแต่เพียงมาตรา ๒๘๘, ๒๘๙, ๘๐ เมื่อในคำฟ้องโจทก์บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยมาแล้วว่า จำเลยยิงผู้เสียหายโดยเจตนาฆ่าเพื่อความสะดวกในการลักทรัพย์ และยังมีคำขอให้จำเลยคืนหรือใช้เงินแก่ผู้เสียหายด้วย ดังนี้ ย่อมแปลคำฟ้องของโจทก์ได้ว่ามุ่งประสงค์ที่จะให้ลงโทษจำเลยฐานชิงทรัพย์อยู่ด้วย และเมื่อศาลฟังว่าจำเลยพยายามฆ่าผู้เสียหายเพื่อความสะดวกในการลักทรัพย์หรือพาเอาทรัพย์สินไป การกระทำผิดฐานชิงทรัพย์ จึงเป็นเหตุจนกระทั่งของความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๙ (๗), ๘๐ อยู่แล้ว ศาลจึงไม่จำเป็นต้องปรับบทว่าจำเลยกระทำผิดฐานชิงทรัพย์ด้วยอีกบทหนึ่ง แต่ศาลยอมมีอำนาจสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่จำเลยชิงไปให้แก่เจ้าทรัพย์ในคดีเช่นนี้ได้

๔.๒ ผู้เสียหายต้องมีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำผิดคดีนี้

หลักเกณฑ์ข้อนี้มาจากถ้อยคำในตัวของ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ซึ่งบัญญัติว่า "...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีนี้..." ประกอบข้อความตอนท้ายที่ว่า "...ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย" ย่อมแสดงว่าอำนาจเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินของพนักงานอัยการตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ นั้น เป็นอำนาจที่พนักงานอัยการทำหน้าที่แทนผู้เสียหาย

เมื่อผู้เสียหายมีสิทธิจะเรียกร้องเอาทรัพย์สินหรือราคาคืน และกฎหมายจำกัดอำนาจของพนักงานอัยการเพียงให้มีอำนาจแทนผู้เสียหายเฉพาะการเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคืบเท่านั้น หากใช้กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องร้องดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาแทนผู้เสียหายเพื่อเรียกร้องให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดได้อย่างเต็มที่เหมือนเช่นกรณีผู้เสียหายยื่นฟ้องจำเลยด้วยตนเองไม่ ดังนั้น แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในข้อนี้จึงพอที่จะประมวลจัดหมวดหมู่ได้ว่า แม้จะเป็นกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาฐานใดฐานหนึ่งใน ๔ ฐานความผิด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหลักเกณฑ์ข้อที่ ๑ ก็ตาม แต่ก็ต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคืบตามหลักเกณฑ์ในข้อ ๒ ซึ่งมีข้อสรุปในสาระสำคัญ ๒ ประการคือ

- (๑) ผู้เสียหายต้องมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาคืน ประการหนึ่ง
- (๒) พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้เพียงเฉพาะทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดของจำเลยโดยตรงเท่านั้น อีกประการหนึ่ง

๔.๒.๑ ผู้เสียหายต้องมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาคืน

(๑) ถ้าผู้เสียหายกระทำการเพื่อชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ย่อมไม่อาจจะเรียกร้องคืนทรัพย์สินได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๑๑ ดังนั้น พนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๖/๒๕๔๕ ผู้เสียหายถูกหลอกให้ส่งเงินเพื่อให้นำเงินไปให้เจ้าหน้าที่เพื่อจะได้ไม่ถูกคัดเลือกเป็นทหาร เป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้อันเป็นความผิดกฎหมาย (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๑๑) แม้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกง พนักงานอัยการก็เรียกให้จำเลยคืนเงินนั้นไม่ได้

(๒) กรณีที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร หากจำเลยรับสารภาพในความผิดฐานรับของโจร และศาลลงโทษจำเลยฐานรับของโจร ผู้เสียหายคงมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยรับผิดคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินเพียงเท่าที่จำกัดอยู่เฉพาะในความผิดฐานรับของโจรเท่านั้น ดังนั้น หากข้อเท็จจริงได้ความตามฟ้องว่าจำเลยรับของโจรเพียงบางส่วนของทรัพย์สินที่คนร้ายลักไป พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายเฉพาะในความผิดฐานรับของโจร และจำกัดอยู่เพียงเฉพาะทรัพย์สินที่จำเลยรับของโจรไว้เท่านั้น จะเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ผู้เสียหายถูกลักทรัพย์ไปทั้งหมดไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๕๔/๒๕๓๐ (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์เงินเหรียญหลายชนิดของผู้เสียหายรวมเป็นเงิน ๑๑๐,๐๐๐ บาท หรือรับของโจรเงินเหรียญหลายชนิดของผู้เสียหาย รวมเป็นเงิน ๒๒,๓๐๐ บาท ซึ่งเจ้าพนักงานยึดไว้จากจำเลยเป็นของกลาง จำเลยให้การรับสารภาพฐานรับของโจรและของกลางจำนวนนี้ผู้เสียหายได้รับคืนไปแล้ว เช่นนี้ ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำเลยฐานรับของโจร ความรับผิดชอบทางแพ่งของจำเลยก็จะต้องมีอยู่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับความผิดอาญาฐานรับของโจรเท่านั้น เพราะฉะนั้นที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินตามคำขอท้ายฟ้องของโจทก์ จึงต้องแปลว่าเป็นคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินในส่วนที่จำเลยรับของโจรเท่านั้น เมื่อปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับของกลางที่จำเลยรับของโจรคืนไปแล้ว ผู้เสียหายจึงไม่อาจขอให้บังคับคดีส่วนแพ่งโดยขอให้ยึดทรัพย์สินของจำเลยขายทอดตลาดได้อีก

(๓) ถ้าจำเลยขอใช้ค่าเสียหายโดยการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายแล้ว สิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เขาต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำของจำเลยย่อมหมดสิ้นลง พนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายไม่ได้อีกต่อไป

(๔) ถ้าศาลฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดอาญาฐานหนึ่งฐานใดตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ดังที่พนักงานอัยการฟ้อง พนักงานอัยการย่อมไม่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ ซึ่งเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้จำเลยไม่อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็หยิบยกปัญหานี้ขึ้นวินิจฉัย เพื่อยกคำขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายของพนักงานอัยการได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๐๖๗ - ๖๐๖๘/๒๕๓๕ เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยทั้งสองมิได้กระทำความผิดตามฟ้อง พนักงานอัยการย่อมไม่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ การที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสองขอใช้เงินแก่ผู้เสียหายจึงไม่ชอบ กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย แม้จำเลยทั้งสองไม่อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็ยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๕ วรรคสอง (กรณีศาลฟังว่าการกระทำของจำเลยเป็นคดีแพ่งล้วน ๆ หากใช้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้เช่นกัน (ฎีกาที่ ๓๑๑๒/ ๒๕๒๓))

(๕) ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งให้จำเลยต้องรับผิดชอบหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายได้ก็ต่อเมื่อพยานหลักฐานโจทก์เพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าจำเลยได้ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายไปเป็นจำนวนและราคาเท่าใดด้วย หากฟังไม่ได้แน่ชัดก็ต้องยกคำขอส่วนนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๕๔/๒๕๓๓ จำเลยผิดฐานรับของโจรโดยรับเอาเมล็ดกาแฟซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ ส. ลักไปจากผู้เสียหายเป็นบางส่วนเท่านั้น โดยพยานโจทก์ไม่เพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ว่า จำเลยรับเอาไปเป็นจำนวนเท่าใด ราคาเท่าใด จะบังคับให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินทั้งหมดแก่เจ้าของทรัพย์สินไม่ได้ ศาลจึงไม่กำหนดให้ ต้องพิพากษายกคำขอส่วนแพ่งของโจทก์เสีย

๔.๒.๒ พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้เพียงเฉพาะทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดของจำเลยโดยตรงเท่านั้น

แม้การฟ้องคดีอาญาในความผิด ๙ ฐาน ดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ กฎหมายจะให้อำนาจพนักงานอัยการที่ฟ้องคดีอาญานั้น มีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ก็ตาม แต่เนื่องจากพนักงานอัยการมีหน้าที่หลักในการดำเนินคดีอาญาเพื่อบังคับโทษแก่จำเลยเท่านั้น หากใช้ฟ้องร้องดำเนินคดีแพ่งแทนผู้เสียหายด้วยไม่เพียงแต่ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินรวม ๙ ฐานความผิดดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ หากฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง จำเลยก็ต้องรับผิดชอบทางแพ่งเบื้องต้นด้วยการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดดังกล่าวด้วยอยู่ในตัว อีกทั้งการสูญเสียทรัพย์สินจากการกระทำความผิดทั้ง ๙ ฐานดังกล่าว นั้น ก็จะต้องเป็นประเด็นหรือข้อเท็จจริงที่โจทก์ต้องหยิบยกขึ้นว่ากล่าวในการพิสูจน์มูลความผิดอาญานั้นมาแล้วด้วย ดังนั้น กฎหมายจึงอำนวยความสะดวกด้วยการให้สิทธิแก่พนักงานอัยการที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ ด้วยโดยเหตุนี้ มาตรา ๔๓ จึงได้จำกัดอำนาจของพนักงานอัยการไว้เพียงการเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายได้แต่เฉพาะทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดฐานหนึ่งฐานใดใน ๙ ฐานความผิดดังกล่าวโดยตรงเท่านั้น พนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายมิได้สูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดโดยตรง หรือค่าเสียหายอย่างอื่นแทนผู้เสียหายไม่ได้เลย ดังนั้น หากผู้เสียหายยังตั้งใจที่จะเรียกให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดอย่างอื่นนอกจากการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่สูญหายไปเนื่องจากการกระทำความผิด ก็เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายจะต้องใช้สิทธิฟ้องร้องเป็นคดีเอาเอง พนักงานอัยการจะเรียกแทนผู้เสียหายไม่ได้ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

(๑) เงินที่ผู้เสียหายต้องรับผิดชอบใช้ให้แก่หน่วยงานที่ผู้เสียหายสังกัดอยู่ มิใช่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๑/๒๕๓๗ จำเลยลักแบบพิมพ์ตัวรถไฟไปจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษา และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษานั้นต้องจ่ายเงินค่าตัวที่หายแก่การรถไฟไป แล้ว ดังนี้ พนักงานอัยการโจทก์ไม่มีอำนาจขอให้จำเลยในคดีลักทรัพย์สินนั้นใช้เงินซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาแบบพิมพ์ได้ชดใช้แก่การรถไฟไปแล้วนั้น เพราะเงินนั้นมีใช้ราคาทรัพย์สินที่จำเลยลักโดยแท้จริง

(๒) ค่าแรงงานหรือค่าจ้างมิใช่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงแรงงานตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๑/๒๕๑๐ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจที่จะขอให้จำเลยใช้ค่าแรงงานที่จำเลยยังไม่ได้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย กรณีไม่ต้องด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ เพราะค่าแรงงานหรือค่าจ้างตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๔ มิใช่ทรัพย์สินที่จะเรียกรังครืน แต่เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายชอบที่จะบังคับให้จำเลยใช้ทางแพ่งต่อไป (ฎีกาที่ ๓๓๐๓/๒๕๓๑)

(๓) ค่าอาหาร เครื่องดื่ม หรือค่าเช่าโรงแรม มิใช่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดฐานฉ้อโกงค่าอาหารหรือค่าโรงแรมตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๕

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๙๗/๒๕๑๖ เงินค่าเช่าอยู่ในโรงแรมเป็นเพียงเงินค่าบริการที่เจ้าของโรงแรมควรจะได้มาเท่านั้น มิใช่ทรัพย์สินหรือราคาที่เจ้าของโรงแรมสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๓๔๕ พนักงานอัยการจึงไม่มีสิทธิเรียกเงินดังกล่าวแทนผู้เสียหาย

(๔) ค่าไถ่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายต้องจ่ายไปเพื่อไถ่ทรัพย์สินกลับคืนมา มิใช่ทรัพย์สินหรือราคาที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๐/๒๕๔๐ ในคดีที่ฟ้องจำเลยฐานรับของโจร ปรากฏว่าผู้เสียหายต้องเสียเงินไปไถ่ทรัพย์สินนั้นกลับคืนมา ศาลฎีกาพิพากษาว่าอัยการไม่มีอำนาจฟ้องเรียกเงินค่าไถ่ทรัพย์สินที่ต้องเสียไปแทนผู้เสียหาย เพราะมิใช่ทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ (ฎีกาที่ ๔๔๒/๒๕๐๗)

(๕) จำนวนเงินตามสัญญากู้มิใช่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดฐานลักเอาหนังสือสัญญาเงิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐/๒๕๐๘ (ประชุมใหญ่) ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ นั้น เมื่อกรณีเป็นการฉ้อโกงเอาหนังสือสัญญาไป ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญเสียไปคือหนังสือสัญญา พนักงานอัยการคงเรียกคืนได้แต่ตัวหนังสือสัญญาเท่านั้น จะขอมาด้วยว่า ถ้าหากจำเลยส่งสัญญาไม่ได้ ให้ใช้เงินอันเป็นหนี้ตามสัญญาแทนนั้นหาได้ไม่ เพราะไม่อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายได้สูญเสียทรัพย์สินที่มีราคาตามหนี้ในสัญญา แม้หนังสือสัญญากู้สูญหายไปก็ยังมีฟ้องเรียกหนี้กันได้ มิใช่ว่าหนี้นั้นจะพลอยสูญไปด้วยหนี้ตามสัญญากู้มีอย่างไร ผู้เสียหายชอบที่จะฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งอีกต่างหาก

(๖) ราคาจำหน่ายทรัพย์สินในตัวจำหน่าย ไม่ใช่ราคาตัวจำหน่ายที่ผู้เสียหายสูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิด พนักงานอัยการเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาจำหน่ายทรัพย์สินไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๑๒/๒๕๑๘ ซึ่งทรัพย์สินรวมทั้งตัวจำหน่ายสายสร้อยราคา ๓๐๐ บาท เป็นราคาจำหน่ายสายสร้อย ไม่ใช่ราคาตัวจำหน่าย เมื่อไม่ปรากฏราคาตัวจำหน่าย ศาลไม่สั่งให้ใช้ราคาตัวนี้ (อ้างฎีกาที่ ๔๐/๒๕๑๘ และ ๑๑๖๓/๒๕๐๙)

(๗) แต่สลากกินแบ่งที่ถูกรางวัลซึ่งจำเลยนำไปรับเงินรางวัลแล้วเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญหายไป พนักงานอัยการร้องขอให้จำเลยคืนเงินรางวัลแก่ผู้เสียหายได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๗๒/๒๕๐๒ (ประชุมใหญ่) สลากกินแบ่งที่ถูกรางวัล มีราคาเท่ากับรางวัลที่จะได้รับ เป็นราคาทรัพย์สินที่จำเลยลักไปโดยแท้จริง จำเลยรับเงินรางวัลไปแล้ว ผู้เสียหายย่อมหมดโอกาสที่จะได้รับรางวัล เท่ากับว่าต้องสูญเสียเงินจำนวนนั้นไปเนื่องจากการกระทำผิดของจำเลยโดยตรง พนักงานอัยการขอให้จำเลยคืนเงินรางวัลแก่ผู้เสียหายได้

(๘) หากคนร้ายขายทรัพย์สินแล้วได้เงินมาหรือซื้อทรัพย์สินอื่นมา เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาก็มิใช่ทรัพย์สินที่ผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิด

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๕/๒๕๑๙ เงินที่จำเลยได้มาจากการนำทองรูปพรรณของผู้เสียหายซึ่งปล้นมาไปขาย มิใช่ทรัพย์สินของผู้เสียหายที่ถูกปล้นไป ศาลจะสั่งคืนให้ผู้เสียหายไม่ได้

(๙) ดอกเบี้ยไม่ใช่ทรัพย์สินหรือราคาที่ผู้เสียหายสูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิดอาญาฐานหนึ่งฐานใดตั้งที่ระบุไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ พนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจเรียกดอกเบี้ยแทนผู้เสียหายได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๗๖ - ๑๙๗๗/๒๕๐๕ (ประชุมใหญ่) ในคดีอาญาอัยการไม่มีอำนาจฟ้องขอให้เรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่จำเลยยกออกไป เพราะดอกเบี้ยไม่ใช่ทรัพย์สินหรือราคาที่ผู้เสียหายสูญหายไปเนื่องจากการกระทำผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๓ แต่เนื่องจากผู้เสียหายได้เป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ โดยถือเอาคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นของตนเช่นนี้ ถือได้ว่าผู้เสียหายได้เรียกดอกเบี้ยแล้ว แต่เมื่อยังไม่ได้เสียค่าธรรมเนียมเนื่องจากการฟ้องเรียกดอกเบี้ยมารวมทั้ง ๓ ศาล เห็นว่า ศาลฎีกามีอำนาจสั่งให้เรียกได้ เมื่อเสียค่าธรรมเนียมแล้ว จึงจะพิจารณาวินิจฉัยต่อไปเกี่ยวกับกรณีนี้ได้

๔.๓ พนักงานอัยการต้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายโดยขอรวมไปกับคดีอาญา

ตามถ้อยคำในตัวอย่าง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ที่บัญญัติว่า “...เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย” เมื่อพิจารณาประกอบมาตรา ๔๔ วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระยะใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้” ย่อมแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายว่า พนักงานอัยการจะมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายก็ต่อเมื่อได้ยื่นฟ้องคดีอาญาแล้วเท่านั้น พนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายโดยที่ยังมิได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไม่ได้เลย อีกทั้งถ้าจะใช้อำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ พนักงานอัยการก็ต้องอยู่ในบังคับของมาตรา ๔๔ ซึ่งอาจเลือกปฏิบัติได้ ๒ วิธี คือ

- (ก) พนักงานอัยการต้องขอรวมไปกับคดีอาญา หรือ
- (ข) พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องขอเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในระยะใดระหว่างคดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

เมื่อ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ และ ๔๓ กำหนดหลักการสำคัญว่า พนักงานอัยการจะมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ก็ต่อเมื่อต้องขอรวมไปกับคดีอาญาเท่านั้น จึงเกิดผลทางกฎหมายตามมาในประการสำคัญ คือ

- (๑) ถ้าพนักงานอัยการมิได้ฟ้องคดีอาญาฐานใดฐานหนึ่ง ดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ พนักงานอัยการจะฟ้องหรือร้องขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายไม่ได้
- (๒) แม้พนักงานอัยการจะได้ฟ้องคดีอาญาฐานใดฐานหนึ่งตามมาตรา ๔๓ แล้ว หากจะใช้อำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย พนักงานอัยการต้องขอรวมไปกับคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระยะใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ แต่พนักงานอัยการจะฟ้องหรือยื่นคำร้องขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายเป็นคดีส่วนแพ่งอีกเรื่องหนึ่งต่างหากเหมือนผู้เสียหายไม่ได้

(๓) เมื่อ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔ บังคับให้พนักงานอัยการที่ประสงค์จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายต้องขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น เช่นนี้ แม้การเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย จะเป็นคดีส่วนแพ่ง ซึ่งตามปกติการยื่นฟ้องจะต้องพิจารณาถึงเขตอำนาจศาลตามทุนทรัพย์ที่พิพาทกันตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย กล่าวคือถ้ามีทุนทรัพย์พิพาทไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ก็อยู่ในอำนาจของศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๑๗ ประกอบมาตรา ๒๕ (๔) ก็ตาม แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่า กรณีที่พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายนั้น ป.วิ.อ.

มาตรา ๔๓, ๔๔ บัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการไว้โดยเฉพาะว่าต้องขอรวมไป
กับคดีอาญา ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย
ด้วยการขอรวมไปกับคดีอาญาได้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าทรัพย์สินในคดีส่วนแพ่งนั้น
จะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม กล่าวคือ หากพนักงานอัยการฟ้องขอให้
ลงโทษจำเลยฐานข่มขืนต่อศาลแขวง แม่จะเรียกให้จำเลยคืนเงินที่ยักยอกเกิน ๓๐๐,๐๐๐
บาท ก็ชอบที่จะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายต่อศาลแขวงได้ ในทางตรงข้าม
หากพนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ซึ่งต้องฟ้องต่อศาลจังหวัด
แม้จำนวนเงินที่ผู้เสียหายถูกปล้นทรัพย์จะมีจำนวนเล็กน้อยไม่ถึง ๓๐๐,๐๐๐ บาท พนักงาน
อัยการก็ต้องขอให้จำเลยคืนเงินจำนวนเล็กน้อยนั้นต่อศาลจังหวัดซึ่งพิจารณาคดีอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๐/๒๕๕๐ ในคดีลักทรัพย์ซึ่งมีอัตราโทษอยู่ในอำนาจ
ศาลแขวงนั้น แม่พนักงานอัยการโจทก์จะขอให้จำเลยใช้ราคาทรัพย์สินมากมายเพียงไร
ศาลแขวงก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ (ฎีกาที่ ๓๐๓/๒๕๕๐ ก็วินิจฉัยว่าอัยการ
ฟ้องคดีข่มขืนต่อศาลแขวงมีอำนาจเรียกทรัพย์สินคืนเกินอำนาจศาลแขวงได้เช่นกัน)

(๔) ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔ ใช้ถ้อยคำว่า **“การเรียกทรัพย์สินหรือราคาตาม
มาตราก่อน...”** แสดงว่า หลักการตามมาตรา ๔๔ ที่บังคับให้การเรียกทรัพย์สินหรือ
ราคาต้องขอรวมไปกับคดีอาญานั้นใช้เฉพาะกรณีพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือ
ราคาแทนผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ เท่านั้น ดังนั้น หากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องเรียก
ทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีด้วยตนเอง แม้จะเป็นคดี
ความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ ผู้เสียหายก็หาอยู่ในบังคับที่จะต้องขอรวมไปกับ
คดีอาญาตามมาตรา ๔๔ ไม่ กล่าวคือ ผู้เสียหายอาจเรียกรวมไปกับคดีอาญา
หรือแยกฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนจากจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหากจากคดีอาญา
หรือผู้เสียหายอาจจะเพียงแต่ฟ้องเฉพาะคดีส่วนแพ่งโดยไม่ฟ้องคดีอาญาเลยก็ได้ เมื่อ
ผู้เสียหายไม่อยู่ในบังคับของ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔ ว่าต้องขอรวมไปกับคดีอาญา ย่อมส่ง
ผลทำให้การฟ้องคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายจึงต้องอยู่ในบังคับเรื่องเขตอำนาจตามพระ
ธรรมนูญศาลยุติธรรม กล่าวคือหากทรัพย์สินคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายเกิน ๓๐๐,๐๐๐
บาท ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องต่อศาลจังหวัดแม้คดีส่วนอาญาของผู้เสียหายจะเป็นคดีที่อยู่ใน
อำนาจของศาลแขวงก็ตาม และเมื่อกฎหมายถือว่าอำนาจเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทน
ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓, ๔๔ เป็นอำนาจของพนักงานอัยการโดยเฉพาะเช่นนี้
ในกรณีที่ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ในคดีที่พนักงานอัยการเรียก
ทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๓ ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยเป็น
บรรทัดฐานตลอดมาว่า โจทก์รวมไม่อาจถือเอาคำขอในส่วนแพ่งของพนักงานอัยการ
มาเป็นคำขอของตนได้ ดังนั้น หากศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง และพนักงาน
อัยการไม่อุทธรณ์ โจทก์รวมคงมีสิทธิอุทธรณ์เฉพาะคดีในส่วนอาญาเท่านั้น จะอุทธรณ์
ในคดีส่วนแพ่งด้วยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๑๗/๒๕๒๘ คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย ต่อศาลแขวงในความผิดฐานยักยอก และมีคำขอในส่วนแบ่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคา ทรัพย์เกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท แก่ผู้เสียหายได้ เมื่อผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วม โจทก์ร่วมไม่อาจถือเอาคำขอในส่วนแบ่งของพนักงานอัยการเป็นคำขอของตนได้ เพราะ หากผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิยื่นคำขอในส่วนแบ่งอันมีทุนทรัพย์ เกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อศาลแขวงได้ เนื่องจากเกินอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณา พิพากษา เมื่อโจทก์ร่วมอุทธรณ์ฝ่ายเดียวย่อมไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาที่จะให้จำเลย คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ และศาลอุทธรณ์ก็ไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคำขอในส่วนนี้ด้วย

(๕) ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำเรียก ร้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์ติดมากับฟ้องอาญา กฎหมายได้ยกเว้นมิให้เรียกค่า ธรรมเนียม ดังนั้น แม้หากผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย ก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในทุนทรัพย์ที่ขอให้จำเลยคืน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๐๓ - ๑๑๐๔/๒๕๓๖ พนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษ จำเลยฐานปล้นทรัพย์ และขอให้จำเลยใช้ราคาทรัพย์ด้วยนั้น แม้ผู้เสียหายขอเข้าไป เป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ผู้เสียหายก็ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในทุนทรัพย์ที่ขอให้ จำเลยคืน เพราะพนักงานอัยการได้ร้องขอให้คืนอยู่ก่อนแล้ว เป็นคำขออันเดียวกัน ซึ่งศาลยอมรับพิจารณาให้อยู่แล้ว จึงทำให้เรียกค่าธรรมเนียมจากโจทก์ร่วมอีกไม่ได้

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างในคดีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายฟ้องเรียก
ร้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน

พนักงานอัยการ	ผู้เสียหาย
(๑) พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือ ราคาแทนผู้เสียหายได้เฉพาะเพียงในการยื่น ฟ้องคดีอาญาฐานหนึ่งฐานใดตั้งระบุไว้ใน มาตรา ๔๓ เท่านั้น	(๑) ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยไม่มีข้อจำกัดใน เรื่องฐานความผิด
(๒) พนักงานอัยการถูกจำกัดสิทธิเรียก รื้อทางแพ่งเฉพาะการเรียกทรัพย์สินหรือ ราคาที่ผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการ กระทำผิดโดยตรงเท่านั้น	(๒) นอกจากเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ ราคาที่ต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำ ผิดโดยตรงแล้ว ผู้เสียหายยังมีสิทธิฟ้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นจากจำเลยตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๘ - ๔๔๗ ได้อีกด้วย
(๓) พนักงานอัยการต้องขอรวมไป กับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะใด ระหว่างฟ้องคดีอาญากำลังอยู่ในศาลชั้นต้นได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔	(๓) ผู้เสียหายไม่อยู่ในบังคับของ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔ จึงไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญา และมีอำนาจแยกฟ้องคดีส่วนแพ่งออก ต่างหากจากคดีอาญาก็ได้
(๔) ค่าขอคดีส่วนแพ่งของพนักงาน อัยการไม่ถูกจำกัดสิทธิโดยบทบัญญัติว่า ด้วยเขตอำนาจศาล	(๔) ค่าขอคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหาย ถูกจำกัดสิทธิตามบทบัญญัติว่าด้วยเขต อำนาจศาล
(๕) พนักงานอัยการได้รับยกเว้นค่า ธรรมเนียมศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๕๓	(๕) ผู้เสียหายไม่ได้รับยกเว้นค่า ธรรมเนียมศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๕๔

๕. คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำ
พิพากษาคดีส่วนอาญา

ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า "ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือ
ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ ได้วางหลักการสำคัญเกี่ยวกับผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีแพ่งว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลย่อมมีผลผูกพันคู่ความในคดีซึ่งเมื่อนำมาอนุโลมใช้บังคับในคดีอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ แล้ว ย่อมเกิดผลว่าข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นโดยตรงรวมทั้งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาก็มีผลผูกพันคู่ความในคดีอาญานั้นเช่นกันตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ อีกทั้งลักษณะสำคัญของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น เป็นคดีแพ่งที่มีมูลความรับผิดชอบเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาด้วย แต่ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๐ เปิดโอกาสให้โจทก์มีสิทธิที่จะยื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา แยกต่างหากจากคดีอาญาได้ **กรณีจึงอาจเกิดปัญหาการฟ้องข้อเท็จจริงในการทำคำพิพากษาคดีอาญาและคดีส่วนแพ่งแตกต่างกันได้** ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาการฟ้องข้อเท็จจริงขัดแย้งกัน ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ จึงได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการพิพากษาคดีส่วนแพ่งว่า ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา โดยเหตุนี้แม้โจทก์จะแยกฟ้องคดีส่วนแพ่งออกจากคดีส่วนอาญา หากเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาแล้ว ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลย่อมอยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่จำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญา ศาลในคดีส่วนแพ่งจะฟังข้อเท็จจริงใหม่ให้แตกต่างไปจากข้อเท็จจริงที่ศาลในคดีอาญาฟังเป็นยุติแล้วไม่ได้ **ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์จะฟ้องคดีส่วนแพ่งก่อนหรือหลังคดีอาญาก็ตาม**

คำพิพากษาศฎีกาที่ ๘๒๘/๒๕๐๘ การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น โจทก์จะฟ้องคดีส่วนแพ่งก่อนก็ได้ และถ้าในระหว่างที่คดีส่วนแพ่งยังไม่ถึงที่สุด โจทก์ฟ้องคดีส่วนอาญาในมูลกรณีเดียวกันกับที่โจทก์ฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั่นเอง เช่นนี้ หากเป็นเรื่องคดีแพ่งเกิดก่อนคดีอาญาไม่ และการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

ข้อสังเกต

(๑) ฟังสังเกตว่า ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ บังคับว่าการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาในคดีส่วนอาญา **แต่ไม่มีบทบัญญัติแห่งมาตราใด บัญญัติว่าการพิพากษาคดีส่วนอาญา ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง** ดังนั้น แม้ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง จะบัญญัติให้คำพิพากษาคดีแพ่งมีผลผูกพันคู่ความก็ตาม ย่อมหมายถึงผูกพันเฉพาะผลแห่งคำพิพากษาในคดีแพ่งเท่านั้น แต่ผลแห่งคำพิพากษาคดีแพ่งจะนำไปเป็นข้อยุติผูกพันคู่ความในคดีส่วนอาญาด้วยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗๕๑/๒๕๓๙ ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดที่ให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ส่วนคำพิพากษาคดีอาญาต้องผูกพันคู่ความตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง นั้น ก็ผูกพันคู่ความเฉพาะคู่ความในคดีแพ่งดังกล่าว เท่านั้น

หลักเกณฑ์ของ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

แม้ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ จะกำหนดหลักการให้คำพิพากษาคดีอาญามีผลผูกพันการฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา โดยบัญญัติเพียงข้อความสั้น ๆ ว่า **“ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา”** ก็ตาม แต่หลักการของมาตรา ๔๖ ดังกล่าวก็เป็นหลักการอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหลักการของ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ ที่ว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลย่อมมีผลผูกพันคู่ความ นับตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งจนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับหรืองดเสีย จึงมีผลตามกฎหมายที่สำคัญติดตามมาว่าคำพิพากษาคดีอาญาที่จะมีผลผูกพันคดีส่วนแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ นั้น คำพิพากษาคดีอาญาต้องถึงที่สุดแล้วและคู่ความในคดีอาญากับคู่ความในคดีแพ่งต้องเป็นคู่ความเดียวกัน อีกทั้งข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาซึ่งได้รับการวินิจฉัยโดยชัดเจนแล้วด้วย ดังนั้น ในการรับใช้ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ว่าการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลอยู่ในบังคับต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญานั้น ศาลฎีกาจึงวางหลักเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานเพิ่มเติมขึ้น ดังนี้

- (๑) ต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- (๒) คำพิพากษาคดีส่วนอาญาต้องถึงที่สุดแล้ว
- (๓) คู่ความในคดีอาญาและคดีส่วนแพ่งต้องเป็นคู่ความเดียวกัน
- (๔) ข้อเท็จจริงในคดีอาญาต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาและได้รับการวินิจฉัยโดยชัดเจนแล้ว

หลักเกณฑ์ทั้ง ๔ ประการดังกล่าวข้างต้นต้องมีอยู่อย่างครบถ้วน จึงจะเข้าเกณฑ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่ศาลในคดีส่วนแพ่งอยู่ในบังคับต้องถือตาม หากขาดหลักเกณฑ์ดังกล่าวแม้เพียงประการเดียว กรณีย่อมไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ศาลในคดีส่วนแพ่งย่อมมีอำนาจฟังข้อเท็จจริงใหม่ให้ผิดแผกแตกต่างไปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาได้

๕.๑ ต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยใช้เงินตามเช็คตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ว่าด้วยตัวเงิน มีใช้คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค คำพิพากษาคดีแพ่งจึงไม่อยู่ในบังคับต้องถือตามข้อเท็จจริงในคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๐/๒๕๕๐ ในคดีส่วนอาญา จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อ พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ส่วนคดีนี้เป็นคดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยให้รับผิดใช้เงินตามเช็ค อันเป็นสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. ว่าด้วยตัวเงินซึ่งไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญา ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค จึงมิใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จะนำบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ มาใช้บังคับไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๐๕/๒๕๕๒ การพิจารณาคดีแพ่งใดที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหรือไม่นั้น ย่อมต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงในคดีแพ่งนั้นเองว่าเป็นการกระทำที่เป็นองค์ประกอบความผิดในคดีอาญาหรือไม่ คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยในทางแพ่งขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนซื้อขายอันเนื่องมาจากจำเลยใช้หนังสือมอบอำนาจปลอม ก็โดยอาศัยเหตุจากที่โจทก์เคยแจ้งความร้องทุกข์ให้อัยการศาลทหารฟ้องจำเลยคดีก่อนในทางอาญา เรื่องจำเลยใช้หนังสือมอบอำนาจปลอมดังกล่าวเช่นกัน ซึ่งศาลทหารพิพากษาลงโทษจำเลยและคดีถึงที่สุดแล้ว **นับได้ว่าทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาต่างมีประเด็นสำคัญโดยตรงเป็นอย่างเดียวกัน ฟ้องโจทก์คดีนี้จึงเป็นคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา** ดังนั้น ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งที่ว่าจำเลยใช้หนังสือมอบอำนาจปลอมหรือไม่ ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่ฟังว่าจำเลยใช้เอกสารปลอมตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ เมื่อคดีอาญาถึงที่สุดแล้ว โดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลยก่อนที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีกำหนดอายุความ ๑๐ ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓/๓๒ (มาตรา ๑๖๘ เดิม) และ ป.วิ.อ. มาตรา ๕๑ วรรคสาม คดีอาญาดังกล่าวถึงที่สุดวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๓๘ โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๓๘ ยังไม่เกิน ๑๐ ปี คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๑๔/๒๕๕๕ การกระทำอันก่อให้เกิดหนี้ตามคำฟ้องเป็นการกระทำความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗ ซึ่งมีอายุความ ๒๐ ปี ตาม ป.อ. มาตรา ๔๕ (๑) เมื่อการกระทำตามที่โจทก์ฟ้องไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง หากข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดอาญา อายุความก็ต้องบังคับตาม ป.พ.พ. โดยศาลแรงงานกลางต้องฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาหรือไม่จากพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยแต่คดีนี้ยังไม่มี การสืบพยานหลักฐานของคุณความ การที่ศาลแรงงานกลางพิพากษายกฟ้องโจทก์โดยให้เหตุผลว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความ เพราะนำคดีมาฟ้องเมื่อเกิน ๑๐ ปีแล้ว จึงไม่ชอบ

ข้อสังเกต

หนี้ตามฟ้องคดีส่วนแพ่งในคดีนี้มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญาตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗ **คดีนี้จึงเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา** ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติเรื่องอายุความตามมาตรา ๕๑ วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา...” ซึ่งความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๑๔๗ มีอายุความ ๒๐ ปี ตาม ป.อ. มาตรา ๔๕ (๑) แต่มาตรา ๕๑ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญา และศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่ง ย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ซึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๘ กำหนดอายุความอย่างช้าไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันทำละเมิด **เมื่อปรากฏว่าไม่มีการฟ้องจำเลยทางอาญา ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า ศาลแรงงานกลางต้องฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาหรือไม่จากพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยก่อน** การที่ศาลแรงงานกลางด่วนวินิจฉัยว่าคดีขาดอายุความเพราะนำคดีมาฟ้องเกิน ๑๐ ปี แล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๘ จึงเป็นการไม่ชอบ เพราะถ้าวินิจฉัยแล้วปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิด คดีส่วนแพ่งจะมีอายุความ ๒๐ ปี ตามมาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.อ. มาตรา ๔๕ (๑)

๕.๒ คำพิพากษาคดีส่วนอาญาต้องถึงที่สุดแล้ว

ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ คำพิพากษาย่อมมีผลผูกพันคู่ความ นับตั้งแต่วันที่ศาลได้พิพากษาจนถึงวันที่คำพิพากษานั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับหรือดลเสีย โดยคำพิพากษาของศาลที่สูงกว่า ดังนั้น ตราบใดที่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๗ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา

๑๕ คำพิพากษาคดีอาญานั้นจึงยังไม่เป็นที่ยุติเพราะอาจถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรือ งดเสียโดยคำพิพากษาของศาลที่สูงกว่าได้ โดยเหตุนี้ศาลฎีกาจึงได้วินิจฉัยวางหลักเกณฑ์ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ เพิ่มเติมขึ้นว่า คำพิพากษาคดีอาญาที่จะมีผลผูกพันให้คดีส่วนแพ่ง ต้องถือข้อเท็จจริงตามนั้น ต้องเป็นคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วเท่านั้น หากคำพิพากษาคดีอาญายังไม่ถึงที่สุด ย่อมไม่อยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตาม และคดีส่วนแพ่งศาลย่อมมีอำนาจฟังข้อเท็จจริงผิดแผกแตกต่างไปจากที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาอันยังไม่ถึงที่สุดนั้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๖๘/๒๕๓๕)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๖๘/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาว่าจำเลย ยักยอกเช็คหลายฉบับ ซึ่งมีเช็คตามฟ้องในคดีนี้รวมอยู่ด้วย แม่คดีนี้จะเป็นคดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าวก็ตาม แต่คดีอาญาดังกล่าวยังไม่ถึงที่สุด การฟัง ข้อเท็จจริงในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งคดีนี้ ศาลจึงไม่จำเป็นต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏ ในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา.

เมื่อ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ มีหลักเกณฑ์สำคัญว่า คำพิพากษาคดีส่วนอาญา ซึ่งจะมีผลผูกพันคดีส่วนแพ่ง ต้องเป็นคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วเช่นนี้ ดังนั้น หาก ทราบใดที่คำพิพากษาในคดีอาญายังไม่ถึงที่สุดตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๕๗ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ ย่อมเกิดผลทางกฎหมายตามมาหลายประการ คือ

(๑) การพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลไม่อยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่ จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาอันยังไม่ถึงที่สุด นั้นและ ศาลในคดีส่วนแพ่งย่อมมีอำนาจฟังข้อเท็จจริงใหม่ผิดแผกแตกต่างไปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ในคดีอาญาก็ได้

(๒) กรณีที่มีเหตุต่าง ๆ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๓๙ (๑) ถึง (๗) เกิดขึ้นอัน มีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมรับไป ในระหว่างที่คำพิพากษาคดีอาญายังไม่ถึง ที่สุด ย่อมส่งผลให้คำพิพากษาคดีอาญาของศาลกลางนั้นพลอยระงับลงไปในตัว ไม่มี ผลบังคับแก่คู่ความอีกต่อไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๗๔/๒๕๐๙) ดังนั้นในกรณี ที่คดีอาญาระงับไปก่อนคดีถึงที่สุดเช่นนี้ ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานตลอดมา ว่าจะฟังข้อเท็จจริงที่ศาลกลางพิพากษาไว้มาผูกมัดในคดีส่วนแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ไม่ได้ เพราะคำพิพากษาศาลกลางยังไม่ถึงที่สุด ในคดีส่วนแพ่งศาลจึงต้องฟังข้อเท็จจริงใหม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๐๕ - ๑๑๐๕/๒๕๐๑ จำเลยในคดีอาญาถูกฟ้องเรียก จำเลยที่ ๑ กระทำโดยประมาทหรือไม่ไว้แน่นอนแล้ว จะฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่ง ให้ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญาหาได้ไม่ (ฎ. ๑๖๗๔/๒๕๑๒, ๙๑๔/๒๕๒๐)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๕๔/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกทำให้เสียทรัพย์ ห้ามเกี่ยวข้องกับที่พิพาทและชดใช้ค่าเสียหาย อันเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้อง แล้ววินิจฉัยว่า ที่พิพาทอยู่ในส่วนของที่ดินจำเลย ฟ้องโจทก์ไม่มีมูล พิพากษายกฟ้อง ดังนี้ การที่ศาลวินิจฉัยในคดีส่วนแพ่งว่าที่ดินพิพาทเป็นของฝ่ายใด ศาลจึงต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖ ว่า ที่ดินพิพาทอยู่ในส่วนของโฉนดที่ดินของจำเลย จำเลยจึงมิได้ทำละเมิดต่อโจทก์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๘/๒๕๒๐ และ ๖๑๘๒/๒๕๓๕ ก็วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่าคำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่ศาลยกฟ้องในชั้นได้สวนมูลฟ้อง คดีส่วนแพ่งต้องถือข้อเท็จจริงตามคดีอาญาเช่นกัน)

(๕) แต่ข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ยุติโดยการเปรียบเทียบปรับของพนักงานสอบสวนไม่ผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖

ข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่จะมีผลผูกพันให้คำพิพากษาในคดีแพ่งต้องถือตามนั้น จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ดังนั้น หากเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการเปรียบเทียบปรับของพนักงานสอบสวน ย่อมมิใช่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาที่จะมีผลผูกพันคู่ความในคดีแพ่ง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๙๕๙/๒๕๒๘ จำเลยให้การรับสารภาพในชั้นสอบสวนในข้อหาขับรถประมาทเป็นเหตุให้ทรัพย์สิ้นของผู้อื่นเสียหาย และยินยอมให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับ ผลของการเปรียบเทียบปรับไม่ใช่คำพิพากษาในคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖ ดังนั้น การพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจึงไม่จำเป็นต้องถือข้อเท็จจริงตามดั่งที่บัญญัติไว้ในบทมาตราดังกล่าว และจำเลยอาจนำสืบโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้

(๖) ความเห็นของพนักงานสอบสวน หรือของพนักงานอัยการในการวินิจฉัยสั่งคดีอาญา หากใช้คำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่จะผูกมัดการวินิจฉัยคดีส่วนแพ่งตามมาตรา ๕๖ ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๙/๒๕๕๖ ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖ กรณีไม่มีทางที่จะขยายไปถึงความเห็นของพนักงานสอบสวนให้เป็นการผูกมัดศาลที่พิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลัง ความเห็นของพนักงานสอบสวนไม่ใช่คำพิพากษาคดีส่วนอาญา ฉะนั้น ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งจึงไม่จำเป็นต้องถือตาม

(๗) แต่ถ้เป็นการรับสารภาพต่อศาลในชั้นพิจารณา และศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามคำรับสารภาพตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๖ วรรคหนึ่ง แม้คดีส่วนอาญา ศาลจะพิพากษาคดีลงโทษจำเลยตามคำรับสารภาพโดยมิได้สืบพยานหลักฐานก็ตาม ก็เป็นคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ซึ่งคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตาม คดีส่วนแพ่งจำเลยจะนำสืบโต้แย้งเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕๖

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๑/๒๕๒๖ ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา แม้ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้นจะเป็นข้อเท็จจริงที่รับฟังจากคำฟ้องของโจทก์และคำให้การรับสารภาพของจำเลยก็ตาม

๕.๓ **คู่ความในคดีอาญาและคู่ความในคดีส่วนแพ่งต้องเป็นคู่ความเดียวกัน** ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีผลผูกพันเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นคู่ความในคดีเท่านั้น แต่ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอกคดี ดังนั้น ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยวางหลักเกณฑ์ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ เพิ่มเติมว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งที่อยู่ในบังคับต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญานั้น คู่ความทั้งในคดีอาญาและคดีส่วนแพ่งต้องเป็นคู่ความเดียวกัน จะอ้างคำพิพากษาคดีอาญาให้มีผลผูกพันบุคคลภายนอกคดีด้วยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๘/๒๕๑๖ ในคดีแพ่งที่โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยรับผิดชอบในการที่ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางการที่จ้างโดยประมาทนั้น คำพิพากษาคดีอาญาซึ่งพิพากษาว่าลูกจ้างของจำเลยขับรถโดยประมาท ไม่มีผลผูกพันจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกในคดีอาญา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๓๔ - ๓๗๓๕/๒๕๓๙ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่จะต้องถือเอาข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญามาพิจารณาคดีส่วนแพ่งนั้น คดีแพ่งและคดีอาญาดังกล่าวจะต้องเป็นคู่ความเดียวกัน สำหรับสำนวนคดีแรกโจทก์ที่ ๒ ฟ้องในฐานะเป็นเจ้าของรถบรรทุกและเป็นผู้เสียหายจากการเสื่อมเสียของรถและขาดประโยชน์รายได้อันเป็นสิทธิเรียกร้องของโจทก์ที่ ๒ เองโดยเฉพาะ หาได้รับช่วงมีสิทธิมาจากการที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ส. จำเลยที่ ๑ แต่ประการใดไม่ ทั้งโจทก์ที่ ๑ ในฐานะผู้รับประกันภัยจากโจทก์ที่ ๒ ก็เป็นผู้รับช่วงสิทธิจากโจทก์ที่ ๒ ผู้เอาประกันภัย ฉะนั้น โจทก์ทั้งสองจึงเป็นบุคคลภายนอกในคดีอาญาที่ศาลได้พิพากษาไปแล้วดังกล่าว รวมทั้งจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ก็มีได้เคยเป็นคู่ความในคดีอาญาดังกล่าวด้วย เมื่อปรากฏว่าโจทก์ทั้งสอง จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เป็นบุคคลภายนอกในคดีอาญาดังกล่าวจึงจะนำหลักตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่ว่าให้ถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญามาใช้ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่งบังคับใช้ในคดีนี้หาได้ไม่ สำหรับสำนวนคดีหลัง โจทก์จำเลยมิได้เป็นคู่ความในคดีอาญาดังกล่าว ทั้งประเด็นในคดีแพ่งคดีนี้มีว่า น. จำเลยที่ ๓ เป็นผู้ขับรถโดยประมาทหรือไม่ เป็นคนละประเด็นกันกับคดีอาญาดังกล่าวซึ่งมีประเด็นว่า ส. จำเลยที่ ๑ คดีนี้เป็นผู้ขับรถโดยประมาทหรือไม่ จึงไม่มีเหตุที่จะต้องนำข้อเท็จจริงในคดีอาญาดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดีแพ่งเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

ข้อสังเกต

การเป็นคู่ความเดียวกัน อันจักส่งผลให้คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตามมาตรา ๔๖ นั้น มีแนวคำพิพากษาฎีกาบางหลักเกณฑ์ไว้ ดังนี้

(๑) คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลย ถือว่าพนักงานอัยการฟ้องแทนผู้เสียหายด้วย

ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น ถือว่าพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหายด้วย ดังนั้น แม้ผู้เสียหายจะมีได้ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีดังกล่าวด้วยก็ตาม ก็ต้องถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความในคดีที่พนักงานอัยการฟ้องแทนผู้เสียหายแล้ว โดยเหตุนี้ คำพิพากษาในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นจึงมีผลผูกพันคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๓๑/๒๕๒๒ ในคดีส่วนอาญา ศาลได้สืบพยานโจทก์จำเลยและได้มีการวินิจฉัยว่า โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้รถเสียหายแล้วพิพากษายกฟ้องคดีถึงที่สุด ดังนั้น ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ โดยต้องฟังว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือได้กระทำความผิดด้วย แม้ผู้เสียหายจะไม่ได้ฟ้องหรือร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาดูด้วยก็ตาม

(๒) แม้ผู้เสียหายโดยตรงจะถึงแก่ความตาย ก็ต้องถือว่าพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหายจัดการแทนตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๕) ด้วย ดังนั้น คำพิพากษาคดีอาญา ย่อมมีผลผูกพันผู้เสียหายจัดการแทนที่ฟ้องคดีส่วนแพ่ง เช่นกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๑๐/๒๕๕๐ โจทก์ทั้งสองเป็นบิดามารดาของ อ. ผู้ตาย ในคดีอาญาจึงต้องถือว่าพนักงานอัยการได้ดำเนินคดีอาญาแทนโจทก์ทั้งสองข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญา ย่อมมีผลผูกพันโจทก์ทั้งสองในคดีส่วนแพ่งด้วย เมื่อคดีอาญาฟังว่าพยานโจทก์ไม่อาจรับฟังได้ว่าเหตุเกิดจากความประมาทของจำเลยที่ ๑ คดีส่วนแพ่งจึงต้องฟังว่าจำเลยที่ ๑ ไม่ได้ขับรถยนต์โดยประมาท เมื่อจำเลยที่ ๑ กระทำแทนจำเลยที่ ๒ มิได้ประมาท จำเลยที่ ๒ จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่โจทก์ทั้งสอง

(๓) ถ้าโจทก์ในคดีส่วนแพ่งมิได้เป็นผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ย่อมไม่อาจถือว่าพนักงานอัยการฟ้องคดีส่วนอาญาแทนโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง จึงถือไม่ได้ว่าเป็นคู่ความเดียวกัน

พึงระวางว่าคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องแทนผู้เสียหายซึ่งศาลฎีกาถือว่าผู้เสียหายเป็นคู่ความในคดีส่วนอาญาดังกล่าวด้วย อันจักส่งผลให้คดีส่วนแพ่งที่ผู้เสียหายฟ้องจำเลย ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ นั้น โจทก์ในคดีส่วนแพ่งต้องเป็นผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดังกล่าวด้วย ดังนั้น หากในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยเป็นคดีส่วนอาญานั้น โจทก์ในคดีส่วนแพ่งมิได้เป็นผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔) ย่อมถือไม่ได้ว่าคดีส่วนอาญานั้น พนักงานอัยการได้ฟ้องแทนโจทก์ในคดีส่วนแพ่งด้วยในกรณีเช่นนี้ ย่อมถือไม่ได้ว่าโจทก์ในคดีส่วนแพ่งเป็นคู่ความในคดีส่วนอาญาด้วย คำพิพากษาคดีส่วนอาญาจึงไม่ผูกพันคดีส่วนแพ่ง เพราะมิใช่คู่ความเดียวกัน กรณีจึงไม่ต้องด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๘๙/๒๕๓๕ (ประชุมใหญ่) ในคดีอาญาพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๐ ก. เป็นผู้เสียหาย และตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๓, ๑๕๗ รัฐเป็นผู้เสียหาย คดีถึงที่สุด โดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลย โจทก์ในคดีนี้ไม่ใช่ผู้เสียหายหรือคู่ความในคดีอาญานั้น ในการพิพากษาคดีนี้ศาลจึงไม่จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา แต่เป็นกรณีที่ต้องฟังข้อเท็จจริงกันใหม่จากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบกันมาในสำนวนคดีนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๑๗/๒๕๓๓ การที่จะถือเอาข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญามาพิพากษาในคดีส่วนแพ่งได้นั้น จะต้องเป็นคดีที่มีมูลกรณีเดียวกันและเป็นคู่ความเดียวกัน ซึ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ คู่ความในคดีส่วนแพ่งก็ต้องเป็นผู้เสียหายในคดีนั้นด้วย เมื่อปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เคยถูกพนักงานอัยการฟ้องเป็นคดีอาญาในความผิดขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย และไม่หยุดรถขณะมีสัญญาณไฟแดง ตาม ป.อ. มาตรา ๓๐๐, ๓๕๐ พ.ร.บ. จราจรทางบกฯ มาตรา ๒๒, ๔๓, ๑๕๒, ๑๕๗ ศาลแขวงธนบุรีพิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุด คดีสำหรับความผิดต่อ พ.ร.บ. จราจรทางบกฯ รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย ส่วนข้อหาขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย ตาม ป.อ. มาตรา ๓๐๐, ๓๕๐ โจทก์ไม่ใช่ผู้ได้รับบาดเจ็บก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย เมื่อโจทก์มิได้เป็นผู้เสียหายหรือคู่ความในคดีอาญา ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาจึงไม่ผูกพันโจทก์ในคดีแพ่ง ดังนี้ ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลไม่จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

กรณีที่พนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยหลายข้อหา บางข้อหาโจทก์ในคดีส่วนแพ่งเป็นผู้เสียหาย แต่บางข้อหาที่โจทก์นั้นเป็นผู้เสียหาย ในกรณีเช่นนี้ ศาลฎีกายังคงยืนยันในหลักการที่ว่าพนักงานอัยการฟ้องแทนโจทก์ในคดีส่วนแพ่งเฉพาะข้อหาที่โจทก์ในคดีส่วนแพ่งเป็นผู้เสียหายเท่านั้น ส่วนข้อหาที่โจทก์ในคดีส่วนแพ่งไม่เป็นผู้เสียหาย ย่อมไม่อาจถือว่าพนักงานอัยการฟ้องแทนผู้เสียหายด้วย ดังนั้น ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอาญาในข้อหาที่โจทก์ในคดีส่วนแพ่งไม่เป็นผู้เสียหายย่อมไม่มีผลผูกพันคู่ความในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง คงมีผลผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งเฉพาะข้อหาที่โจทก์ในคดีส่วนแพ่งเป็นผู้เสียหายเท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๕๗/๒๕๓๗ กรณีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาลผู้ตาย ค่าปลงศพผู้ตายรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ และค่าขาดไร้อุปการะ เนื่องจากเหตุที่ผู้ตายได้รับอันตรายแก่ร่างกายและถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา นั้น **เป็นปัญหาต้องวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อผู้ตายหรือไม่** อันเป็นประเด็นในคดีอาญาที่พนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยข้อหากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ซึ่งโจทก์เป็นผู้เสียหายตามนัย ป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔), ๕ (๒) ในส่วนนี้จึงเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ แม้โจทก์จะมีได้เข้าเป็นคู่ความในคดีอาญาด้วย โจทก์ก็ต้องผูกพันตามคำพิพากษาคดีอาญานั้น

โจทก์ร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอาศัยสิทธิตามคำฟ้องของพนักงานอัยการที่ศาลอาญาสั่งยกคำร้องโดยพิจารณาตามคำฟ้องที่ได้บรรยายว่าผู้ตายได้กระทำผิดด้วยโจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหายที่จะขอเข้าร่วมเป็นโจทก์นั้น เป็นการวินิจฉัยว่ามีเหตุที่จะอนุญาตให้เข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอาศัยสิทธิตามคำฟ้องนั้นได้หรือไม่ **มิใช่เป็นการวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีที่จะถือเป็นยุติว่าโจทก์มิใช่ผู้เสียหาย** ดังนั้น ในข้อหาที่พนักงานอัยการฟ้องจำเลยว่ากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นประเด็นโดยตรงที่จำเลยถูกฟ้อง ยังต้องถือว่าโจทก์เป็นผู้เสียหายตามนัยบทกฎหมายที่กล่าวข้างต้น การที่โจทก์มิได้เข้าเป็นคู่ความในคดีอาญาดังกล่าวจึงไม่เกิดผลที่จะให้ศาลในคดีส่วนแพ่งไม่ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ศาลจึงต้องถือข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

ส่วนในกรณีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายของรถจักรยานยนต์ของโจทก์เป็นเงิน ๒๐,๑๑๓ บาท กับค่าใช้จ่ายในการเดินทางของโจทก์เพื่อติดต่อสอบถาม ดำเนินการอันเนื่องมาจากเหตุรถชนกันเป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท นั้น เป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า จำเลยทำละเมิดต่อตัวทรัพย์สินของโจทก์หรือไม่ ซึ่งเป็นคนละประเด็นกับข้อหาตาม ป.อ. มาตรา ๒๙๑ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้องจำเลย โดยเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อหาที่จำเลยถูกฟ้องตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๓, ๑๕๗ ที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น ในส่วนนี้โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหายหรือคู่ความในคดีอาญาดังกล่าว ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจึงไม่ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา แต่เป็นกรณีที่ต้องฟังข้อเท็จจริงกันใหม่จากพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบกันมาในสำนวนคดีนี้

คำพิพากษากฎีกาที่ ๒๖๕๙/๒๕๓๙ มีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่อาจนำมาตั้งปัญหาข้อสอบได้ ดังนี้

คำถาม

พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องว่านายดีซึ่งขับรถยนต์และนายขาวซึ่งขับรถจักรยานยนต์ต่างฝ่ายต่างขับรถยนต์โดยประมาทฝ่าฝืนกฎจราจร เป็นเหตุให้รถทั้งสองคันเกิดเฉี่ยวชนกันทำให้นายขาวถึงแก่ความตายและรถจักรยานยนต์ของนายดำซึ่งนายขาวขับได้รับความเสียหาย ขอให้ลงโทษนายดีตาม ป.อ. มาตรา ๒๙๑ และ พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๓, ๑๕๗ ระหว่างพิจารณา นายดำบิดาของนายขาวได้ยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้องเพราะตามคำฟ้องปรากฏว่านายขาวมีส่วนประมาทด้วย ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่านายดีมิได้ขับรถยนต์โดยประมาท พิพากษายกฟ้อง ครั้นคดีถึงที่สุดแล้ว นายดำเป็นโจทก์ฟ้องนายดีเป็นจำเลยในคดีแพ่งฐานละเมิด ขอให้นายดีจำเลยใช้การรักษาพยาบาล ค่าปลงศพและค่าขาดไร้อุปการะ ทั้งค่าเสียหายของรถจักรยานยนต์

ให้วินิจฉัยว่า คำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่ฟังว่า นายดีจำเลยมิได้ขับรถยนต์โดยประมาทหรือไม่

ธงคำตอบ

การที่ศาลชั้นต้นยกคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมของนายดำเพราะตามคำฟ้องปรากฏว่านายขาวมีส่วนประมาทด้วยนั้น เป็นการวินิจฉัยว่ามีเหตุที่จะอนุญาตให้นายดำเข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอาศัยสิทธิตามคำฟ้องนั้นได้หรือไม่เท่านั้น มิใช่เป็นการวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีที่จะถือเป็นยุติว่านายดำมิใช่ผู้เสียหายตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕ (๒) เมื่อปรากฏว่านายดำเป็นบิดาของนายขาวผู้ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้ นายดำ

ซึ่งเป็นบุพการีของนายขาวจึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนนายขาวได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕ (๒) จึงต้องถือว่าคดีอาญาซึ่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องโจทก์โดยฟังข้อเท็จจริงว่านายตีมิได้ขับรถยนต์โดยประมาทนั้น พนักงานอัยการได้ฟ้องแทนนายดำผู้เสียหายด้วย ดังนั้น กรณีที่นายดำฟ้องคดีแพ่งเรียกค่ารักษาพยาบาล ค่าปลงศพ และค่าขับไล่อุปการะ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่าจำเลยกระทำละเมิดต่อนายขาวผู้ตายหรือไม่ ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญาว่านายตีมิได้ขับรถยนต์โดยประมาท ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

ส่วนที่นายดำฟ้องเรียกค่าเสียหายของรถจักรยานยนต์นั้น เป็นปัญหาที่ต้องวินิจฉัยว่า นายตีทำละเมิดต่อตัวทรัพย์สินคือรถจักรยานยนต์ของนายดำหรือไม่ ซึ่งเป็นคนละประเด็นกับข้อหาตาม ป.อ. มาตรา ๒๕๑ แต่เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความผิดตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๓, ๑๕๗ ที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย นายดำหาเป็นผู้เสียหายไม่ จึงถือไม่ได้ว่าประเด็นนี้พนักงานอัยการได้ฟ้องแทนนายดำด้วย นายดำโจทก์จึงมิใช่คู่ความในคดีอาญา ดังนั้น ข้อเท็จจริงในส่วนนี้คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งจึงไม่จำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๕๙/๒๕๓๙)

(๔) การฟ้องผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการซึ่งมิใช่ฟ้องให้รับผิดในฐานะส่วนตัวนั้น แม้ผู้ดำรงตำแหน่งในคดีอาญาและคดีส่วนแพ่งจะเป็นบุคคลต่างคนกันก็ตาม แต่หากเป็นการฟ้องให้รับผิดในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นคู่ความเดียวกัน กรณียอมอยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาเช่นกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๙๘/๒๕๑๖ โจทก์เคยฟ้อง พ. ในฐานะนายอำเภอ เป็นคดีอาญาฐานฉ้อโกงและปลอมหนังสืออันเกี่ยวข้องกับที่พิพาทแปลงนี้มาแล้ว คดีถึงที่สุด โดยศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พ. ไม่ได้ฉ้อโกงโจทก์ และหนังสือสัญญาดังกล่าวเป็นเอกสารที่แท้จริงซึ่งโจทก์ทำขึ้นด้วยความสมัครใจ โดยมีได้มีการหลอกลวงหรือหลงผิดแล้วพิพากษายกฟ้องโจทก์ ในคดีนี้โจทก์ฟ้อง น. ปลัดอำเภอโทในฐานะรักษาการแทนนายอำเภอเป็นคดีส่วนแพ่งว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ ไม่ใช่ที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ขอให้พิพากษาว่าหนังสือสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะ ดังนั้น จำเลยในคดีส่วนอาญาและส่วนแพ่งจึงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งเดียวกันคือนายอำเภอ เมื่อโจทก์ได้ฟ้องนายอำเภอเป็นคดีแพ่งอีกในปัญหาเดียวกัน คู่ความทั้งสองคดีจึงเป็นคู่ความเดียวกันและเป็นการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาและในคดีนี้ศาลก็ต้องอาศัยหนังสือสัญญาทั้งสองฉบับเป็นหลักในการพิพากษา ศาลในคดีส่วนแพ่งจึงต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาว่าหนังสือสัญญาดังกล่าวข้างต้นชอบด้วยกฎหมาย และใช้บังคับแก่กรณีได้โดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานต่อไป

๕.๔ ข้อเท็จจริงในคดีอาญาต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาและได้รับการวินิจฉัยโดยชัดเจนแล้ว

เพื่อความชัดเจนในการพิจารณาหลักเกณฑ์ข้อนี้ ขอแยกประเด็นพิจารณาออกเป็น ๒ ประการ คือ ข้อเท็จจริงในคดีอาญาต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาประการหนึ่งและข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้นต้องได้รับการวินิจฉัยโดยชัดเจนแล้วอีกประการหนึ่ง ดังนี้

(๑) ข้อเท็จจริงในคดีอาญาต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา

การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ซึ่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๔ กำหนดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญานั้น ข้อเท็จจริงในคดีอาญาที่ศาลในคดีส่วนแพ่งจำต้องถือตามนั้นจะต้องเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาด้วย ทั้งนี้ เพราะเมื่อเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา ก็ย่อมแสดงว่า ศาลได้ให้โอกาสโจทก์จำเลย ได้มีโอกาสกล่าวอ้าง โต้แย้งคัดค้าน และนำสืบพยานหลักฐานโต้เถียงกันมาอย่างเต็มที่แล้ว และประเด็นโดยตรงในคดีอาญานั้นกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด คุณความย่อมมีโอกาสอุทธรณ์ฎีกา ให้ศาลสูงได้ตรวจสอบกลับกรองมาตามลำดับชั้นศาลจนจบสิ้นกระเสความแล้ว จึงมีความชอบธรรมเพียงพอที่จะบังคับให้ศาลในคดีส่วนแพ่งจำต้องถือตามในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ในทางตรงข้ามหากข้อเท็จจริงในคดีอาญาใด มิใช่เป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญานั้น ย่อมไม่มีหลักประกันในการตรวจสอบกลับกรองตามกระบวนการวิธีพิจารณาความอันถูกต้อง จึงปราศจากเหตุผลเพียงพอที่จะบังคับให้ศาลในคดีส่วนแพ่งจำต้องถือตามในการทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ดังนั้น ในกรณีที่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาใดมิใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา ย่อมไม่เข้าเกณฑ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่จะมีผลผูกพันในการทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง

คำพิพากษาศฎีกาที่ ๗๘๙/๒๕๙๘ ข้อเท็จจริงในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาที่ศาลซึ่งพิพากษาคดีส่วนแพ่งจำต้องถือตามนั้น ต้องเป็นข้อเท็จจริงเฉพาะที่เป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาเท่านั้น ตามฟ้องคดีอาญาในคดีนี้นั้นมีประเด็นโดยตรงเพียงว่า จำเลยเป็นโจรลักข้าวของ ห. หรือไม่เท่านั้น ไม่มีประเด็นไปถึงว่าที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของใคร การที่ศาลวินิจฉัยเลยไปว่า ที่นาที่ปลูกข้าวเป็นกรรมสิทธิ์ของใครด้วยนั้น **ไม่ใช่ประเด็นโดยตรงในคดี** จึงถือเอาข้อเท็จจริงที่ว่าที่นาเป็นของใครมาผูกพัน ห. โจทก์ในคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๔๑/๒๕๒๘ ในคดีข้อหาฟ้องเท็จและเบิกความเท็จ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์กล่าวหาความถึงคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นในคดีที่โจทก์ถูกฟ้อง ในข้อหาฉ้อโกงหรือยกยอกแหวนเพชร และกล่าวหาความถึงคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น ในคดีที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๑ ในข้อหาแจ้งความเท็จ แล้วสรุปว่าเห็นว่าโจทก์ไม่มีพยาน ยืนยันว่าได้มีการกระทำผิดในการเปลี่ยนแหวนเพชรเกิดขึ้น พยานหลักฐานโจทก์ไม่พอ ฟังว่าจำเลยทั้งสามร่วมกันกระทำผิดตามฟ้องโจทก์นั้น เป็นคำพิพากษามีได้นำข้อเท็จจริงที่คู่ความนำสืบมาเป็นหลักในการวินิจฉัย และไม่ได้ให้เหตุผลในการตัดสินใน ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากพยานหลักฐานในสำนวน ไม่ชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๘๖ (๖) และมาตรา ๒๒๗ ศาลฎีกาจำต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ พิจารณาพิพากษาใหม่ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๓ (๑), ๒๔๗ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕

ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา ซึ่งจะมีผลผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งนั้น ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติโดยการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีด้วย หากเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลเพียงวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์รวมว่าโจทก์รวมไม่ใช่ผู้เสียหายจัดการแทนตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๕ (๒) เพราะผู้ตายได้กระทำผิดด้วย ย่อมมิใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรง จึงไม่มีผลผูกพันคดีส่วนแพ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๕๙/๒๕๓๙ โจทกร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอาศัย สิทธิตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ ที่ศาลอาญาสั่งยกคำร้องโดยพิจารณาตามคำฟ้อง ที่ได้บรรยายว่า ผู้ตายได้กระทำผิดด้วย โจทก์จึงไม่ใช่เป็นผู้เสียหายที่จะขอเข้าร่วมเป็น โจทก์ เป็นการวินิจฉัยว่ามีเหตุที่จะอนุญาตให้เข้าร่วมเป็นโจทก์โดยอาศัยสิทธิตามคำ ฟ้องนั้นได้หรือไม่ มิใช่เป็นการวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีที่จะถือเป็นยุติว่า โจทก์มิใช่ ผู้เสียหาย ดังนั้น ในข้อหาที่พนักงานอัยการฟ้องจำเลยว่ากระทำโดยประมาทเป็นเหตุ ให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย อันเป็นประเด็นโดยตรงที่จำเลยถูกฟ้อง ยังต้องถือว่า โจทก์ เป็นผู้เสียหายตามนัยบทกฎหมาย การที่โจทก์มิได้เข้าเป็นคู่ความในคดีอาญาดังกล่าว จึงไม่เกิดผลที่จะให้ศาลในคดีส่วนแพ่งไม่ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดี ส่วนอาญา ที่ศาลกลางทั้งสองถือข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีส่วนอาญาในส่วนนี้ จึงชอบแล้ว

กล่าวโดยสรุปคือข้อเท็จจริงที่ฟังได้เป็นยุติในคดีอาญาซึ่งการพิพากษาในคดี ส่วนแพ่งศาลจำต้องถือตามดังที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ นั้น **ต้องเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญา** ที่คู่ความคือโจทก์จำเลยและศาลได้ หยิบยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้วโดยชอบด้วยกระบวนการพิจารณา ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๘๙/๒๕๔๘ ๓๒๔๑/๒๕๒๘ และ ๒๖๕๙/๒๕๓๙ มิฉะนั้น ย่อมไม่ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาที่ศาลในคดีส่วนแพ่งจะต้องถือตามในการ พิพากษาคดีส่วนแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

(๒) ข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้นต้องได้รับการวินิจฉัยโดยชัดเจนแล้ว

ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ซึ่งจะมีผลผูกพันการทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ นั้น นอกจากจะต้องเป็นข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาแล้ว ยังต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ศาลในคดีส่วนอาญาได้วินิจฉัยไว้โดยชัดเจนแล้วด้วย ดังนั้น หากในคดีส่วนอาญาข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงนั้น ศาลยังมีได้วินิจฉัยชี้ขาดไว้โดยชัดเจนเสร็จเด็ดขาดเป็นอย่างไร คำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งย่อมไม่อยู่ในบังคับที่ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ซึ่งย่อมเกิดผลทางกฎหมายตามมาดังนี้

(๑) คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีออกผลขัดแย้งกับผลแห่งคำพิพากษาคดีส่วนอาญาได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗/๒๕๙๑ ศาลพิพากษาชี้ขาดข้อเท็จจริงในคดีที่อัยการฟ้องจำเลยฐานบุกรุกและฐานทำให้เสียหายว่า ผู้เสียหายไม่รู้ว่เขตโฉนดของตนอยู่แค่นั้น จำเลยจะบุกรุกเข้าไปหรือเปล่านั้น ที่หาว่าจำเลยบุกรุกเข้าไปก็เพราะสังเกตไว้เข้าใจเอาเท่านั้น ฟังไม่ได้แน่นอนว่าจำเลยบุกรุกที่ดินของผู้เสียหาย ดังนี้ ถือว่าศาลไม่ได้ชี้ขาดว่าจำเลยไม่ได้รุกล้ำที่ดินของผู้เสียหาย เป็นแต่ว่าผู้เสียหายไม่รู้เขตที่ดินจึงลงโทษจำเลยไม่ได้เท่านั้น ฉะนั้นเมื่อผู้เสียหายฟ้องทางแพ่งเรียกค่าเสียหายได้ จัดทำแผนที่และนำสืบให้ฟังได้ว่าจำเลยรุกล้ำที่ดินของเขาแล้ว ศาลก็ฟังข้อเท็จจริงในคดีแพ่งได้ว่าจำเลยรุกล้ำที่ดินของโจทก์ได้ ไม่ต้องห้ามตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖

(๒) หากเป็นกรณีที่โจทก์แยกฟ้องคดีส่วนแพ่งต่างหากจากคดีส่วนอาญา และปรากฏว่าข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญานั้น ศาลในคดีอาญายังมิได้วินิจฉัยชี้ขาดให้แน่ชัด คดีอาญายกฟ้องเพราะยังฟังไม่ได้ว่าใครเป็นฝ่ายผิดกันแน่หรือยกประโยชน์แห่งความสงสัยเพราะพยานหลักฐานโจทก์ยังไม่สามารถชี้ขาดได้ว่าจำเลยเป็นคนขับรถชนคันที่เกิดเหตุหรือไม่ เป็นต้น ในกรณีต่าง ๆ เหล่านี้ คู่ความในคดีส่วนแพ่งยังมีสิทธิที่จะนำสืบพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งและศาลในคดีส่วนแพ่งก็มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดออกผลตรงข้ามกับคำพิพากษาคดีส่วนอาญาได้ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งหาอยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๒๘/๒๕๐๗ จำเลยขับรถบรรทุกเฉี่ยวรถจักรยานเสียหายด้วยความประมาท เป็นเหตุให้บุตรโจทก์ซึ่งนั่งมาในรถจักรยานถึงแก่ความตาย อัยการได้ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาหาว่าขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้คนตาย ศาลพิพากษายกฟ้องโดยเห็นว่าเหตุที่รถเกิดชนกันนั้น อาจเกิดขึ้นเพราะความผิด ความประมาทของจำเลยหรือของคนขับรถจักรยานก็ได้ทั้ง ๒ ทางเท่า ๆ กัน ดังนี้ เมื่อโจทก์มาฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทน ในการที่ทำให้บุตรโจทก์ตาย ศาลจะนำเอาผลของคำพิพากษาคดีอาญาที่ไต่ยกฟ้องอัยการนั้นมาวินิจฉัยคดีแพ่งอย่างใดไม่ได้ เพราะมิได้ฟังข้อเท็จจริงเป็นยุติอย่างไร โจทก์อาจนำสืบในคดีแพ่งได้อีกว่า จำเลยเป็นฝ่ายประมาททำให้บุตรโจทก์ตาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๑๘-๕๐๑๙/๒๕๓๓ ศาลทหารกรุงเทพวินิจฉัยคดี ส่วนอาญาที่จำเลยถูกฟ้องว่าพยานหลักฐานของโจทก์เท่าที่นำสืบมานั้นทำให้เกิดความสงสัยว่าจำเลยเป็นคนขับรถยนต์โดยสารคันเกิดเหตุหรือไม่ เห็นควรยกประโยชน์แห่งความสงสัย ให้แก่จำเลย **จึงพิพากษายกฟ้องโดยไม่ได้ชี้ขาดว่าจำเลยเป็นคนขับรถยนต์ โดยสารคันเกิดเหตุหรือไม่** ^(๑) ถ้าหากฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนขับ ก็จะต้องชี้ขาดอีกด้วยว่าจำเลยได้กระทำโดยประมาทหรือไม่ เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายฟ้องทางแพ่งเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดจากจำเลย **จึงมีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนขับรถยนต์โดยสารคันเกิดเหตุได้**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๗๐/๒๕๓๒ จำเลยเคยถูกอัยการฟ้องเป็นคดีอาญา ต่อศาลแขวงในข้อหากระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ศาลแขวงวินิจฉัยว่า โจทก์ไม่มีพยานยืนยันว่าจำเลยเป็นผู้ขับรถคันเกิดเหตุคงมีเพียงบางปาก ยืนยันว่าผู้ขับรถเป็นหญิง แต่ไม่ยืนยันว่าเป็นจำเลย จำเลยก็นำสืบปฏิเสธว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้ขับรถคันดังกล่าว พยานหลักฐานโจทก์ไม่พอฟังลงโทษจำเลย พิพากษายกฟ้องคดีถึงที่สุด **ดังนั้น ถือว่าศาลในคดีอาญาไม่ได้ชี้ขาดว่า จำเลยไม่ได้เป็นคนขับรถคันเกิดเหตุ** เมื่อผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าวเป็นโจทก์ฟ้องทางแพ่งเป็นคดีนี้เรียกค่าเสียหายฐานละเมิดจากจำเลย **โจทก์จึงมีสิทธินำพยานเข้าสืบให้ฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนขับรถคันเกิดเหตุ**

(๓) แต่ถ้าศาลวินิจฉัยในคดีอาญาว่า **โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องก็ดี หรือคดีอาญาศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยโดยวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีแล้วว่าโจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องก็ดี** กรณีต่าง ๆ เหล่านี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ศาลในคดีอาญาได้วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญาแล้ว การพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญา คดีส่วนแพ่งศาลจะวินิจฉัยฟังข้อเท็จจริงใหม่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในคดีอาญาไม่ได้ และศาลจะอนุญาตให้คู่ความนำสืบข้อเท็จจริงในคดีแพ่งขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีอาญาก็ไม่ได้ ต้องห้ามตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

^(๑) คำพิพากษาศาลทหารก็มีผลผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ เช่นกัน ตาม พ.ร.บ. ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๕๔ (ฎ. ๑๑๓๔-๑๑๓๕/๒๕๐๕ และ ๒๗๖/๒๕๒๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๓๑/๒๕๒๒ ในคดีอาญาศาลได้สืบพยานโจทก์จำเลย และได้มีการวินิจฉัยขอเท็จจริงอันเป็นประเด็นของคดีแล้วว่า **โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำผิด** ดังนั้น ในการพิพากษาคดีส่วนแบ่งศาลจำต้องถือขอเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา แม้ผู้เสียหายจะไม่ได้ฟ้องหรือรวมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญานั้นด้วยก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๕๙๘/๒๕๓๙ จำเลยถูกพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาขอหาความผิดตาม ป.อ มาตรา ๓๐๐, ๓๙๐ โดยคดีดังกล่าวโจทก์ที่ ๑ ได้รับอันตรายแก่กาย โจทก์ที่ ๒ ได้รับอันตรายสาหัสจากการที่รถยนต์ชนกัน โจทก์ทั้งสองจึงเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องหรือขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ พนักงานอัยการจึงอยู่ในฐานะฟ้องคดีแทนโจทก์ทั้งสอง โจทก์ทั้งสองและจำเลยย่อมต้องผูกพันตามคำพิพากษาในคดีนั้น และเมื่อศาลได้วินิจฉัยว่า **โจทก์ไม่มีพยานมาสืบให้ศาลเห็นโดยแจ้งชัดว่าจำเลยกระทำผิดตามที่โจทก์ฟ้อง** ถือว่าศาลได้วินิจฉัย

ขอเท็จจริงในประเด็นที่ว่า จำเลยกระทำการโดยประมาทหรือไม่ไว้แน่นอนแล้วจะฟังขอเท็จจริงใหม่ให้ขัดกับขอเท็จจริงที่ปรากฏในคดีนั้นหาได้ไม่

(๔) ฟังสังเกตว่า ขอเท็จจริงในคดีอาญาอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีอาญานี้ จะมีผลผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแบ่งนั้น **มีข้อจำกัดอยู่เพียงเท่าที่คำพิพากษาในคดีส่วนอาญาได้วินิจฉัยชี้ขาดไว้แล้วเท่านั้น** หากคดีส่วนแบ่งพิพาทกันเกินเลยขอบเขตแห่งคำวินิจฉัยในคดีส่วนอาญา ศาลในคดีส่วนแบ่งต้องฟังขอเท็จจริงใหม่ เพราะขอเท็จจริงส่วนที่เกินเลยไปจากคำวินิจฉัยของคำพิพากษาว่าในคดีส่วนอาญา ย่อมไม่อยู่ในบังคับแห่ง ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๙/๒๕๐๑ คำพิพากษาคดีอาญาชี้ขาดว่าจำเลยบุกรุกซึ่งลวดหนามในที่ดินของโจทก์ โจทก์มาฟ้องคดีแพ่งให้ขับไล่เลยหลักเขตที่พิพาทในคดีอาญาอีก ดังนี้ ศาลต้องฟังขอเท็จจริงใหม่ **จะนำคดีอาญามาชี้ขาดรวมถึงที่นอกหลักเขตที่พิพาทกันในคดีอาญาไม่ได้**

(๕) ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๔๒ ประกอบมาตรา ๒๒๓ ถ้าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้ต้องเสียหายประกอบด้วยนั้น หนี้อันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด ศาลต้องพิจารณาด้วยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อภัยน้อยกว่ากันเพียงใด ดังนั้น แม้คำพิพากษาคดีอาญาที่ฟังเป็นญัตติว่าจำเลยกระทำความผิดในคดีชัรบถยนต์ประมาท จะผูกพันคำพิพากษาคดีส่วนแบ่งก็ตาม หากในคดีส่วนแบ่งจำเลยให้การต่อสู้ว่าโจทก์มีส่วนประมาทด้วย คดีก็ยังคงมีประเด็นที่จะต้องนำสืบต่อไปว่าฝ่ายโจทก์มีส่วนประมาทด้วยหรือไม่ ตามข้อต่อสู้ของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๖๙/๒๕๑๔ จำเลยถูกฟ้องทางอาญาหาว่าขับรถยนต์ ถอยหลังโดยประมาทชนรถยนต์ของโจทก์เสียหาย ศาลพิพากษาลงโทษ คดีถึงที่สุดไปแล้ว โจทก์มาฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด จำเลยต่อสู้ว่า เหตุที่รถชนกันเกิดจากความประมาทของคนขับรถโจทก์ แม้ประเด็นที่ว่าจำเลยประมาทหรือไม่ ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีส่วนอาญาก็ยังมีประเด็นที่จะต้องนำสืบต่อไปว่า ฝ่ายโจทก์มีส่วนร่วมประมาทด้วยหรือไม่ เพื่อกำหนดส่วนค่าเสียหายอันจะพึงต้องชดใช้แก่กัน

ผลของการที่ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ บังคับให้คำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา

(๑) ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา ศาลในคดีส่วนแพ่งจะฟังข้อเท็จจริงใหม่ให้ผิดแผกแตกต่างไปจากคดีอาญาไม่ได้ แต่การวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายว่าจำเลยจะต้องรับผิดทางแพ่งหรือไม่ ศาลต้องวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๔ และ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๗

(๒) ในคดีส่วนแพ่ง ศาลจะอนุญาตให้คู่ความนำสืบพยานโต้เถียงข้อเท็จจริงขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ฟังได้เป็นยุติในคดีอาญาแล้วไม่ได้ และจะอนุญาตให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานเพื่อสืบพยานหลักฐานที่ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงในคดีอาญาก็ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๖๕/๒๕๑๙ การพิพากษาคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีส่วนอาญาที่วินิจฉัยมาแล้ว จำเลยจะขอสืบพยานให้ผิดเพี้ยนเป็นอย่างอื่นอีก ศาลยอมไม่ให้สืบ และไม่ยอมให้จำเลยยื่นบัญชีระบุพยานเช่นนั้นได้

(๓) หากคดีอาญาศาลฟังข้อเท็จจริงว่าเหตุรถยนต์ชนกันเกิดจากความประมาทของจำเลย ในคดีส่วนแพ่งจำเลยจะขอให้ศาลหมายเรียกเจ้าของรถยนต์คันอื่นเข้ามาเป็นจำเลยรวมโดยอ้างว่าเหตุเกิดเพราะความประมาทของจำเลยรวมไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๑๙/๒๕๒๘ จำเลยขับรถยนต์ชนรถยนต์โจทก์ได้รับความเสียหายโจทก์จึงฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายจากจำเลย ฟ้องโจทก์จึงเป็นคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่จำเลยถูกฟ้องไว้ คดีเฉพาะตัวจำเลยศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ว่าเหตุเกิดจากความประมาทของจำเลย การที่จำเลยขอให้เรียกเจ้าของรถยนต์คันอื่นเข้ามาเป็นจำเลยรวม โดยอ้างว่าเหตุเกิดเพราะความประมาทของเจ้าของรถยนต์คันดังกล่าว ไม่ใช่ความประมาทของจำเลยนั้น หากศาลอนุญาตให้เรียกก็จะเท่ากับเป็นการยอมรับให้จำเลยนำสืบโต้แย้งว่าเหตุที่รถยนต์ชนกันครั้งนี้ไม่ใช่ความผิดของจำเลย ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิจะกระทำเช่นนั้น ศาลจึงชอบที่จะไม่อนุญาตให้เรียกเข้ามาเป็นจำเลยรวม

(๔) ถ้าคดีอาญาศาลฟังข้อเท็จจริงว่า โจทก์สมครใจวิวาทกับจำเลย หรือ โจทก์ยินยอมให้จำเลยกระทำความผิด ซึ่งมีผลทำให้การกระทำของจำเลยไม่เป็นการละเมิด ข้อเท็จจริงในคดีอาญาย่อมผูกพันคดีส่วนแพ่งทำให้จำเลยไม่ต้องรับผิดทางแพ่งต่อโจทก์ด้วย โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะต้องรับโทษทางอาญาหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๗๐/๒๕๒๘ โจทก์จำเลยได้ทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย

ซึ่งกันและกัน เป็นกรณีที่โจทก์จำเลยต่างสมครใจเข้าเสี่ยงภัยยอมรับอันตรายหรือ ความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ตนจากการทำร้ายกันนั้น การที่โจทก์ทำร้ายร่างกาย จำเลยและจำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์จนต่างได้รับบาดเจ็บด้วยกัน จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการ ละเมิดต่อกัน โจทก์จำเลยจึงต่างไม่จำต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่ต่าง ทำให้ได้รับบาดเจ็บซึ่งกันและกัน โจทก์และจำเลยจึงไม่มีอำนาจฟ้องและฟ้องแย้ง และ ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ปัญหานี้ไม่เป็นข้อที่โต้แย้งขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาชอบ ที่จะยกขึ้นวินิจฉัยได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๔๑/๒๕๒๕ ก็วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

(๕) คดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกนั้น ถือว่า พนักงานอัยการฟ้องแทนผู้เสียหาย เมื่อศาลฎีกาพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องเพราะผู้เสียหาย หมดสิทธิฟ้องเอาคืนการครอบครอง คำพิพากษาคดีส่วนอาญาย่อมมีผลผูกพันผู้เสียหาย และจำเลย ผู้เสียหายจะมารื้อร้องฟ้องคดีแพ่งขอให้บังคับขับไล่นายทนายของจำเลยด้วยเหตุ อย่างเดียวกันอีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๕๕-๖๓๕๖/๒๕๕๕ คดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้อง ช. ขอบุกกรุกที่ดินพิพาทศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องด้วยเหตุว่า ช. และจำเลยบุกรุกแย่งการ ครอบครอง โจทก์มิได้ฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองภายใน ๑ ปี นับแต่เวลาที่ จำเลยบุกรุกเข้าแย่งการครอบครอง โจทก์ยอมหมดสิทธิฟ้องเอาคืนซึ่งการครอบครอง คดีนี้ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าว ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำ พิพากษาคดีส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ข้อ เท็จจริงจึงฟังได้ว่า สิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทของโจทก์ได้สิ้นสุดลงแล้ว และคำ พิพากษาคดีส่วนอาญาย่อมผูกพันโจทก์และ ช. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๕ โจทก์จะมารื้อร้องฟ้องขอให้บังคับจำเลยทนายทนายของ ช. ปฏิบัติตามสัญญา ประนีประนอมยอมความที่โจทก์มีมาก่อนที่ศาลในคดีส่วนอาญาได้พิพากษาไปแล้ว และ ให้ขับไล่จำเลยกับห้ามจำเลยเข้าเกี่ยวข้องในที่ดินพิพาทโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน อีกไม่ได้

(๖) ปัญหาเรื่องคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ต้องถือตามข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ไม่อาจฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นได้นั้น **เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน** แม้ไม่มีคู่ความฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เองตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๖/๒๕๔๖ คดีก่อนโจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีอาญาในข้อหาร่วมกันบุกรุกเข้าไปปลูกบ้านในที่ดินพิพาท และทำให้เสียหายโดยตัดฟันต้นสนของโจทก์ที่ปลูกอยู่ในที่ดิงดังกล่าว ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค ๗ วินิจฉัยว่าโจทก์เป็นผู้ครอบครองที่ดินพิพาทและพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสอง คดีถึงที่สุดแล้ว ส่วนคดีนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าวซึ่งมีประเด็นข้อพิพาทโดยตรงเป็นประเด็นเดียวกันว่าโจทก์เป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทหรือไม่ ในการพิพากษาคดีนี้จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ไม่อาจฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นได้ **ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ไม่มีคู่ความฎีกา ศาลฎีกามีอำนาจยกวินิจฉัยได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๙ วรรคสอง** ดังนั้นเมื่อฟังว่าโจทก์เป็นเจ้าของผู้ครอบครองที่ดินพิพาท ต้นสนที่ปลูกอยู่ในที่ดินพิพาทย่อมเป็นส่วนควบของที่ดิน โจทก์ย่อมเป็นเจ้าของต้นสนด้วย เมื่อจำเลยทั้งสองร่วมกันตัดฟันต้นสนของโจทก์เสียหาย จึงต้องร่วมกันใช้ค่าเสียหายให้โจทก์

(๗) เมื่อคำพิพากษาคดีอาญาฟังเป็นยุติว่าจำเลยมีความผิดเพียงฐานใช้กำลังทำร้ายร่างกายโจทก์โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตาม ป.อ. มาตรา ๓๕๑ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งก็ต้องถือตามโดยไม่อาจรับฟังได้ว่าอาการเจ็บป่วยของโจทก์เป็นผลมาจากการทำร้ายของจำเลยโดยตรง **คดีส่วนแพ่งจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยเรื่องค่าเสียหายเพราะไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลง**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๙/๒๕๔๖ จำเลยที่ ๑ ใช้กำลังชกต่อยที่หัวไหล่ขวาและบีบคอจนศีรษะของโจทก์กระแทกฝาห้องน้ำ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยที่ ๑ มีความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตาม ป.อ. มาตรา ๓๕๑ คดีถึงที่สุดแล้ว คดีส่วนแพ่งจึงต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีดังกล่าวว่าการทำร้ายของจำเลยที่ ๑ ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของโจทก์ และเมื่อพยานหลักฐานโจทก์ไม่อาจรับฟังได้ว่าอาการเจ็บป่วยของโจทก์เป็นผลมาจากการทำร้ายของจำเลยที่ ๑ โดยตรง กรณีไม่มีความจำเป็นต้องวินิจฉัยเรื่องค่าเสียหาย เพราะไม่ทำให้ผลของคดีเปลี่ยนแปลงไป

๖. คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง

ป.วิ.อ. มาตรา ๔๗ บัญญัติว่า "คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่"

โดยเหตุที่หลักเกณฑ์ความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง อาจจะแตกต่างไปจากทางอาญาได้ เช่นแม่จำเลยจะไม่ต้องรับผิดในทางอาญาเพราะไม่มีเจตนากระทำความผิด แต่จำเลยอาจต้องรับผิดในทางแพ่งได้ หากการกระทำของจำเลยต้องด้วยบทบัญญัติอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่งฐานหนึ่งฐานใด เช่น ฐานละเมิดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ เป็นต้น หรือในบทบัญญัติว่าด้วยละเมิดทางแพ่งมีหลักว่า ความยินยอมไม่เป็นละเมิด แต่ความยินยอมของผู้เสียหายที่ทำให้จำเลยไม่ต้องรับผิดฐานละเมิดทางแพ่งนั้น อาจจะมีใช้ข้อยกเว้นความรับผิดในทางอาญาของจำเลยก็ได้ เมื่อหลักเกณฑ์ความรับผิดของบุคคลในทางแพ่งและทางอาญา อาจมีข้อแตกต่างไม่เหมือนกันได้เช่นนี้ และคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ก็จัดเป็นคดีแพ่งชนิดหนึ่ง ดังนั้น ป.วิ.อ. มาตรา ๔๗ จึงวางหลักเกณฑ์การพิพากษาคดีส่วนแพ่งว่าคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะต้องคำพิพากษาในคดีอาญาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

กฎเกณฑ์การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ตามมาตรา ๔๗ นั้น หากพิจารณาเพียงผิวเผินอาจจะรู้สึกขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ตามมาตรา ๔๖ ที่บังคับว่าการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจะต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา แต่ถ้าวินิจฉัยอย่างละเอียดแล้ว ย่อมเห็นได้ว่าไม่ขัดแย้งกัน กล่าวคือ มาตรา ๔๖ เพียงแต่บังคับว่า ในการพิพากษาคดีอาญา ศาลอยู่ในบังคับที่จำต้องถือตามข้อเท็จจริงในคดีอาญา แต่เมื่อได้ข้อเท็จจริงซึ่งฟังเป็นยุติในคดีอาญาแล้วนั้นมาวินิจฉัยความรับผิดของจำเลยในคดีแพ่ง มาตรา ๔๗ บังคับว่าศาลต้องวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยจะต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในทางอาญาหรือไม่ กล่าวโดยสรุปก็คือ มาตรา ๔๖ กล่าวถึงการฟังข้อเท็จจริงว่าศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ฟังได้เป็นยุติในคดีอาญา แต่มาตรา ๔๗ กล่าวถึงการวินิจฉัยข้อกฎหมายว่าต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้องคำนึงว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดในทางอาญาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งหลักเกณฑ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๗ นี้ จะมีความลະม้ายคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์การพิพากษาคดีในข้อความรับผิดเพื่อละเมิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๒๔ ซึ่งบัญญัติว่า "ในการพิพากษาคดีข้อความรับผิดเพื่อละเมิดและกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น ท่านว่าศาลไม่จำต้องดำเนินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญาอันว่าด้วยการที่จะต้องรับโทษ และไม่จำต้องพิเคราะห์ถึงการที่ผู้กระทำผิดต้องคำพิพากษาลงโทษทาง

อาญาหรือไม่” อันเป็นคนละเรื่องกับหลักเกณฑ์การฟังข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่ง ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖ ที่บังคับให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคดีส่วนอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๔๔/๒๕๒๕ ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๔ เป็นบทบัญญัติถึงการพิพากษาคดีส่วนแพ่งในความรับผิดเรื่องละเมิด และการกำหนดค่าสินไหมทดแทนว่าจะต้องดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายส่วนแพ่ง โดยมีต้องคำนึงถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญาอันว่าด้วยการที่จะต้องรับโทษ และไม่จำต้องพิจารณาถึงการที่ผู้กระทำผิดต้องคำพิพากษาลงโทษทางอาญาหรือไม่ **อันเป็นคนละกรณีกับ ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๐/๒๕๓๐ การรับโอนโดยสุจริตหรือไม่สุจริตในทางแพ่งต่างกับทางอาญา กล่าวคือ “โดยสุจริต” ตาม ป.พ.พ. นั้น หมายความว่ามิได้รู้เท่าถึงการที่ไม่มีสิทธิหรือบกพร่องแห่งสิทธิในทรัพย์สินนั้นแต่ประการใดเลย ส่วนความ “ทุจริต” ตามกฎหมายลักษณะอาญานั้น หมายความว่าถึงการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายและเกิดเสียหายแก่ผู้อื่น ตามคำพิพากษาศาลฎีกาในเรื่องนี้หมายความว่า จำเลยไม่มีเจตนาทุจริตในทางอาญาเท่านั้น หาได้ชี้ขาดข้อเท็จจริงว่าจำเลยรับไว้โดยสุจริตในทางแพ่งด้วยไม่ จะอ้างมาให้ศาลส่วนแพ่งฟังว่าจำเลยรับโอนโดยสุจริตไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๓๗/๒๕๕๒ แม้ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๖ ซึ่งต้องถือว่าโจทก์เช่าที่ดินพิพาทจากเจ้าของเดิมปลูกอ้อยและการที่จำเลยว่าจ้างคนงานเข้าไปเผาและตัดต้นอ้อยของโจทก์ในที่ดินพิพาทไปขายจำเลยกระทำไปโดยเชื่อว่าต้นอ้อยในที่ดินพิพาทเป็นของผู้อื่นซึ่งมอบให้จำเลยดูแลแทนและจำเลยไม่ทราบว่าโจทก์เช่าที่ดินพิพาทจากเจ้าของเดิมปลูกอ้อยและต้นอ้อยในที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์ก็ตาม แต่จำเลยจะต้องรับผิดในทางแพ่งฐานกระทำละเมิดโจทก์หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าความเข้าใจของจำเลยดังกล่าวเป็นไปโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ เมื่อปรากฏว่าความเข้าใจว่าตนมีสิทธิทำได้ของจำเลยเป็นไปด้วยความประมาทเลินเล่อ จำเลยจึงต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดอันเกิดจากการกระทำโดยประมาทของตน

ภาคผนวก

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียม)
- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ
- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิตวุฒิวรรักษ์
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทย เป็นผู้เสนอ
- รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. สภาผู้แทนราษฎร
- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว
- รายงานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
ของวุฒิสภาพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา)
ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๑)

พระราชบัญญัติ
ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พุทธศักราช ๒๕๖๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗)
อนุวัตน์จาตรนต์
อาทิตยทิพอาภา
เจ้าพระยายมราช
ตราไว้ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๘
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าเป็นการสมควรที่จะประกาศใช้ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา

จึงมีพระบรมราชโองการ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอม
ของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๖๗”

มาตรา ๒* ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

*[ร.ก.๒๕๖๘/-/๕๕๘/๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๘]

มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามที่ตราไว้ต่อท้าย
พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ เป็นต้นไป

ให้ศาลและเจ้าพนักงานทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักรปฏิบัติการ
ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่ศาลซึ่งมีวิธีพิจารณาพิเศษไว้ต่างหาก

คดีทั้งหลายซึ่งค้างอยู่ในศาลก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้ ให้บังคับตาม
กฎหมายซึ่งให้อยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

มาตรา ๔ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญานี้สืบไป ให้ยกเลิกมาตรา ๑๔, ๑๖ และมาตรา ๘๗ ถึง ๘๖ ในกฎหมาย
ลักษณะอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕ และบรรดา
กฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งขัดหรือ
แย้งกับประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อการนั้นให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงวางระเบียบงานตามหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

สารบัญ
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

	มาตรา
ภาค ๑ ข้อความเบื้องต้น	
ลักษณะ ๑ หลักทั่วไป	๑-๑๕
ลักษณะ ๒ อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๑๖
หมวด ๒ อำนาจสืบสวนและสอบสวน	๑๗-๒๑
หมวด ๓ อำนาจศาล	๒๒-๒๗
ลักษณะ ๓ การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา	
หมวด ๑ การฟ้องคดีอาญา	๒๘-๓๙
หมวด ๒ การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา	๔๐-๕๑
ลักษณะ ๔ หมายเรียกและหมายอาญา	
หมวด ๑ หมายเรียก	๕๒-๕๖
หมวด ๒ หมายอาญา	
ส่วนที่ ๑ หลักทั่วไป	๕๗-๖๕
ส่วนที่ ๒ หมายจับ	๖๖-๖๘
ส่วนที่ ๓ หมายค้น	๖๙-๗๐
ส่วนที่ ๔ หมายขัง หมาย	
จำคุก หมายปล่อย	๗๑-๗๖
ลักษณะ ๕ จับ ขัง จำคุก ค้น ปล่อยชั่วคราว	
หมวด ๑ จับ ขัง จำคุก	๗๗-๙๐
หมวด ๒ ค้น	๙๑-๑๐๕
หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว	๑๐๖-๑๑๙
ภาค ๒ สอบสวน	

(๓)

ลักษณะ ๑ หลักทั่วไป	๑๒๐-๑๒๙
ลักษณะ ๒ การสอบสวน	
หมวด ๑ การสอบสวนสามัญ	๑๓๐-๑๔๗
หมวด ๒ การชั้นสูตรพลิกศพ๑๔๘-๑๕๖	
ภาค ๓ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น	
ลักษณะ ๑ ฟ้องคดีอาญาและไต่สวนมูลฟ้อง	๑๕๗-๑๗๑
ลักษณะ ๒ การพิจารณา	๑๗๒-๑๘๑
ลักษณะ ๓ คำพิพากษาและคำสั่ง	๑๘๒-๑๙๒
ภาค ๔ อุทธรณ์และฎีกา	
ลักษณะ ๑ อุทธรณ์	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๑๙๓-๒๐๒
หมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นอุทธรณ์	๒๐๓-๒๑๕
ลักษณะ ๒ ฎีกา	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๒๑๖-๒๒๔
หมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นฎีกา	๒๒๕
ภาค ๕ พยานหลักฐาน	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๒๒๖-๒๓๑
หมวด ๒ พยานบุคคล	๒๓๒-๒๓๗
หมวด ๓ พยานเอกสาร	๒๓๘-๒๔๐
หมวด ๔ พยานวัตถุ	๒๔๑-๒๔๒
หมวด ๕ ผู้ชำนาญการพิเศษ	๒๔๓-๒๔๔
ภาค ๖ การบังคับตามคำพิพากษาและคำธรรมเนียม	
หมวด ๑ การบังคับตามคำพิพากษา	๒๔๕-๒๕๑
หมวด ๒ คำธรรมเนียม	๒๕๒-๒๕๘
ภาค ๗ อกัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ	๒๕๙-๒๖๗

(๔)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภาค ๑ ข้อความเบื้องต้น

ลักษณะ ๑ หลักทั่วไป

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายดังคำอธิบายไว้ เว้นแต่ข้อความในดวบที่จะขัดกับคำอธิบายนั้น

มาตรา ๒ ในประมวลกฎหมายนี้

(๑) “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

(๒) “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

(๓) “จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

(๔) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔, ๕ และ ๖

(๕) “พนักงานอัยการ” หมายความว่า เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้

(๖) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

(๗) “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

(๘) “คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้ ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

(๙) “หมายอาญา” หมายความว่า หนังสือออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ชัง จำคุก หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลยหรือนักโทษ หรือให้ทำการค้น รวมทั้งสำเนาหมายเช่นนั้นอันได้รับรองว่าถูกต้อง และคำบอกกล่าวทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับแล้วตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๗

(๕)

(๑๐) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

(๑๑) “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

(๑๒) “การไต่สวนมูลฟ้อง” หมายความว่า กระบวนไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา

(๑๓) “ที่รโหฐาน” หมายความว่า ที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานตั้งบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา

(๑๔) “โจทก์” หมายความว่า พนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาลหรือทั้งคู่ในเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน

(๑๕) “คู่ความ” หมายความว่า โจทก์ฝ่ายหนึ่งและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง

(๑๖) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

*(๑๗) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” หมายความว่า เจ้าพนักงานดังต่อไปนี้

(ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

(ฅ) ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ง) อธิบดีกรมการปกครอง

(จ) รองอธิบดีกรมการปกครอง

(ฉ) ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

(ช) หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการ

กรมการปกครอง

(ซ) ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง

(ฌ) ผู้ว่าราชการจังหวัด

(ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด

(ฎ) ปลัดจังหวัด

(๖)

- (ฎ) นายอำเภอ
- (ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
- (ฑ) อธิบดีกรมตำรวจ
- (ฒ) รองอธิบดีกรมตำรวจ
- (ณ) ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
- (ด) ผู้บัญชาการตำรวจ
- (ต) รองผู้บัญชาการตำรวจ
- (ถ) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ
- (ท) ผู้บังคับการตำรวจ
- (ธ) รองผู้บังคับการตำรวจ
- (น) หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด
- (บ) รองหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด
- (ป) ผู้กำกับการตำรวจ
- (ผ) ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต
- (ฝ) รองผู้กำกับการตำรวจ
- (พ) รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต
- (ฟ) สารวัตรใหญ่ตำรวจ
- (ภ) สารวัตรตำรวจ
- (ม) ผู้บังคับกองตำรวจ
- (ย) หัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า

นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(ร) หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้ หมายความว่ารวมถึงผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานใน (ม) (ย) และ (ร) ต้องมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปด้วย

*[มาตรา ๒ (๑๗) แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๘) พ.ศ. ๒๕๓๕]

(๑๘) "สิ่งของ" หมายความว่าถึงสังหาริมทรัพย์ใด ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่น ๆ

(๑๙) "ถ้อยคำสำนวน" หมายความว่าถึงหนังสือใดที่ศาลจัดเป็นหลักฐานแห่งรายละเอียดทั้งหลายในการดำเนินคดีอาญาในศาลนั้น

(๒๐) "บันทึก" หมายความว่าถึงหนังสือใดที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดไว้เป็นหลักฐานในการสอบสวนความผิดอาญา รวมทั้งบันทึกคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษด้วย

(๒๑) “ควบคุม” หมายความว่าถึงการควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

(๒๒) “ขัง” หมายความว่าถึงการกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาล

มาตรา ๓ บุคคลตั้งระบุนในมาตรา ๔, ๕ และ ๖ มีอำนาจจัดการต่อไปนี้เป็นแทนผู้เสียหายตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

(๑) ร้องทุกข์

(๒) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ

(๓) เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(๔) ถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(๕) ยอมความในคดีความผิดส่วนตัว

มาตรา ๔ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เองโดยมิต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕(๒) สามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา

มาตรา ๕ บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

(๑) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

(๒) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้

(๓) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้น ๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องของอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

เมื่อได้ไต่สวนแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทน

ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมในเรื่องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดี

มาตรา ๗ ในการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาคดีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ออกหมายเรียกผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลนั้น ให้ไปยังพนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี

ถ้าผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามหมายเรียก จะออกหมายจับผู้นั้นมาก็ได้ แต่ห้ามมิให้ใช้บทบัญญัติว่าด้วยปล่อยชั่วคราว ขังหรือจำคุกแก่ผู้จัดการหรือผู้แทน

(๘)

นิติบุคคล ในคดีที่นิติบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

มาตรา ๗ ทวิ* ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมหรือขัง มีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(๒) ได้รับการเยี่ยมตามสมควร

(๓) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

*[มาตรา ๗ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๒๗]

มาตรา ๘ นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาในศาลชั้นต้นตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(๒) พุดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(๓) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม

(๔) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ

ถ้าจำเลยมีทนาย ๆ นั้นย่อมมีสิทธิทำนองเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วนั้นด้วย

มาตรา ๙ บันทึกต้องระบุสถานที่ วันเดือนปีที่ทำ นาม และตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้ทำ

เมื่อเจ้าพนักงานทำบันทึกโดยรับคำสั่งจากศาลหรือโดยคำสั่งหรือคำขอของเจ้าพนักงานอื่น ให้เจ้าพนักงานนั้นกล่าวไว้ด้วยว่าได้รับคำสั่งหรือคำขอเช่นนั้น และแสดงด้วยว่าได้ทำไปอย่างไร

ให้เจ้าพนักงานผู้ทำบันทึกลงลายมือชื่อของตนในบันทึกนั้น

มาตรา ๑๐ ถ้อยคำสำนวนต้องระบุชื่อศาล สถานที่ และวันเดือนปีที่จด ถ้าศาลจดถ้อยคำสำนวนตามคำสั่งหรือประเด็นของศาลอื่น ให้กล่าวเช่นนั้น และแสดงด้วยว่าได้ทำไปอย่างไร

ผู้พิพากษาที่จดถ้อยคำสำนวนต้องลงลายมือชื่อของตนในถ้อยคำสำนวนนั้น

มาตรา ๑๑ บันทึกหรือถ้อยคำสำนวนนั้นให้เจ้าพนักงานหรือศาลอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง ถ้ามีข้อความแก้ไข ทักท้วง หรือเพิ่มเติม ให้แก้ไขถูกต้องหรือมิฉะนั้นก็ให้บันทึกไว้และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องแล้ว

ถ้าบุคคลที่ต้องลงลายมือชื่อในบันทึกหรือถ้อยคำสำนวนไม่สามารถหรือไม่ยอมลง ให้บันทึกหรือรายงานเหตุนั้นไว้

มาตรา ๑๒ เอกสารซึ่งศาลหรือเจ้าพนักงานเป็นผู้ทำคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ คำให้การจำเลยหรือคำร้องซึ่งยื่นต่อเจ้าพนักงานหรือศาล จักต้องเขียนด้วยน้ำหมึกหรือพิมพ์ติด

หรือพิมพ์ ถ้ามีผิดที่ใดห้ามมิให้ลบออก ให้เพียงแต่ขีดฆ่าคำผิดนั้นแล้วเขียนใหม่ ผู้พิพากษา เจ้าพนักงานหรือบุคคลผู้แก้ไขเช่นนั้นต้องลงนามรับรองไว้ที่ข้างกระดาษ

ถ้อยคำตกเติมในเอกสารดังบรรยายในมาตรานี้ต้องลงนามย่อของผู้พิพากษา เจ้าพนักงานหรือบุคคลผู้ซึ่งตกเติมนั้นกำกับไว้

มาตรา ๑๒ ทวิ* ในการร้องทุกข์ การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง และการพิจารณา ถ้าบทบัญญัติใดกำหนดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมด้วยแล้ว นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ตามวรรคหนึ่งได้รับคำตอบแทนตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

*[มาตรา ๑๒ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๓ การสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยานหรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

*ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้และไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

*ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมแล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

*[มาตรา ๑๓ วรรคสี่ และวรรคห้า เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙]

มาตรา ๑๓ ทวิ* ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามภาษามือให้ หรือจัดให้ถาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามภาษามือที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรม แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

*[มาตรา ๑๓ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙]

มาตรา ๑๔ ในระหว่างทำการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้นเสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

กรณีที่ศาลงดการได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาดังบัญญัติไว้ในวรรคก่อน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๑๕ วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

ลักษณะ ๒

อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๖ อำนาจศาล อำนาจผู้พิพากษา อำนาจพนักงานอัยการและอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยการจัดตั้งศาลยุติธรรม และระบุอำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษา หรือซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น ๆ

หมวด ๒

อำนาจสืบสวนและสอบสวน

มาตรา ๑๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

มาตรา ๑๘* ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรือ

อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้น นายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน

*[มาตรา ๑๘ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖]

มาตรา ๑๙ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่
 - (๒) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง
 - (๓) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป
 - (๔) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน
 - (๕) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหา กำลังเดินทาง
 - (๖) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหาย กำลังเดินทาง
- พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้
- ในกรณีข้างต้นพนักงานสอบสวนต่อไปนี้ เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน
- (ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้ อยู่ในเขตอำนาจ
 - (ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้ คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิด

ก่อนอยู่ในเขตอำนาจ

มาตรา ๒๐ ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ให้อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้ มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทน

(๑๒)

(๑) พนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ

(๒) พนักงานสอบสวน ซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหาย
ได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในจังหวัดเดียวกันควรเป็น
พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้นมีอำนาจชี้ขาด แต่ในจังหวัดพระนคร
และธนบุรี ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่รองอธิบดีกรมตำรวจขึ้นไป
เป็นผู้ชี้ขาด

ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด ควรเป็น
พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อธิบดีกรมอัยการหรือผู้ทำการแทนเป็นผู้ชี้ขาด
การรื้อคำชี้ขาดนั้น ไม่เป็นเหตุให้งดการสอบสวน

หมวด ๓

อำนาจศาล

มาตรา ๒๒ เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด
ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้

(๑) เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่งหรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการ
สอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลตั้งกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขต
อำนาจก็ได้

(๒) เมื่อความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทยให้ชำระคดีนั้นที่ศาลอาญา ถ้าการ
สอบสวนได้กระทำลงในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้นได้ด้วย

มาตรา ๒๓ เมื่อศาลแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี ถ้าได้ยื่นฟ้องคดีนั้น
ต่อศาลหนึ่งซึ่งตามฟ้องความผิดมิได้เกิดในเขต โจทก์หรือจำเลยจะร้องขอให้โอนคดีไปชำระที่ศาล
อื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขตก็ได้

ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดในเขต แต่ต่อมาความปรากฏแก่โจทก์
ว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้นถ้าให้อีกศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น โจทก์
จะยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาขอโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แม้ว่าจำเลย
จะคัดค้านก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรจะโอนคดีไปหรือยกคำร้องเสียก็ได้

มาตรา ๒๔ เมื่อความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันโดยเหตุหนึ่งเหตุใดเป็นต้นว่า

(๑) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกัน หรือ
ผู้กระทำผิดหลายคนเกี่ยวพันกันในการกระทำความผิดฐานหนึ่งหรือหลายฐาน จะเป็นด้วยการ
ผู้สมรู้หรือรับของโจรก็ตาม

(๑๓)

(๒) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำการโดยมีเจตนาอย่างเดียวกัน หรือโดยผู้กระทำผิดทั้งหลายได้คบคิดกันมาแต่ก่อนแล้ว

(๓) ปรากฏว่าความผิดฐานหนึ่งเกิดขึ้นโดยมีเจตนาช่วยผู้กระทำผิดอื่นให้พ้นจากรับโทษในความผิดอย่างอื่นซึ่งเขาได้กระทำไว้

ดังนั้นจะฟ้องคดีทุกเรื่อง หรือฟ้องผู้กระทำความผิดทั้งหมดต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระ ในฐานความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้

ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกันมีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระ ก็คือ ศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน

มาตรา ๒๕ ศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้จะพิจารณาพิพากษารวมกันไปก็ได้

ถ้าศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้ เห็นว่าเป็นการสมควรที่ความผิดฐานหนึ่ง ควรได้ชำระในศาลซึ่งตามปกติมีอำนาจจะชำระ ถ้าหากว่าคดีนั้นไม่เกี่ยวกับคดีเกี่ยวพันกัน เมื่อ ศาลเดิมได้ตกลงกับอีกศาลหนึ่งแล้ว จะส่งให้ไปฟ้องยังศาลอื่นนั้นก็ได้

มาตรา ๒๖ หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการไต่สวน มูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือ จำเลยยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีศาลฎีกาขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอ นั้นก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาลฎีกาอนุญาตไว้

คำสั่งของอธิบดีศาลฎีกาอย่างใด ย่อมเด็ดขาดเพียงนั้น

มาตรา ๒๗ ผู้พิพากษาในศาลใดซึ่งชำระคดีอาญา จะถูกตั้งรังเกียจตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งบัญญัติไว้ในเรื่องนั้นก็ได้

ลักษณะ ๓

การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

—————

หมวด ๑

การฟ้องคดีอาญา

—————

มาตรา ๒๘ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(๑) พนักงานอัยการ

(๒) ผู้เสียหาย

มาตรา ๒๙ เมื่อผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องแล้วตายลง ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือ ภริยาจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้

ถ้าผู้เสียหายที่ตายนั้นเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้แทนเฉพาะคดีได้ยื่นฟ้องแทนไว้แล้ว ผู้ฟ้องแทนนั้นจะว่าคดีต่อไปก็ได้

มาตรา ๓๐ คดีอาญาใดซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้

มาตรา ๓๑ คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้

มาตรา ๓๒ เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้

มาตรา ๓๓ คดีอาญาเรื่องเดียวกันซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้น ๆ มีอำนาจสั่งให้ร่วมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน เมื่อศาลเห็นชอบโดยผลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องในระยะเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา แต่ทว่าจะมีคำสั่งเช่นนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของศาลอื่นนั้นก่อน

มาตรา ๓๔ คำสั่งไม่ฟ้องคดี หาดัดสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่

มาตรา ๓๕ คำร้องขอถอนฟ้องคดีอาญาจะยื่นเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือมิอนุญาตให้ถอนก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรประการใด ถ้าคำร้องนั้นได้ยื่นในภายหลังเมื่อจำเลยให้การแก้คดีแล้ว ให้ถามจำเลยว่าจะคัดค้านหรือไม่ แล้วให้ศาลจดคำแถลงของจำเลยไว้ ในกรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

มาตรา ๓๖ คดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้องไปจากศาลแล้ว จะนำมาฟ้องอีกหาได้ไม่ เว้นแต่จะเข้าอยู่ในข้อยกเว้นต่อไปนี้

(๑) ถ้าพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวไว้แล้ว ได้ถอนฟ้องคดีนั้นไป การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

(๒) ถ้าพนักงานอัยการถอนคดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวไป โดยมิได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย การถอนนั้นไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

(๓) ถ้าผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไว้แล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นเสีย การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ เว้นแต่คดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัว

มาตรา ๓๗ คดีอาญาเลิกกันได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

(๒) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(๓) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

(๔) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

*[มาตรา ๓๗ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๒๙]

มาตรา ๓๘ ความผิดตามอนุมาตรา (๒) (๓) และ (๔) แห่งมาตราก่อน ถ้าเจ้าพนักงานตั้งกล่าวในมาตรานั้นเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้

(๑) ให้กำหนดค่าปรับซึ่งผู้ต้องหาจะพึงชำระ ถ้าผู้ต้องหาและผู้เสียหายยินยอมตามนั้น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ภายในเวลาอันสมควร แต่ไม่เกินสิบห้าวันแล้ว คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้ว ไม่ชำระเงินค่าปรับภายในเวลากำหนดในวรรคก่อน ให้ดำเนินคดีต่อไป

(๒) ในคดีมีค่าทดแทน ถ้าผู้เสียหายและผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้เจ้าหน้าที่กะจำนวนตามที่เห็นควรหรือตามที่คู่ความตกลงกัน

มาตรา ๓๙ สิทธินาคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

(๑) โดยความตายของผู้กระทำผิด

(๒) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

(๓) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗

(๔) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

(๕) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น

(๖) เมื่อคดีขาดอายุความ

(๗) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

หมวด ๒

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

มาตรา ๔๐ การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๔๑ ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจักทำให้การพิจารณาคดีอาญาเนิ่นช้าหรือติดขัดศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระ

มาตรา ๔๒ ในการพิจารณาคดีแพ่ง ถ้าพยานหลักฐานที่น่าสืบแล้วในคดีอาญายังไม่เพียงพอ ศาลจะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกก็ได้

ในกรณีเช่นนั้นศาลจะพิพากษาคดีอาญาไปที่เดียว ส่วนคดีแพ่งจะพิพากษาในภายหลังก็ได้

มาตรา ๔๓ คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคืน เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

มาตรา ๔๔ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคาให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา

มาตรา ๔๕ คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก

มาตรา ๔๖ ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินคำขอ

มาตรา ๔๘ เมื่อศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สิน แต่ยังไม่ปรากฏตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

ในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของ ให้ศาลพิพากษาสั่งให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

เมื่อมีการโต้แย้งกัน ให้บุคคลที่อ้างว่าเป็นเจ้าของอันแท้จริงในทรัพย์สินนั้นฟ้องเรียกร้องยังศาลที่มีอำนาจชำระ

มาตรา ๔๙ แม้จะไม่มีฟ้องคดีส่วนแพ่งก็ตาม เมื่อพิพากษาคดีส่วนอาญา ศาลจะสั่งให้คืนทรัพย์สินของกลางแก่เจ้าของก็ได้

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ และ ๔๔ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตามมาตรา ๗๙ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๖๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ลักษณะ ๔

หมายเรียกและหมายอาญา

หมวด ๑

หมายเรียก

มาตรา ๕๖ การที่จะให้บุคคลใดมาที่พนักงานสอบสวนหรือมาที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือมาศาล เนื่องในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดี หรือการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ จักต้องมีหมายเรียก

(๑๘)

ของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือของศาล แล้วแต่กรณี แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ย่อมมีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก

มาตรา ๕๓ หมายเรียกต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อความดังต่อไปนี้

- (๑) สถานที่ที่ออกหมาย
- (๒) วันเดือนปีที่ออกหมาย
- (๓) ชื่อและตำบลที่อยู่ของบุคคลที่ออกหมายเรียกให้มา
- (๔) เหตุที่ต้องเรียกผู้นั้นมา
- (๕) สถานที่ วันเดือนปีและเวลาที่จะให้ผู้นั้นไปถึง
- (๖) ลายมือชื่อและประทับตราของศาล หรือลายมือชื่อและตำแหน่งเจ้าพนักงาน

ผู้ออกหมาย

มาตรา ๕๔ ในการกำหนดวันและเวลาที่จะให้มาตามหมายเรียกนั้น ให้พึงระลึกถึงระยะทางใกล้ไกล เพื่อให้ผู้ถูกเรียกมีโอกาสมาถึงตามวันเวลาดำหนดในหมาย

มาตรา ๕๕ การส่งหมายเรียกแก่ผู้ต้องหา จะส่งให้แก่บุคคลผู้อื่นซึ่งมิใช่สามี ภริยาญาติหรือผู้ปกครองของผู้รับหมายรับแทนนั้นไม่ได้

มาตรา ๕๖ เมื่อบุคคลที่รับหมายเรียกอยู่ต่างท้องที่กับท้องที่ซึ่งออกหมาย เป็นหมายศาลก็ให้ส่งไปศาล เป็นหมายพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ส่งยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจออกหมายเรียกซึ่งผู้ถูกเรียกอยู่ในท้องที่ เมื่อศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับหมายเช่นนั้นแล้ว ก็ให้สลักหลังหมายแล้วจัดการส่งแก่ผู้รับต่อไป

หมวด ๒

หมายอาญา

ส่วนที่ ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๕๗ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๒ และ ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะจับ ชัง จำคุกหรือค้นในที่รโหฐานหาตัวคนหรือสิ่งของ ต้องมีหมายอาญาสำหรับกรณีนั้น

บุคคลที่ต้องชังหรือจำคุกตามหมายศาล จะปล่อยไปได้ก็เมื่อมีหมายปล่อยของศาล

มาตรา ๕๘ เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจออกหมายอาญาได้ภายในเขตอำนาจ
ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นหมายจับผู้ต้องหาที่มีได้อยู่ในอำนาจศาล ได้แก่พนักงานฝ่ายปกครอง
หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

(๒) ถ้าเป็นหมายจับจำเลยหรือผู้ต้องหาที่อยู่ในอำนาจศาล ได้แก่ศาล

(๓) ถ้าเป็นหมายค้น ได้แก่ศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

(๔) ถ้าเป็นหมายขัง จำคุกหรือปล่อย ได้แก่ศาล

มาตรา ๕๙ เจ้าพนักงานหรือศาลผู้มีอำนาจออกหมายจับ หมายค้นหรือหมายขัง
จะออกหมายนั้นโดยพลการหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้

ในกรณีที่มีผู้ร้องขอ เจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายจะต้องสอบให้ปรากฏ
เหตุผลสมควรที่จะออกหมายนั้นเสียก่อน เหตุผลนี้จะได้มาจากคำแจ้งความโดยสาบานตัวหรือ
จากพฤติการณ์อย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๖๐ หมายจับ ค้น ขัง จำคุกหรือปล่อยต้องทำเป็นหนังสือและมีข้อความ
ดังต่อไปนี้

(๑) สถานที่ที่ออกหมาย

(๒) วันเดือนปีที่ออกหมาย

(๓) เหตุที่ต้องออกหมาย

(๔) (ก) ในกรณีออกหมายจับ ต้องระบุชื่อหรือรูปพรรณของบุคคลที่จะจับ

(ข) ในกรณีออกหมายขัง จำคุกหรือปล่อย ต้องระบุชื่อบุคคลที่จะถูกขัง

จำคุกหรือปล่อย

(ค) ในกรณีออกหมายค้น ให้ระบุสถานที่ที่จะค้นและชื่อหรือรูปพรรณบุคคล
หรือลักษณะสิ่งของที่ต้องการค้น กำหนดวันเวลาที่จะทำการค้น และชื่อกับตำแหน่งของ
เจ้าพนักงานผู้จะทำการค้นนั้น

(๕) (ก) ในกรณีออกหมายจับ หมายขังหรือหมายค้น ให้ระบุความผิด

(ข) ในกรณีออกหมายจำคุก ให้ระบุความผิดและกำหนดโทษตามคำ

พิพากษา

(ค) ในกรณีออกหมายขังหรือจำคุก ให้ระบุสถานที่ซึ่งจะให้ขังหรือจำคุก

(ง) ในกรณีออกหมายปล่อย ให้ระบุเหตุที่ให้ปล่อย

(๖) ลายมือชื่อและประทับตราของศาล หรือลายมือชื่อและตำแหน่งของ

เจ้าพนักงานผู้ออกหมาย

มาตรา ๖๑ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมี
อำนาจและหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจ
ของเขา

หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออกหรือสลักหลัง จะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลตั้งระบุในหมาย หรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัดหรืออำเภอ ซึ่งจะให้จัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นก็ได้

ในกรณีหลังเจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น จะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบหรือส่งสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่นซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้ ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้

หมายอาญาใดซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ออก เจ้าพนักงานนั้นจะจัดการตามหมายด้วยตนเองภายในเขตอำนาจหรือจะจัดการให้เป็นไปตั้งบัญญัติไว้ในวรรค ๒ และ ๓ ก็ได้

มาตรา ๖๒ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ซึ่งว่าด้วยการจับและค้น เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายนั้นต้องแจ้งข้อความในหมายให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ และถ้ามีคำขอร้อง ให้ส่งหมายนั้นให้เขาตรวจดู

การแจ้งข้อความในหมาย การส่งหมายให้ตรวจดูและวันเดือนปีที่จัดการเช่นนั้น ให้บันทึกไว้ในหมายนั้น

มาตรา ๖๓ เมื่อเจ้าพนักงานได้จัดการตามหมายอาญาแล้ว ให้บันทึกรายละเอียดในการจัดการนั้น ถ้าจัดการตามหมายไม่ได้ ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้ แล้วให้ส่งบันทึกนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายโดยเร็ว

มาตรา ๖๔ ถ้าบุคคลที่มีชื่อในหมายอาญาถูกจับ หรือบุคคลหรือสิ่งของที่มีหมายให้ค้นได้ค้นพบแล้ว ถ้าสามารถจะทำได้ ก็ให้ส่งบุคคลหรือสิ่งของนั้นโดยด่วนไปยังผู้ออกหมาย เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๖๕ ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายหลบหนีหรือมีผู้ช่วยให้หนีไปได้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามจับกุมผู้นั้นโดยไม่ต้องมีหมายอีก

ส่วนที่ ๒

หมายจับ

มาตรา ๖๖ เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อผู้ต้องหาซึ่งถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควร หรือจำเลยเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

(๒) เมื่อความผิดที่ผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรหรือที่จำเลยถูกฟ้องนั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป

(๒๑)

(๓) เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ ไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ดี ได้หนีไปก็ดี มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ดี

(๔) เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกปล่อยชั่วคราว มีสามารถทำสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงกว่าเดิมหรือหาหลักประกันมาเพิ่มหรือให้ดีกว่าเดิมตามมาตรา ๑๑๕

มาตรา ๖๗ จะออกหมายจับบุคคลที่ยังไม่รู้จักชื่อก็ได้แต่ต้องบอกรูปพรรณของผู้นั้นให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้

มาตรา ๖๘ หมายจับคงใช้ได้อยู่นานกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือเจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน

ส่วนที่ ๓

หมายค้น

มาตรา ๖๙ เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา

(๒) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด

(๓) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(๔) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ

(๕) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จะพบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

มาตรา ๗๐ หมายค้นซึ่งออกเพื่อพบและจับบุคคลนั้นห้ามมิให้ออก เว้นแต่จะมีหมายจับบุคคลนั้นด้วย และเจ้าพนักงานซึ่งจะจัดการตามหมายค้นนั้นต้องมีทั้งหมายค้นและหมายจับ

ส่วนที่ ๔

หมายขัง หมายจำคุก หมายปล่อย

มาตรา ๗๑ เมื่อจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มาแล้ว ในระยะใดระหว่างสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ศาลจะออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก็ได้

ในระหว่างสอบสวนพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายขังตามความในมาตรา ๘๗

ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาศาลจะออกหมายขังโดยพลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องก็ได้

หมายขังคงใช้ได้อยู่จนกว่าศาลจะได้เพิกถอน โดยออกหมายปล่อยหรือออกหมายจำคุกแทน

มาตรา ๗๒ หมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งต้องขังอยู่ตามหมายศาล ให้ออกในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อศาลสั่งปล่อยชั่วคราว
- (๒) เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนขอให้ศาลปล่อย โดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังไว้ระหว่างสอบสวน
- (๓) เมื่อพนักงานอัยการร้องต่อศาลว่าได้ยุติการสอบสวนแล้ว โดยคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา
- (๔) เมื่อพนักงานอัยการไม่ฟ้องผู้ต้องหาในเวลาที่ศาลกำหนด
- (๕) เมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลและสั่งให้ยกฟ้อง เว้นแต่เมื่อโจทก์ร้องขอและศาลเห็นสมควรให้ขังจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา
- (๖) เมื่อโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว หรือเมื่อศาลพิจารณาแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ยกฟ้อง เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้ขังจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

(๗) เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษจำเลยอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่โทษประหารชีวิต จำคุกหรือให้อยู่ภายในเขตที่อื่นที่กำหนด ถ้าโทษอย่างอื่นนั้นเป็นโทษปรับเมื่อจำเลยได้เสียค่าปรับแล้วหรือศาลให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีกำหนดวันเพื่อให้จำเลยหาเงินค่าปรับมาชำระต่อศาล

มาตรา ๗๓ คดีใดอยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ถ้าจำเลยต้องควบคุมหรือขังมาแล้วเท่ากับหรือเกินกว่ากำหนดจำคุกหรือกำหนดจำคุกแทนตามคำพิพากษา ให้ศาลออกหมายปล่อยจำเลย เว้นแต่จะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่นในกรณีที่โจทก์ อุทธรณ์ฎีกาในทำนองขอให้เพิ่มโทษ

มาตรา ๗๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๗๓ และ ๑๘๕ วรรค ๒ เมื่อผู้ใดต้องคำพิพากษาให้จำคุกหรือประหารชีวิตหรือจะต้องจำคุกแทนค่าปรับ ให้ศาลออกหมายจำคุกผู้นั้นไว้

มาตรา ๗๕ เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกถูกจำครบกกำหนดแล้ว หรือได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ปล่อย หรือมีคำวินิจฉัยให้ปล่อยตัวไปโดยมีเงื่อนไข หรือมีกฎหมายยกเว้นโทษหรือโทษจำคุกนั้นหมดไปโดยเหตุอื่น ให้ศาลออกหมายปล่อยผู้นั้นไป

มาตรา ๗๖ หมายขัง หมายจำคุก หรือหมายปล่อย ต้องจัดการตามนั้นโดยพลัน

ลักษณะ ๕
จับ ชั่ง จำคุก คั้น ปล่อยชั่วคราว

หมวด ๑
จับ ชั่ง จำคุก

มาตรา ๗๗ หมายถึงใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร

การจัดการตามหมายจับนั้นจะจัดการตามสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องแล้ว หรือตามโทรเลขแจ้งว่าได้ออกหมายแล้วก็ได้ แต่ในกรณีหลังให้ส่งหมายหรือสำเนาอันรับรองแล้ว ไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายโดยพลัน

มาตรา ๗๘ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับนั้นไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐

(๒) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิดหรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดโดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(๓) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี

(๔) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด และแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมีหมาย แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายจับได้ หรือจับได้ตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๗๙ ราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา ๘๒ หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ด้วย

มาตรา ๘๐ ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาตั้งระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(๑) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและมีสิ่งของที่ได้อาจจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

มาตรา ๘๑ จะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับ

(๑) ในที่รโหฐาน เว้นแต่จะได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

(๒) ในพระราชวัง หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระมเหสี หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรืออยู่ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน

มาตรา ๘๒ เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขาเหล่านั้นไม่ได้

มาตรา ๘๓ ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือพยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น

มาตรา ๘๔ เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว ถ้ามีหมายจับก็ให้เอาออกอ่านให้ผู้ถูกจับฟัง ทั้งให้แจ้งเหตุที่จับนั้นด้วย

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งนั้นจะควบคุมผู้ถูกจับไว้หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้ เมื่อจับโดยมีหมายให้รายงานต่อไปยังเจ้าหน้าที่ซึ่งออกหมายนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ซึ่งออกหมายต้องการตัว ก็ให้จัดการส่งผู้ถูกจับไปให้

ถ้าราษฎรเป็นผู้จับให้บันทึกชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของผู้จับ อีกทั้งข้อความและพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ แล้วให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ

ในกรณีที่เป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่ทำการจับจะจัดการพยาบาลผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรานี้ก็ได้

มาตรา ๘๕ เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหา และยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่น ซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๘๖ ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เขาหนีเท่านั้น

มาตรา ๘๗* ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี
 ในกรณีซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิด
 ลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่
 ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึง
 ที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมา
 ศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน
 หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะยืดเวลาเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงก็ได้เท่าเหตุจำเป็น ทั้งนี้รวมกันแล้ว
 มิให้เกินสามวัน

ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่ากำหนดเวลาในวรรคก่อนเพื่อ
 ให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ให้ส่งผู้ต้องหามาศาล ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่น
 คำร้องต่อศาล ขอบหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่า จะมีข้อคัดค้านประการใด
 หรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียก
 พยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน
 หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน
 เจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึง
 สิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้
 แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับ
 ด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวันและ
 รวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ในกรณีที่ศาลสั่งขังครบสี่สิบแปดวันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงาน
 สอบสวนยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ก็ต่อเมื่อ
 พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาล
 ได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล การได้สวนชั้นนี้ ผู้ต้องหาจะแต่งตั้งทนายเพื่อแถลงข้อคัดค้าน และ
 ชักถามพยานก็ได้

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาล
 ซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่
 ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควรก็ให้ส่งโอนไป

*[มาตรา ๘๗ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๒๕ และวรรคสามแก้ไขโดยพระราชบัญญัติ
 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙]

มาตรา ๘๘ นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องจำเลยที่ต้องชั่งตามหมายศาล ๆ จะชั่งจำเลยต่อไป หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๘๙ หมายชั่งหรือหมายจำคุกต้องจัดการให้เป็นไปตามนั้นในเขตของศาล ซึ่งออกหมาย

*ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เมื่อพนักงานสอบสวนร้องขอและศาลได้ไต่สวนแล้ว ศาลอาจสั่งชั่งผู้ต้องหาไว้ ณ สถานที่ที่พนักงานสอบสวนร้องขอ โดยให้อยู่ในความควบคุมของพนักงานสอบสวนตามกำหนดเวลาที่ศาลเห็นสมควร

*[มาตรา ๘๙ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙]

มาตรา ๙๐ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือชั่งโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล บุคคลเหล่านี้มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย คือ

- (๑) บุคคลที่ถูกเข้าเช่นนั้น
- (๒) สามีภรรยาหรือญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (๓) พนักงานอัยการ
- (๔) ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพัศดี

เมื่อได้รับคำร้องตั้งนั้น ให้ศาลหมายเรียกเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดการควบคุม ชั่ง หรือจำคุก และผู้ที่ถูกควบคุม ชั่ง หรือจำคุกมาพร้อมกัน ถ้าเป็นที่พอใจศาลว่าการควบคุมหรือการชั่งนั้นผิดกฎหมายหรือการจำคุกนั้นผิดจากคำพิพากษา ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป

หมวด ๒

ค้ำ

มาตรา ๙๑ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๑(๒) มาบังคับในเรื่องค้ำโดยอนุโลม

มาตรา ๙๒ ห้ามมิให้ค้ำในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้ำเว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้ำ และในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
- (๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- (๔) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้ำมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(๕) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา ๗๘

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๙๓ ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้นในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

มาตรา ๙๔ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ทำการค้นในที่รโหฐาน สั่งเจ้าของหรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้อยอมให้เข้าไปโดยมิหวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตามหมาย ทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมายหรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลดังกล่าวในวรรคต้นมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเปิดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้วหรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

มาตรา ๙๕ ในกรณีค้นหาสิ่งของที่หาย ถ้าพอทำได้ จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งของนั้นหรือผู้แทนของเขาไปกับเจ้าพนักงานในการค้นนั้นด้วยก็ได้

มาตรา ๙๖ การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

(๒) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่งหรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้

(๓) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องมีอนุญาตพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อการค้นในจังหวัดนั้น ส่วนหัวหน้าในการค้นนั้น ต้องเป็นนายอำเภอหรือนายตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

มาตรา ๙๗ ในกรณีที่ค้นโดยมีหมาย เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น มีอำนาจเป็นหัวหน้าไปจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น

มาตรา ๙๘ การค้นในที่รโหฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้คนมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย

(๒) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

มาตรา ๙๙ ในการคั้นนั้น เจ้าพนักงานต้องพยายามมิให้มีการเสียหายและกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้

มาตรา ๑๐๐ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งคั้นหรือจะถูกคั้น จะขัดขวางถึงกับทำให้การคั้นไร้ผล เจ้าพนักงานผู้คั้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานในขณะที่ทำการคั้นเท่าที่จำเป็น เพื่อมิให้ขัดขวางถึงกับทำให้การคั้นนั้นไร้ผล

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นได้อาสิ่งของที่ต้องการพบซุกซ่อนในร่างกาย เจ้าพนักงานผู้คั้นมีอำนาจคั้นตัวผู้นั้นได้ตั้งบัญญัติไว้ตามมาตรา ๘๕

มาตรา ๑๐๑ สิ่งของซึ่งยึดได้ในการคั้น ให้หรือบรรจุกีบห่อติดตราไว้หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๑๐๒ การคั้นในที่รโหฐานนั้น ก่อนลงมือคั้นให้เจ้าพนักงานผู้คั้นแสดง ความบริสุทธิ์เสียก่อน และเท่าที่สามารถจะทำได้ให้คั้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคล ในครอบครัวของผู้นั้น หรือถ้าหาบุคคลเช่นกล่าวนั้นไม่ได้ ก็ให้คั้นต่อหน้าบุคคลอย่างน้อย สองคนซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

การคั้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้ทำ ต่อหน้าผู้นั้น ถ้าผู้นั้นไม่สามารถหรือไม่ตั้งใจมากำกับจะตั้งผู้แทน หรือให้พยานมากำกับก็ได้ ถ้า ผู้แทนหรือพยานไม่มี ให้คั้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือต่อหน้าพยานดังกล่าวในวรรคก่อน

สิ่งของใดที่ยึดได้ต้องให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานดูเพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยอมรับรองก็ให้ บันทึกไว้

มาตรา ๑๐๓ ให้เจ้าพนักงานผู้คั้นบันทึกรายละเอียดแห่งการคั้น และสิ่งของที่คั้น ได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้

บันทึกการคั้นและบัญชีสิ่งของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลใน ครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟัง แล้วแต่กรณี แล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

มาตรา ๑๐๔ เจ้าพนักงานที่คั้นโดยมีหมาย ต้องรีบส่งบันทึกและบัญชีดังกล่าว ในมาตราก่อนพร้อมด้วยสิ่งของที่ยึดมา ถ้าพอจะส่งได้ ไปยังผู้ออกหมายหรือเจ้าพนักงานอื่นตามที่ กำหนดไว้ในหมาย

ในกรณีที่คั้นโดยไม่มีหมายโดยเจ้าพนักงานอื่นซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวน ให้ส่ง บันทึก บัญชีและสิ่งของไปยังพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใดซึ่งต้องการสิ่งเหล่านั้น

มาตรา ๑๐๕ จดหมาย ไปรษณีย์บัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทาง ไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีได้ส่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องการเพื่อ ประโยชน์แห่งการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง พิจารณาหรือการกระทำอย่างอื่นตามประมวล กฎหมายนี้ ให้ขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขให้ส่งเอกสารนั้นมา

(๒๙)

ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าเอกสารนั้นต้องการใช้เพื่อการตั้งกล่าวแล้ว ระหว่างที่ขอคำสั่งต่อศาลมีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไปรษณีย์โทรเลขเก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ใช้ถึงเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น

หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว

มาตรา ๑๐๖* คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

(๑) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(๒) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น

(๓) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(๔) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มี การยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาต มิฉะนั้นให้รีบส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อส่ง แล้วแต่กรณี

(๕) เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรีบส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อส่ง แล้วแต่กรณี

*[มาตรา ๑๐๖ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๒ และ (๔) แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๒๕]

มาตรา ๑๐๗ เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบส่งโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในกฎหมายตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๐๘ ในการวินิจฉัยคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้ฟังพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (๑) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (๒) พยานหลักฐานที่นำมาสืบแล้วมีเพียงพอ
- (๓) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (๔) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงพอ
- (๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (๖) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงพอหรือไม่
- (๗) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงาน

สอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์ แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

มาตรา ๑๐๙* ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันควรศาลจะงดการถามเสียก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้

*[มาตรา ๑๐๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๒]

มาตรา ๑๑๐* ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

*[มาตรา ๑๑๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๒๕]

มาตรา ๑๑๑ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก

มาตรา ๑๑๒ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังนี้ด้วย

(๑) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(๒) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

มาตรา ๑๑๓* เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะมิใช่ประกันหรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกินสามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวน

ได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน

เมื่อการปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปให้ส่งผู้ต้องหามาศาล และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๗ วรรคสี่ ถึงวรรคเก้า มาใช้บังคับ

*[มาตรา ๑๑๓ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๑๑๔ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไป ให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาตั้งต้องการ

หลักประกันมี ๓ ชนิด คือ

(๑) มีเงินสดมาวาง

(๒) มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง

(๓) มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

มาตรา ๑๑๕ โดยความปรากฏต่อมา หรือเนื่องจากกมลฉ้อฉลหรือผิดหลง ปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันมาพร้อมกัน ในกรณีแรกให้เปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น ในกรณีหลังให้เรียกหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิม

ในกรณีที่ศาลปล่อยชั่วคราว และคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ๆ มีอำนาจแก้คำสั่งศาลล่างให้จำเลยทำหรือหาประกันเป็นจำนวนเงินสูงขึ้น หรือถ้าเห็นว่าหลักประกันไม่เพียงพอจะสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิมก็ได้

มาตรา ๑๑๖ การขอถอนสัญญาประกันหรือขอถอนหลักประกัน ย่อมทำได้เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

มาตรา ๑๑๗ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถ้ามีสามารถจะขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานเช่นนั้นได้ทันทีที่ ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้พนักงานนั้นรีบจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลนั้น

มาตรา ๑๑๘ เมื่อคดีถึงที่สุดหรือความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไปตามมาตรา ๑๑๖ หรือโดยเหตุอื่น ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไป

มาตรา ๑๑๙ ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมิต้องฟ้อง เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ คำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สิ้นสุด

(๓๒)

*[มาตรา ๑๑๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๑๑๙ ทวิ* ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ร้องขอมีสถานที่
คำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้

(๑) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์

(๒) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวน
ความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อ
พิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยื่นตามศาลชั้นต้นให้เป็น
ที่สุด แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

*[มาตรา ๑๑๙ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๒๗]

ภาค ๒

สอบสวน

ลักษณะ ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๒๐ ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวน
ในความผิดนั้นก่อน

มาตรา ๑๒๑ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง
แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์
ตามระเบียบ

มาตรา ๑๒๒ พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีต่อไปนี้ก็ได้

- (๑) เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับทุกข์ตามระเบียบ
- (๒) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน
- (๓) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปาก
ไม่ยอมบอกว่าเป็นใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ

มาตรา ๑๒๓ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้

คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวัน เดือนปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวันเดือนปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ในวันทำนั้น

มาตรา ๑๒๔ ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นกล่าวแล้ว ให้รีบจัดการส่งไปยัง พนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปากให้รีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวน เพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นตั้งบัญญัติในมาตราก่อน ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึก เสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อ ประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

*ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การจดบันทึก คำร้องทุกข์ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

*[มาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๒๕ เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้กระทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปทั้งหมดหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดตามคำขอร้องให้ ช่วยเหลือให้ตกเป็นหน้าที่ของพนักงานนั้นจัดการให้มีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ตามบทบัญญัติ แห่งมาตรา ๑๒๓ และ ๑๒๔

มาตรา ๑๒๖ ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้องทุกข์เสีย เมื่อใดก็ได้

ในคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว การถอนคำร้องทุกข์เช่นนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจ พนักงานสอบสวนที่จะสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้น

มาตรา ๑๒๗ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๒๓ ถึง ๑๒๖ มาบังคับโดยอนุโลมใน เรื่องคำกล่าวโทษ

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับคำกล่าวโทษจะไม่บันทึกคำกล่าวโทษในกรณีต่อไปนี้ ก็ได้

- (๑) เมื่อผู้กล่าวโทษไม่ยอมแจ้งว่าเขาคือใคร
- (๒) เมื่อคำกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์

(๓๔)

คำกล่าวโทษซึ่งบันทึกแล้วแต่ผู้กล่าวโทษไม่ยอมลงลายมือชื่อ เจ้าพนักงานผู้รับคำกล่าวโทษจะไม่จัดการแก่คำกล่าวโทษนั้นก็ได้

มาตรา ๑๒๘ พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้เจ้าพนักงานอื่นทำการแทน ดังต่อไปนี้

(๑) การใดในการสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจของตน มีอำนาจส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวน ซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการได้

(๒) การใดเป็นสิ่งเล็กน้อยในการสอบสวน ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของตน ไม่ว่าจะทำเองหรือจัดการตามประเด็น มีอำนาจสั่งให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทำแทนได้ แต่ทั้งนี้เมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้เจาะจงให้ทำด้วยตนเอง

มาตรา ๑๒๙ ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีที่มีความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหายังศาล

ลักษณะ ๒

การสอบสวน

หมวด ๑

การสอบสวนสามัญ

มาตรา ๑๓๐ ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด

มาตรา ๑๓๒ เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

(๒) คั้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคั้น

(๓) หมายถึงบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของไปตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย

(๔) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่คั้นพบหรือส่งมาตั้งกล่าวไว้ในอนุมาตรา (๒) และ (๓)

มาตรา ๑๓๓ พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใด ซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ

มาตรา ๑๓๓ ทวิ* ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่ถึงสามปีและผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กร้องขอหรือในคดีทำร้ายร่างกายเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี การถามปากคำเด็กไว้ในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยาน ให้แยกกระทำเป็นส่วนสัดส่วนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำนั้นด้วย

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๓๔ การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

*[มาตรา ๑๓๓ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๓๓ ตี* ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องจัดให้เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานชี้ตัวผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชี้ตัวผู้ต้องหาในสถานที่ที่เหมาะสมและสามารถจะป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหายหรือพยาน การชี้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วย และให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ วรคหำ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

[มาตรา ๑๓๓ ตี เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๓๔ เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างไร ก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้

มาตรา ๑๓๔ ทวิ* ในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้

การจัดหาทนายความตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้ทนายความที่รัฐจัดหาให้ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

[มาตรา ๑๓๔ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๓๔ ตี* ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาอายุไม่เกินสิบแปดปี

[มาตรา ๑๓๔ ตี เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๓๕ ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างไร ๆ ในเรื่องที่ต้องหา

มาตรา ๑๓๖ พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุม หรือจัดการให้จับหรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใดซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วย หรือปล่อยไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๓๗ พนักงานสอบสวนขณะทำการอยู่ในบ้านเรือนหรือในสถานที่อื่น ๆ มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกไปจากที่นั้น ๆ ชั่วเวลาเท่าที่จำเป็น

มาตรา ๑๓๘ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

มาตรา ๑๓๙ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึก เอกสารอื่นซึ่งได้มา อีกทั้งบันทึกเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้

เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้

มาตรา ๑๔๐ เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวน และบันทึกเหตุที่งดนั้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้งดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งด หรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(๒) ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้จับทบทวนอยู่ในสี่มาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๔๑ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้อง และให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้น

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา มา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา

มาตรา ๑๔๒ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้ที่ถูกควบคุม หรือขังอยู่ หรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว

แต่ถ้าเป็นความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

มาตรา ๑๔๓* เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าว ในมาตราก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป

(๒) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลขังแล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

ในคดีฆาตกรรม ซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้นมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง

*[มาตรา ๑๔๓ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๙๙]

มาตรา ๑๔๔ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งอาจเปรียบเทียบได้ ถ้าเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้น แทนการที่จะส่งผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ

(๒) เมื่อผู้ต้องหาถูกส่งมายังพนักงานอัยการแล้ว สั่งให้ส่งผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนกลับไปยังพนักงานสอบสวนให้พยายามเปรียบเทียบคดีนั้น หรือถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้พนักงานสอบสวนอื่นที่มีอำนาจจัดการเปรียบเทียบให้ก็ได้

มาตรา ๑๔๕* ในกรณีที่มีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอธิบดีกรมอัยการ ถ้าในนครหลวงกรุงเทพมหานคร ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนออธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ถ้าในจังหวัดอื่นให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ทั้งนี้มิได้ตัดอำนาจพนักงานอัยการที่จะจัดการอย่างใดแก่ผู้ต้องหาตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓

(๓๙)

ในกรณีที่อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ในนครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัดอื่นแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อชี้ขาด แต่ถ้าคดีจะขาดอายุ ความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง ก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของอธิบดีกรม ตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดไปก่อน

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้นำมาบังคับในการที่พนักงานอัยการจะอุทธรณ์ ฎีกา หรือถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์และถอนฎีกาโดยอนุโลม

*[มาตรา ๑๔๕ แก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๓ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕]

มาตรา ๑๔๖ ให้แจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ ให้จัดการปล่อยตัวไปหรือขอให้ศาลปล่อยแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๗ เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับ บุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ซึ่งน่าจะทำให้ศาล ลงโทษผู้ต้องหานั้นได้

*เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ จะได้มีการสอบสวนตามบทบัญญัติในวรรคก่อน หรือได้มีคำสั่งให้ฟ้องของอธิบดีกรมอัยการ

*[มาตรา ๑๔๗ วรรคสอง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๗]

หมวด ๒

การชันสูตรพลิกศพ

มาตรา ๑๔๘* เมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิด ธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาตินั้น คือ

- (๑) ฆ่าตัวตาย
- (๒) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (๓) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (๔) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (๕) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

*[มาตรา ๑๔๘ วรรคแรก แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๙]

มาตรา ๑๕๙ ความตายผิดธรรมชาติเกิดมีขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

(๑) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงพอเท่าที่จะทำได้

(๒) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนั้นมีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

*ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน หนึ่งพันบาท

*[มาตรา ๑๕๙ วรรคสาม แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๕๒]

มาตรา ๑๕๐* ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวน แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิปดหรือได้รับหนังสืออนุมัติจาก แพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาล ของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำ โรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร ตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่ง การชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการ ชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลา ออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการ ขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของ สำนวนชันสูตรพลิกศพ และในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงาน สอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๑๕๖

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพ ทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ ราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ ราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือ เทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์

ตามวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้วส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ดายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ

ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดี ให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

(๔๒)

แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ได้ทำการชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบ ของกระทรวงการคลัง ส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา ๑๗๓

*[มาตรา ๑๕๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๕๐ ทวิ* ผู้ใดกระทำการใด ๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่ พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผล ทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสองปี หรือปรับ ตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยทุจริตหรือเพื่ออำพรางคดี ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

*[มาตรา ๑๕๐ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๕๑ ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการ ชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยัง แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

มาตรา ๑๕๒ ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

(๑) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏ จากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(๒) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(๓) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงาน

ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา ๑๕๓ ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่อนามัยของประชาชน

มาตรา ๑๕๔ ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและ พุทธิการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นใครหรือสงสัย ว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

มาตรา ๑๕๕ ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้ แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม

*ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตริ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การไต่สวนของศาล ตามมาตรา ๑๕๐ ในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

(๔๓)

*[มาตรา ๑๕๕ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๕๖ ให้ส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด

ภาค ๓

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑

ฟ้องคดีอาญาและได้สวนมูลฟ้อง

มาตรา ๑๕๗ การฟ้องคดีอาญาให้ยื่นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕๘ ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

- (๑) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (๒) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด
- (๓) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ

(๔) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(๕) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพขีดเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวข้องกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือติดมาท้ายฟ้อง

(๖) อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

(๗) ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง

มาตรา ๑๕๙ ถ้าจำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเพราะได้กระทำความผิดมาแล้ว เมื่อโจทก์ต้องการให้เพิ่มโทษจำเลยฐานไม่ชัดหลาบ ให้กล่าวมาในฟ้อง

ถ้ามิได้ขอเพิ่มโทษมาในฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น โจทก์จะยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควรจะอนุญาตก็ได้

มาตรา ๑๖๐ ความผิดหลายกระทงจะรวมในฟ้องเดียวกันก็ได้ แต่ให้แยกกระทงเรียงเป็นลำดับกันไป

ความผิดแต่ละกระทงจะถือว่าเป็นข้อหาแยกจากข้อหาอื่นก็ได้ ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้แยกสำนวนพิจารณาความผิดกระทงใดหรือหลายกระทงต่างหาก และจะสั่งเช่นนี้ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณาก็ได้

มาตรา ๑๖๑ ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง

โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล

มาตรา ๑๖๒ ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(๑) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (๒)

(๒) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา

มาตรา ๑๖๓ เมื่อมีเหตุอันควร โจทก์มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้องก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะอนุญาตหรือจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนก็ได้ เมื่ออนุญาตแล้วให้ส่งสำเนาแก้ฟ้องหรือฟ้องเพิ่มเติมแก้จำเลยเพื่อแก้ และศาลจะสั่งแยกสำนวนพิจารณาฟ้องเพิ่มเติมนั้นก็ได้

เมื่อมีเหตุอันควร จำเลยอาจยื่นคำร้องขอแก้หรือเพิ่มเติมคำให้การของเขาต่อศาลพิพากษา ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาต ก็ให้ส่งสำเนาแก้โจทก์

มาตรา ๑๖๔ คำร้องขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้องนั้น ถ้าจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ห้ามมิให้ศาลอนุญาต แต่การแก้ฐานความผิดหรือรายละเอียดซึ่งต้องแถลงในฟ้องก็ดี การเพิ่มเติมฐานความผิดหรือรายละเอียดซึ่งมิได้กล่าวไว้ก็ดี ไม่ว่าจะทำเช่นนี้ในระยะใดระหว่างพิจารณาในศาลชั้นต้นมิให้ถือว่าทำให้จำเลยเสียเปรียบ เว้นแต่จำเลยได้หลงต่อสู้ในข้อที่ผิดหรือที่มีได้กล่าวไว้แล้ว

มาตรา ๑๖๕ ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก้จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้ และดำเนินการต่อไป

จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานมาสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายมาช่วยเหลือ

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก้จำเลยรายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง โดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มา แต่ตั้งทนายมาซักค้านพยาน

โจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามค่าให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะ
เช่นนั้น

*[มาตรา ๑๖๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๙]

มาตรา ๑๖๖ ถ้าโจทก์ไม่มาตามกำหนดนัด ให้ศาลยกฟ้องเสีย แต่ถ้าศาลเห็นว่า
มีเหตุสมควรจึงมาไม่ได้ จะสั่งเลื่อนคดีไปก็ได้

คดีที่ศาลได้ยกฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าโจทก์มาร้องภายในสิบห้าวัน นับแต่วันศาล
ยกฟ้องนั้น โดยแสดงให้เห็นได้ว่ามีเหตุสมควรจึงมาไม่ได้ ก็ให้ศาลยกคดีนั้นขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่
ในคดีที่ศาลยกฟ้องดังกล่าวแล้ว จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ แต่ถ้า
ศาลยกฟ้องเช่นนี้ในคดีซึ่งราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์ ไม่ตัดอำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นอีก
เว้นแต่จะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว

มาตรา ๑๖๗ ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูล ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปเฉพาะ
กระทงที่มีมูล ถ้าคดีไม่มีมูล ให้พิพากษายกฟ้อง

มาตรา ๑๖๘ เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ให้ส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยรายตัวไป
เว้นแต่จำเลยจะได้รับสำเนาฟ้องไว้ก่อนแล้ว

มาตรา ๑๖๙ เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้อำนาจมา ให้ศาลออกหมาย
เรียกหรือหมายจับมาแล้วแต่ควรอย่างไรเพื่อพิจารณาต่อไป

มาตรา ๑๗๐ คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลยอมเด็ดขาด แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น
โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา

ถ้าโจทก์ร้องขอศาลจะขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ฎีกาก็ได้

มาตรา ๑๗๑ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณาเว้นแต่
มาตรา ๑๗๕ มาบังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม

*ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๓ ทวิ และมาตรา ๑๗๒ ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลม
แก่การไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ทั้งในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และ
ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

*[มาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

ลักษณะ ๒

การพิจารณา

มาตรา ๑๗๒ การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย
เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(๔๖)

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

มาตรา ๑๗๒ ทวิ* ภายหลังจากที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรค ๒ แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(๒) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

(๓) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (๒) หรือ (๓) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณา และการสืบพยาน ที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น

*[มาตรา ๑๗๒ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๙ และ (๑) แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๕๗]

มาตรา ๑๗๒ ตรี* ในการสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ถ้าศาลเห็นสมควรและจัดให้พยานนั้นอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กแล้ว ศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเองโดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(๒) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตั้งผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาดำเนินการ และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ศาลจะจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียง คำให้การของพยานที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความก็ได้ และหากศาลเห็นสมควรจะให้ถือสื่อภาพและเสียง

คำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาลก็ได้

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

*[มาตรา ๑๗๒ ตริ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๗๒ จัตวา*ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตริ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานนอกศาลในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

*[มาตรา ๑๗๒ จัตวา เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

มาตรา ๑๗๓* ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด

*[มาตรา ๑๗๓ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙]

มาตรา ๑๗๔ ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ คือแถลงถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยเสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบเสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดีของตนด้วยปากหรือหนังสือหรือทั้งสองอย่าง

ในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการอะไรอีกจะสั่งงดพยานหรือการนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๗๕ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้

มาตรา ๑๗๖* ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษา โดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน และจำเลยบางคนรับสารภาพ เมื่อศาลเห็นสมควรจะสั่ง จำหน่ายคดี สำหรับจำเลยที่ปฏิเสธเพื่อให้โจทก์ฟ้องจำเลยที่ปฏิเสธนั้น เป็นคดีใหม่ภายในเวลาที่ ศาลกำหนดก็ได้

*[มาตรา ๑๗๖ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๙]

มาตรา ๑๗๗ ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควรโดยผลการ หรือโดยคำร้องขอของกลุ่มความผ่ายใจ แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึง ประชาชน

มาตรา ๑๗๘ เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้นมีสิทธิอยู่ในห้อง พิเคราะห์ได้ คือ

- (๑) โจทก์และทนาย
- (๒) จำเลยและทนาย
- (๓) ผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (๔) พยานและผู้ชำนาญการพิเศษ
- (๕) ล่าม
- (๖) บุคคลผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจากศาล
- (๗) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ศาลแล้วแต่จะเห็นสมควร

มาตรา ๑๗๙ ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ศาลจะ ดำเนินการพิจารณาลดโทษไปจนเสร็จโดยไม่เลื่อนก็ได้

ถ้าพยานไม่มา หรือมีเหตุอื่นอันควรต้องเลื่อนการพิจารณา ก็ให้ศาลเลื่อนคดี ไปตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๘๐ ให้นำบทบัญญัติเรื่องรักษาความเรียบร้อยในศาลในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับแก่การพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม แต่ห้ามมิให้สั่งให้ จำเลยออกจากห้องพิจารณา เว้นแต่จำเลยขัดขวางการพิจารณา

มาตรา ๑๘๑ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๙ และ ๑๖๖ มาบังคับแก่การพิจารณา โดยอนุโลม

ลักษณะ ๓

คำพิพากษาและคำสั่ง

มาตรา ๑๘๖* คดีที่อยู่ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีคำร้องระหว่างพิจารณาขึ้นมา ให้ศาลสั่งตามที่เห็นควร เมื่อการพิจารณาเสร็จแล้ว ให้พิพากษาหรือสั่งตามรูปความให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในเวลาสามวันนับแต่เสร็จคดี ถ้ามีเหตุอันสมควร จะเลื่อนไปอ่านวันอื่นก็ได้ แต่ต้องจดรายงานเหตุนั้นไว้

เมื่อศาลอ่านให้คู่ความฟังแล้ว ให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ถ้าเป็นความผิดของโจทก์ที่ไม่มา จะอ่านโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ ในกรณีที่จำเลยไม่อยู่ โดยไม่มีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ก็ให้ศาลรอการอ่านไว้จนกว่าจำเลยจะมาศาล แต่ถ้ามีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟังให้ศาลออกหมายจับจำเลย เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันออกหมายจับ ก็ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยแล้วแต่กรณีได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเลื่อนอ่านไปโดยขาดจำเลยบางคน ถ้าจำเลยที่อยู่จะถูกปล่อย ให้ศาลมีอำนาจปล่อยชั่วคราวระหว่างรออ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

*[มาตรา ๑๘๖ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๙]

มาตรา ๑๘๓ คำพิพากษา หรือคำสั่งหรือความเห็นแย้งต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา ผู้พิพากษาใดที่นั่งพิจารณา ถ้าไม่เห็นฟ้องด้วย มีอำนาจทำความเห็นแย้ง คำแย้งนี้ให้รวมเข้าสำนวนไว้

มาตรา ๑๘๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาข้าหลวงยุติธรรม หัวหน้าผู้พิพากษาในศาลนั้นหรือเจ้าของสำนวนเป็นประธาน ถามผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาทีละคน ให้ออกความเห็นทุกประเด็นที่จะวินิจฉัย ให้ประธานออกความเห็นสุดท้าย การวินิจฉัยให้ถือตามเสียงข้างมาก ถ้าในปีปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินกว่าสองฝ่ายขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

มาตรา ๑๘๕ ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดก็ดี การกระทำของจำเลยไม่มีความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำผิด และไม่มีกรยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

มาตรา ๑๘๖ คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีข้อสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย

- (๑) ชื่อศาลและวันเดือนปี
 - (๒) คดีระหว่างใครโจทก์ใครจำเลย
 - (๓) เรื่อง
 - (๔) ข้อหาและคำให้การ
 - (๕) ข้อเท็จจริงซึ่งพิจารณาได้ความ
 - (๖) เหตุผลในการตัดสินทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
 - (๗) บทมาตราที่ยกขึ้นปรับ
 - (๘) คำชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษ
 - (๙) คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องของกลางหรือในเรื่องฟ้องทางแพ่ง
- คำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวกับความผิดลหุโทษ ไม่จำเป็นต้องมีอนุมาตรา (๔)

(๕) และ (๖)

มาตรา ๑๘๗ คำสั่งระหว่างพิจารณาอย่างน้อยต้องมี

- (๑) วันเดือนปี
- (๒) เหตุผลตามกฎหมายในการสั่ง
- (๓) คำสั่ง

มาตรา ๑๘๘ คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป

มาตรา ๑๘๙ เมื่อจำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเป็นคนยากจนขอสำเนาคำพิพากษาซึ่งรับรองว่าถูกต้อง ให้ศาลคัดสำเนาให้หนึ่งฉบับโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม

มาตรา ๑๙๐ ห้ามมิให้แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว นอกจากแก้ถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาด

มาตรา ๑๙๑ เมื่อเกิดสงสัยในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าบุคคลใดที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องต่อศาลซึ่งพิพากษาหรือสั่ง ให้ศาลนั้นอธิบายให้แจ่มแจ้ง

มาตรา ๑๙๒* ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงตั้งที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีไว้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ไว้

ในกรณีที่ข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดหรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร และทำให้เสียทรัพย์ หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา

กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันในข้อสาระสำคัญ ทั้งมิให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้อยู่ แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อดังกล่าวในฟ้อง และตามที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้น ๆ

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้นโจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้ อยู่ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้

*[มาตรา ๑๘๒ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๒ และวรรคสาม แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

ภาค ๔

อุทธรณ์ และฎีกา

ลักษณะ ๑

อุทธรณ์

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๘๓ คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ เว้นแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ

มาตรา ๑๘๓ ทวิ* ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้จำเลยอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

- (๑) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือให้ลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- (๒) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- (๓) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่รอกการกำหนดโทษไว้ หรือ
- (๔) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท

*[มาตรา ๑๕๓ ทวิ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๑๕๓ ตริ* ในคดีซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๕๓ ทวิ ถ้าผู้พิพากษาคณะใด ซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นพิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์และอนุญาตให้อุทธรณ์หรืออธิบดีกรมอัยการ หรือพนักงานอัยการซึ่งอธิบดีกรมอัยการได้มอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่า มีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยก็ให้รับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาต่อไป

*[มาตรา ๑๕๓ ตริ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗]

มาตรา ๑๕๔ ถ้ามีอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหา ข้อกฎหมายนั้น ๆ ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยาน หลักฐานในสำนวน

มาตรา ๑๕๕ ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดย ชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ เหล่านี้ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่า จะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม

มาตรา ๑๕๖ คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จสำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์ คำสั่งนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย

มาตรา ๑๕๗ เหตุที่มีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งฉบับหนึ่งแล้วหาเป็นผลตัดสิน สิทธิผู้อื่นซึ่งมีสิทธิอุทธรณ์ จะอุทธรณ์ด้วยไม่

มาตรา ๑๕๘* การยื่นอุทธรณ์ ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่ วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง

ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์ หรือไม่ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับให้จดเหตุผลไว้ในคำสั่งของ ศาลนั้นโดยชัดเจน

*[มาตรา ๑๕๘ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗ และวรรคหนึ่ง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๑๙๘ ทวิ* เมื่อศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์เป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ คำร้องเช่นนี้ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่ง แล้วให้ศาลนั้นรีบส่งคำร้องเช่นว่านั้นไปยังศาลอุทธรณ์พร้อมด้วยอุทธรณ์ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น

เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นสมควรตรวจสอบจำนวนเพื่อส่งคำร้องเรื่องนั้น ก็ให้ส่งศาลชั้นต้นส่งมาให้

ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้องนั้นแล้วมีคำสั่งยื่นตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น หรือมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์ คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุดแล้วส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่าน

*[มาตรา ๑๙๘ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗ และวรรคหนึ่ง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๑๙๙ ผู้อุทธรณ์ต้องชั่งหรือต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อพักติภายในกำหนดอายุอุทธรณ์ เมื่อได้รับอุทธรณ์นั้นแล้ว ให้พักติออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์แล้วให้รีบส่งอุทธรณ์นั้นไปยังศาลชั้นต้น

อุทธรณ์ฉบับใดที่ยื่นต่อพักติส่งไปถึงศาลเมื่อพ้นกำหนดอายุอุทธรณ์แล้ว ถ้าปรากฏว่าการส่งชั่งชำนั้นมิใช่เป็นความผิดของผู้ยื่นอุทธรณ์ ให้ถือว่าเป็นอุทธรณ์ที่ได้ยื่นภายในกำหนดอายุอุทธรณ์

มาตรา ๒๐๐* ให้ศาลส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแก่ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์

*[มาตรา ๒๐๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๒๐๑* เมื่อศาลส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เพราะหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือได้รับแก่อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก่อุทธรณ์แล้ว ให้ศาลรีบส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อทำการพิจารณาพิพากษาต่อไป

*[มาตรา ๒๐๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๙]

มาตรา ๒๐๒ ผู้อุทธรณ์มีอำนาจยื่นคำร้องขอถอนอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นก่อนส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์ ในกรณีเช่นนี้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาตได้ เมื่อส่งสำนวนไปแล้วให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือต่อศาลชั้นต้นเพื่อส่งไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อส่ง ทั้งนี้ต้องก่อนอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

เมื่อถอนไปแล้ว ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีได้อุทธรณ์ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นย่อมเด็ดขาดเฉพาะผู้ถอน ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์ จะเด็ดขาดต่อเมื่อคดีถึงที่สุดโดยไม่มี การแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น

หมวด ๒

การพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งชั้นศาลอุทธรณ์

มาตรา ๒๐๓ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาโดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน

มาตรา ๒๐๔ เมื่อจะพิจารณาในศาลโดยเปิดเผย ให้ศาลอุทธรณ์ออกหมายนัดกำหนดวันพิจารณาไปยังคู่ความให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าห้าวัน

การฟังคำแถลงการณ่นั้นห้ามมิให้กำหนดช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับสำนวน ถ้ามีเหตุพิเศษจะช้ากว่านั้นก็ได้แต่อย่าให้เกินสองเดือน เหตุที่ต้องช้าให้ศาลรายงานไว้

มาตรา ๒๐๕ คำร้องขอแถลงการณด้วยปากให้ติดมากับฟ้องอุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์

คำแถลงการณเป็นหนังสือให้ยื่นก่อนวันศาลอุทธรณ์พิพากษา

คำแถลงการณด้วยปากหรือหนังสือก็ตาม มิให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ให้นับว่าเป็นแต่คำอธิบายข้ออุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์เท่านั้น

คำแถลงการณเป็นหนังสือจะยื่นต่อศาลชั้นต้นหรือต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้

มาตรา ๒๐๖ ระเบียบแถลงการณด้วยปากมีดังนี้

(๑) ถ้าคู่ความฝ่ายใดขอแถลงการณ ให้ฝ่ายนั้นแถลงก่อน แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วฝ่ายแถลงก่อนแถลงแก้ได้อีก

(๒) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณ ให้ผู้อุทธรณ์แถลงก่อน แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วให้ผู้อุทธรณ์แถลงแก้ได้อีก

(๓) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณและเป็นผู้อุทธรณ์ทั้งคู่ ให้โจทก์แถลงก่อน แล้วให้จำเลยแถลง เสร็จแล้วโจทก์แถลงแก้ได้อีก

มาตรา ๒๐๗ เมื่อมีอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลย ซึ่งศาลชั้นต้นปล่อยตัวไปแล้ว มาขังหรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ หรือถ้าจำเลยถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์จะสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลยหรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๒๐๘ ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ตามหมวดนี้

(๑) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือสั่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้ว ให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี

มาตรา ๒๐๘ ทวิ* ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควร จะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใด ในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

ที่ประชุมใหญ่ให้ประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธาน การวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่าย หรือเกินสองฝ่ายขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ในคดีซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ด้วยว่าปัญหาข้อใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุม แม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณา ก็ให้มีอำนาจพิพากษา ทำคำสั่ง หรือให้ความเห็นแย้งในคดีนั้นได้

*[มาตรา ๒๐๘ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗]

มาตรา ๒๐๙ ให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาโดยมิชักช้า และจะอ่านคำพิพากษาที่ศาลอุทธรณ์ หรือส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านก็ได้

มาตรา ๒๑๐ เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าฟ้องอุทธรณ์มิได้ยื่นในกำหนด ให้พิพากษายกฟ้องอุทธรณ์นั้นเสีย

มาตรา ๒๑๑ เมื่อมีอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาในประเด็นสำคัญและคัดค้านคำสั่งระหว่างพิจารณาด้วย ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาโดยคำพิพากษาอันเดียวกันก็ได้

มาตรา ๒๑๒ คดีที่จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย เว้นแต่โจทก์จะได้อุทธรณ์ในทำนองนั้น

มาตรา ๒๑๓ ในคดีซึ่งจำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา ซึ่งให้ลงโทษจำเลยหลายคนในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าศาลอุทธรณ์กลับหรือแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นไม่ลงโทษหรือลดโทษให้จำเลย แม้เป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้อุทธรณ์ ให้มีต้องถูกรับโทษ หรือได้ลดโทษดุษฎีจำเลยผู้อุทธรณ์

มาตรา ๒๑๔ นอกจากมีข้อความซึ่งต้องมีในคำพิพากษาศาลชั้นต้น คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต้องปรากฏข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) นามหรือตำแหน่งของผู้อุทธรณ์

(๒) ข้อความว่า ยิน ยก แก่หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น

มาตรา ๒๑๕ นอกจากที่บัญญัติมาแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นมาบังคับในชั้นศาลอุทธรณ์ด้วยโดยอนุโลม

(๕๖)

ลักษณะ ๒
ฎีกา

หมวด ๑
หลักทั่วไป

มาตรา ๒๑๖* ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๑๗ ถึง ๒๒๑ คู่ความมีอำนาจฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ฎีกาฟัง

ฎีกานั้น ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น และให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๐ และ ๒๐๑ มาบังคับโดยอนุโลม

*[มาตรา ๒๑๖ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๙]

มาตรา ๒๑๗ ในคดีซึ่งมีข้อจำกัดว่า ให้คู่ความฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ข้อจำกัดนี้ให้บังคับแก่คู่ความและบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย

มาตรา ๒๑๘ ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

*ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อยและให้ลงโทษจำคุกจำเลยเกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษอย่างอื่นด้วยหรือไม่ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

*[มาตรา ๒๑๘ วรรคสอง เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๒๑๙* ในคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามานี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง แต่ข้อห้ามนี้มีให้ใช้แก่จำเลยในกรณีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลย

*[มาตรา ๒๑๙ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๒๑๙ ทวิ* ห้ามมิให้คู่ความฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งในข้อเท็จจริง ในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยแต่อย่างเดียว แม้คดีนั้นจะไม่ต้องห้ามฎีกาก็ตาม

ในการนับกำหนดโทษจำคุกตามความในมาตรา ๒๑๘ และ ๒๑๙ นั้น ห้ามมิให้คำนวณกำหนดเวลาที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยรวมเข้าด้วย

*[มาตรา ๑๙ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗]

มาตรา ๒๑๙ ตริ* ในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก หรือคดีที่เกี่ยวกับการกักขังแทนค่าปรับ หรือกักขังเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ถ้าศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

[มาตรา ๒๑๙ ตริ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗]

มาตรา ๒๒๐* ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์

*[มาตรา ๒๒๐ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

มาตรา ๒๒๑ ในคดีซึ่งห้ามฎีกาไว้โดยมาตรา ๒๑๘, ๒๑๙ และ ๒๒๐ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณา หรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา หรืออธิบดีกรมอัยการลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป

มาตรา ๒๒๒ ถ้าคดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

มาตรา ๒๒๓ ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจฎีกาว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลฎีกาหรือไม่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับ ให้จดเหตุผลไว้ในคำสั่งของศาลนั้นโดยชัดเจน

มาตรา ๒๒๔ เมื่อศาลชั้นต้นไม่ยอมรับฎีกา ผู้ฎีกาอาจฎีกาเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลนั้นต่อศาลฎีกาได้ คำร้องเช่นนี้ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่ง แล้วให้ศาลนั้นรับส่งคำร้องเช่นว่านั้นไปยังศาลฎีกาพร้อมด้วยฎีกาและคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

เมื่อศาลฎีกาเห็นสมควรตรวจสำนวนเพื่อส่งคำร้องนั้น ก็ให้ส่งศาลชั้นต้นส่งมาให้

*[มาตรา ๒๒๔ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒]

(๕๘)

หมวด ๒

การพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งชั้นฎีกา

มาตรา ๒๒๕ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา และว่าด้วยคำพิพากษา และคำสั่งชั้นอุทธรณ์มาบังคับในชั้นฎีกาโดยอนุโลม เว้นแต่ห้ามมิให้ทำความเห็นแย้ง

ภาค ๕

พยานหลักฐาน

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๒๒๖ พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงนำนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา ๒๒๘ ระหว่างพิจารณาโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

มาตรา ๒๒๙ ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะของพยาน

มาตรา ๒๓๐ เมื่อจำเป็นศาลมีอำนาจไปเองหรือให้ศาลไปเดินเผชิญสืบพยานหรือส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยาน ให้ผู้เดินเผชิญสืบและศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิม และศาลที่รับประเด็นมีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้

เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณา ก็ให้ศาลสั่งหรือจัดการให้เป็นไปตามคำขอนั้น

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา จะยื่นคำถามคำซักเป็นหนังสือก็ได้ให้ศาลหรือผู้เดินเผชิญสืบสืบพยานตามนั้น

ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้อง สำเนาคำให้การ และเอกสารหรือของกลาง เท่าที่จำเป็นให้แก่ผู้เดินเผชิญสืบหรือแก่ศาลรับประเด็นเพื่อสืบพยาน เมื่อคู่ความที่ขอให้สืบพยานไม่ติดใจไปฟังการพิจารณา ก็ให้ยื่นคำถามพยานเป็นหนังสือ

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ผู้เดินเผชิญสืบหรือศาลที่รับประเด็น ส่งถ้อยคำสำนวน พร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางไปยังศาลเดิม

มาตรา ๒๓๑ เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับในราชการอยู่

(๒) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผนหรืองานอย่างอื่นซึ่งกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย

คู่ความหรือบุคคลนั้นมีอำนาจไม่ยอมให้การหรือส่งพยานหลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้นมาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลจำเป็นหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ ๑ การหรือส่งพยานหลักฐานนั้น

หมวด ๒

พยานบุคคล

มาตรา ๒๓๒ ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน

มาตรา ๒๓๓ จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้ ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ศาลจะให้เข้าสืบก่อนพยานอื่นฝ่ายจำเลยก็ได้ ถ้าคำจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้นปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นนั้นชกค้านได้

มาตรา ๒๓๔ พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน

มาตรา ๒๓๕ ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดได้

ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติมคดีโจทก์ซึ่งบกพร่อง เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างพิจารณาศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยานซึ่งมิใช่จำเลยออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาจนกว่าจะเข้ามาเบิกความ อนึ่งเมื่อพยานเบิกความแล้วจะให้หรืออยู่ในห้องพิจารณาก่อนก็ได้

มาตรา ๒๓๗* คำพยานชั้นได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณานั้น ให้ศาลอ่านให้พยานฟัง ต่อหน้าจำเลย เว้นแต่ในกรณีตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕ วรรค ๓

*[มาตรา ๒๓๗ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๒]

มาตรา ๒๓๗ ทวิ* ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคล จะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกล จากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงาน อัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้อง โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้น ไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาลหากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้น มาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ ผู้ต้องหาจะ ชักค้ำหรือตั้งทนายความชักค้ำพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด อาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้ หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาล ตั้งทนายความให้ตามมาตรา ๑๗๓ ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความ หรือไม่ ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ ถ้าศาลเห็นว่าตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความ ให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันที แต่ถ้าศาลเห็นว่าไม่สามารถตั้งทนายความได้ทันทีหรือผู้ต้องหา ไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลชักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาล ด้วยแล้วก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าต่อมาผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟัง คำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้อง นำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็น บุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้น ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบใน ภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาต ให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงาน สอบสวนและพนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิ ที่จะชักค้ำพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๖๑)

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๗๒ ตี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็น
เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี

*[มาตรา ๒๓๗ ทวิ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒]

หมวด ๓

พยานเอกสาร

มาตรา ๒๓๘ ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนา
ที่รับรองว่าถูกต้องหรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรอง
ว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๓๙ เอกสารใดซึ่งคู่ความอ้าง แต่มิได้อยู่ในความยึดถือของเขา ถ้าคู่ความ
นั้นแจ้งถึงลักษณะและที่อยู่ของเอกสารต่อศาล ให้ศาลหมายเรียกบุคคลผู้ยึดถือสำเนาเอกสารนั้นมา
ส่งศาล

มาตรา ๒๔๐ เมื่อมีเอกสารใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลให้อ่านหรือส่งให้
คู่ความตรวจดู ถ้าคู่ความฝ่ายใดต้องการสำเนา ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่อ้างนั้นส่งสำเนาแก่อีก
ฝ่ายหนึ่งตามที่เห็นสมควร

หมวด ๔

พยานวัตถุ

มาตรา ๒๔๑ สิ่งใดใช้เป็นพยานวัตถุต้องนำมาศาล
ในกรณีที่นำมาไม่ได้ ให้ศาลไปตรวจจดรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นอยู่ตามเวลา
และวิธีซึ่งศาลเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

มาตรา ๒๔๒ ในระหว่างสอบสวน ใตส์วนมูลฟ้องหรือพิจารณา สิ่งของซึ่งเป็น
พยานวัตถุต้องให้คู่ความหรือพยานตรวจดู

ถ้ามีการแก้หรือทำลายตรา การห่อหรือตีตราใหม่ให้ทำต่อหน้าคู่ความหรือ
พยานที่เกี่ยวข้องนั้น

(๖๒)

หมวด ๕ ผู้ชำนาญการพิเศษ

มาตรา ๒๔๓ ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใตส์วนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ

ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ

มาตรา ๒๔๔ ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เห็นจำเป็นเนื่องในการใตส์วนมูลฟ้อง พิเคราะห์หรือสอบสวน ที่จะต้องตรวจศพ แม้ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจได้

ภาค ๖

การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

หมวด ๑

การบังคับตามคำพิพากษา

มาตรา ๒๔๕* ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๔๖, ๒๔๗ และ ๒๔๘ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า

ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ไปยังศาลอุทธรณ์ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษาเช่นนี้จะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน

*[มาตรา ๒๔๕ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๓]

มาตรา ๒๔๖ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทุเลาการบังคับให้จำคุกไว้ก่อนจนกว่าเหตุอันควรทุเลาจะหมดไป ในกรณีต่อไปนี้

(๖๓)

(๑) เมื่อจำเลยวิกลจริต

(๒) เมื่อเกรงว่าจำเลยจะถึงอันตรายแก่ชีวิตถ้าต้องจำคุก

(๓) ถ้าจำเลยมีครรภ์แต่เจ็ดเดือนขึ้นไป

(๔) ถ้าจำเลยคลอดบุตรแล้วยังไม่ถึงเดือน

ในระหว่างทุเลาการบังคับอยู่นั้นให้ศาลสั่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จัดให้บุคคลดังกล่าวแล้วอยู่ในความควบคุมในสถานที่อันควร

มาตรา ๒๔๗ คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษา จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอภัยโทษแล้ว

หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนแล้วจึงให้ประหารชีวิต

การประหารชีวิตให้ประหาร ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร

มาตรา ๒๔๘ ถ้าบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตเกิดวิกลจริตก่อนถูกประหารชีวิต ให้รอการประหารชีวิตไว้ก่อนจนกว่าผู้นั้นจะหาย ขณะทุเลาการประหารชีวิตอยู่นั้น ศาลมีอำนาจยกมาตรา ๔๖ วรรค (๒) แห่งกฎหมายลักษณะอาญามาบังคับ

ถ้าผู้วิกลจริตนั้นหายภายหลังปีหนึ่งนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าทดแทนหรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดแทนกันและต่างกันในกรณีคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกัน สำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับค่าใช้ทรัพย์หรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) ค่าธรรมเนียม

(๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน

(๓) ค่าปรับ

หมวด ๒

ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๕๒ ในคดีอาญาทั้งหลายห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญา มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาจำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคต้น ในคดีเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังกล่าวคดีแพ่ง

มาตรา ๒๕๕ ในคดีตั้งบัญญัติในมาตรา ๒๕๓ วรรค ๒ และมาตรา ๒๕๔ ถ้ามีคำขอศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่แพ้คดีใช้ค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่งได้

มาตรา ๒๕๖ คดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์เสียค่าพาหนะให้แก่พยานโจทก์ตามที่เสียไปจริงไม่เกินสมควร

มาตรา ๒๕๗ ในคดีอาญาซึ่งราษฎรเป็นโจทก์ ๑ จำต้องเสียค่าธรรมเนียม คือ

- (๑) ค่าพาหนะพยานโจทก์เท่าที่เสียไปจริงตามสมควร
- (๒) ค่าพาหนะส่งหมายเรียก

มาตรา ๒๕๘ ให้นำบัญชีค่าธรรมเนียมต่อท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีอาญามาบังคับโดยอนุโลม

ภาค ๗

อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นโทษเบาและลดโทษ

มาตรา ๒๕๙ ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษอย่างใด ๑ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้า ฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้

มาตรา ๒๖๐ ผู้ถวายเรื่องราวซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่นเรื่องราวต่อพัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ เมื่อได้รับเรื่องราวนั้นแล้ว ให้พัศดีหรือผู้บัญชาการเรือนจำออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วให้รับส่งเรื่องราวนั้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๒๖๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

มาตรา ๒๖๑ ทวิ* ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษก็ได้

การพระราชทานอภัยโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

*[มาตรา ๒๖๑ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๑๗]

มาตรา ๒๖๒ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๗ และ ๒๕๘ เมื่อคดีถึงที่สุดผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขอให้พระราชทานอภัยโทษตามมาตรา ๒๖๑ ก็ให้ทุเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวนั้นเสีย ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้

เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น

มาตรา ๒๖๓ เหตุที่มีเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษในโทษอย่างอื่นนอกจากโทษประหารชีวิต ไม่เป็นผลให้ทุเลาการลงโทษนั้น

มาตรา ๒๖๔ เรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษอย่างอื่นซึ่งมิใช่โทษประหารชีวิต ถ้าถูกยกหนหนึ่งแล้ว จะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันถูกยกครั้งก่อน

มาตรา ๒๖๕ ในกรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าบังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที ถ้าเป็นโทษปรับที่ชำระแล้ว ให้คืนค่าปรับให้ไปทั้งหมด

ถ้าการอภัยโทษเป็นแต่เพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ โทษที่เหลืออยู่ก็ให้บังคับไปได้

แต่การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความรับผิดชอบในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทนตามคำพิพากษา

มาตรา ๒๖๖ เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษเนื่องจากการกระทำความผิดอย่างหนึ่งถูกฟ้องว่ากระทำความผิดอีกอย่างหนึ่ง อภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษหรือไม่รอการลงอาญาตามกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยกระทำผิดหลายครั้งไม่เข็ดหลาบ หรือว่าด้วยรอการลงอาญา

มาตรา ๒๖๗ บทบัญญัติในหมวดนี้ให้นำมาบังคับโดยอนุโลมแก่เรื่องราวขอพระราชทานเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ

บัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา ๗๙ อ้างถึงซึ่งราษฎรมีอำนาจจับได้ โดยไม่ต้องมีหมาย

ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล	มาตรา ๙๗ และ ๙๙
ขบถภายในพระราชอาณาจักร	๑๐๑ ถึง ๑๐๔
ขบถภายนอกพระราชอาณาจักร	๑๐๕ ถึง ๑๑๑
ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ	๑๑๒
ทำอันตรายแก่ธง หรือเครื่องหมายของต่างประเทศ	๑๑๕
ความผิดต่อเจ้าพนักงาน	๑๑๙ ถึง ๑๒๒ และ ๑๒๗
หลบหนีจากที่คุมขัง	๑๖๓ ถึง ๑๖๖
ความผิดต่อศาสนา	๑๗๒ ถึง ๑๗๓
ก่อการจลาจล	๑๘๓ และ ๑๘๔
กระทำให้เกิดภยันตรายแก่สาธารณชน	
กระทำให้สาธารณชนปราศจากความ	
สะดวกในการไปมาและการส่งข่าว	
และของถึงกัน และกระทำให้สาธารณชน	
ปราศจากความสุขสบาย	๑๘๕ ถึง ๑๘๔, ๑๘๖, ๑๘๗ และ ๑๘๙
ปลอมแปลงเงินตรา	๒๐๒ ถึง ๒๐๕ และ ๒๑๐
ข่มขืนกระทำชำเรา	๒๔๓ ถึง ๒๔๖
ประทุษร้ายแก่ชีวิต	๒๕๐ และ ๒๕๑
ประทุษร้ายแก่ร่างกาย	๒๕๔ ถึง ๒๕๗
ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิศระภาพ	๒๖๘, ๒๗๐, ๒๗๖
ลักทรัพย์	๒๘๘ ถึง ๒๙๖
วิ่งราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และโจรสลัด	๒๙๗ ถึง ๓๐๒
กรรโชก	๓๐๓

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๕๓
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช ๒๕๕๓ นี้
มีหลักการ

๑. แก้ไขเพิ่มเติมตำแหน่งเจ้าพนักงานที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
ชั้นผู้ใหญ่บางตำแหน่ง และเทียบยศตำรวจบางอย่างเพื่อให้ตรงกับตำแหน่งราชการของตำรวจ
ที่เป็นอยู่ และเพื่อให้เป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น
๒. ให้อธิบดีกรมตำรวจประกาศแต่งตั้งข้าราชการตำรวจที่มียศไม่ต่ำกว่าชั้นนายสิบ
ตำรวจในราชกิจจานุเบกษา เป็นพนักงานสอบสวนได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การสอบสวนได้ดำเนินไป
ด้วยดีและรวดเร็ว

[ร.ก.๒๕๕๓/-/๕๐๑/๘ ตุลาคม ๒๕๕๓]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๕๗

[ร.ก.๒๕๕๗/๒๓/๓๕๔/๑๑ เมษายน ๒๕๕๗]

พระราชบัญญัติไม่อนุญาตพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พุทธศักราช ๒๕๕๗ พุทธศักราช ๒๕๕๗

[ร.ก.๒๕๕๗/๕๖/๗๘๐/๑๐ กันยายน ๒๕๕๗]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗

[ร.ก.๒๕๕๗/๗๘/๑๒๑๐/๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐

[ร.ก.๒๕๕๐/๓/๑๑๘/๑๔ มกราคม ๒๕๕๐]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๓

[ร.ก.๒๕๕๓/๖๐/๘๗๘/๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖

[ร.ก.๒๕๕๖/๑๐/๑๕๘/๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้คดีล่องลอยไปโดยเหมาะสม
และรวดเร็วยิ่งขึ้นกับเพื่อแก้ข้อขัดข้องของเจ้าพนักงาน และคู่ความในการดำเนินกระบวนการ
พิจารณาที่สำคัญบางประการ และแก้ปัญหิชนบทท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้
เหมาะสมยิ่งขึ้น

[ร.ก.๒๕๕๘/๑๖/๑๒๖/๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๐๑
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงการจัดระเบียบบริหารราชการ
ส่วนภูมิภาคใหม่ โดยให้มีแต่จังหวัดและอำเภอ ส่วนภาคย่อยเลิกไปตำแหน่งผู้ว่าราชการภาค
รองผู้ว่าราชการภาค ผู้ช่วยผู้ว่าราชการภาค และมหาดไทยภาค ซึ่งเป็นตำแหน่งประจำภาคจึงยกเลิก

ตามไปด้วยประกอบกับสมควรจะให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองบางตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาในส่วนภูมิภาคเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” เสียใหม่

[รก.๒๕๐๑/๗๘/๕๒๑/๗ ตุลาคม ๒๕๐๑]

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๓ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า ในปัจจุบันนี้ภาระของอธิบดีกรมตำรวจรองอธิบดีกรมตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นอันมากตลอดทั้งวิธีการชั้นสูตรพลิกศพก็ไม่สะดวกและเหมาะสม สมควรแก้ไขกรณีดังกล่าว หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

[รก.๒๕๑๕/๑๙๐/๑๖๗พ./๑๓ ธันวาคม ๒๕๑๕]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๗
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้ประชาชนในเขตอำนาจศาลแขวงและศาลจังหวัดมีสิทธิในการอุทธรณ์โดยเท่าเทียมกัน และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาล่วงไปโดยเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

[รก.๒๕๑๗/๒๐๒/๕๑พ./๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๗]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๑๗
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องด้วยการพระราชทานอภัยโทษซึ่งบัญญัติไว้ในภาค ๗ ว่าด้วยอภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังมีได้กำหนดวิธีการขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องโทษทั่วไปสมควรกำหนดให้คณะรัฐมนตรีถวายคำแนะนำต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษทั่วไปดังกล่าวได้ และโดยที่การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษทั่วไปได้เคยกระทำในรูปพระราชกฤษฎีกาเสมอมา แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ มาตรา ๑๙๒ ได้บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น” สมควรกำหนดให้การพระราชทานอภัยโทษได้กระทำในรูปพระราชกฤษฎีกาดังที่ได้เคยปฏิบัติมา จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

[รก.๒๕๑๗/๒๒๕/๘พ./๒๙ ธันวาคม ๒๕๑๗]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๒
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมิได้ให้อำนาจศาลชั้นต้นอย่างชัดแจ้งในการที่จะสั่งคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว ในกรณีที่ศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ทั้งในการที่ศาลจะสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษ

จำคุกอย่างสูงเกินสิบปีศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้าน ประการใดหรือไม่ทุกกรณีไป ทำให้ศาลไม่สามารถมีคำสั่งได้โดยรวดเร็ว สมควรให้อำนาจศาล ชันตันสั่งคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวในกรณีที่ศาลชันตันได้อ่านคำพิพากษาแล้ว และให้อำนาจศาลที่จะงดการถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ในกรณีที่ไม้อาจถามได้โดยมีเหตุอันควร เพื่อให้ศาลสามารถมีคำสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยรวดเร็วและ เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกขังได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนกรณีที่ศาล จะมีคำพิพากษานั้น สมควรกำหนดไว้ว่าถ้าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับ ข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องเพียงรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลา หรือสถานที่กระทำความผิดหรือต่างกัน ระหว่างการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร หรือต่างกันระหว่าง การกระทำความผิดโดยเจตนาและประมาทมิให้ถือว่าต่างกันในข้อสาระสำคัญอันจะเป็นเหตุให้ศาล ยกฟ้องคดีนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

[ร.ก.๒๕๒๒/๖๔/๑พ./๒๘ เมษายน ๒๕๒๒]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๒๓
 หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลแขวงโดยเพิ่มจำนวนค่าปรับ ให้สูงขึ้นจากหกพันบาทเป็นหกหมื่นบาท เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อให้คดีอาญาของศาลจังหวัดและศาลแขวงที่ห้ามอุทธรณ์คำพิพากษาในปัญหา ข้อเท็จจริงมีอัตราโทษเท่าเทียมกันอันจะเป็นผลทำให้ประชาชนที่อยู่ในเขตอำนาจศาลแขวงและ ในเขตอำนาจศาลจังหวัดมีสิทธิในการอุทธรณ์โดยเท่าเทียมกัน และได้รับผลปฏิบัติทางคดี เช่นเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

[ร.ก.๒๕๒๓/๑๐๘/๑พ./๑๖ กรกฎาคม ๒๕๒๓]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๒๓
 หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๓ ข้อ ๒ ได้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยให้เหตุผลว่าวิธีการชั้นสูตรพลิกศพไม่สะดวกและเหมาะสมแต่เมื่อ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ประกาศใช้แล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย บางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมื่อ ยิงราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตาย แล้วมักจะทำเป็นวิสามัญฆาตกรรม และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัยโดยไม่ต้อง ให้ศาลทหารทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติผู้ตายไม่สามารถ นำพยานเข้าสืบเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป จึงสมควรยกเลิกประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๓ ข้อ ๒ และให้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๑๕๐ ที่ถูกยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไป

[รก.๒๕๒๓/๑๑๓/๑พ./๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๓]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๒๕
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

(๑) อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันได้เฉพาะคดีที่มีอัตราโทษจำคุก
อย่างสูงไม่ถึงหนึ่งปี และ

(๒) มิได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า ในกรณีที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาแล้ว หากมีการ
ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นต้นก่อนส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาและศาล
ชั้นต้นเห็นไม่สมควรอนุญาต ศาลชั้นต้นจะต้อง “รีบ” ส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์
หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี เหมือนกับที่ได้กำหนดอย่างชัดเจนในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอให้
ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นต้นเมื่อส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ทำให้สิทธิเสรีภาพ
ของผู้ต้องหาและจำเลยในการได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร และ
บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องอย่างเดียวกันไม่สอดคล้องกันเป็นอย่างเดียวกัน

สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้มีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในคดีที่ไม่ร้ายแรง
โดยไม่ต้องมีประกันได้มากขึ้น และให้บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกัน
เป็นอย่างเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๒๕/๘๐/๔พ./๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๕]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๒๕
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้การสอบสวนคดีลึกลับไป
โดยรวดเร็วและเหมาะสมยิ่งขึ้น กับเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสืบสวนและสอบสวนจนได้ความ
แน่ชัดก่อนจับกุมผู้ต้องหา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

[รก.๒๕๒๕/๑๐๘/๑พ./๖ สิงหาคม ๒๕๒๕]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๒๗
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

(๑) มิได้ให้สิทธิแก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่จะพบและปรึกษาทนายสองต่อสอง
สิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมและสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วทำให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา
มิได้รับความคุ้มครองตามสมควร

(๒) มิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ไม่อนุญาตให้ปล่อย
ชั่วคราว

(๓) มิได้ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีที่มีอัตราโทษ
จำคุกอย่างสูงเกินสามปีแต่ไม่เกินสิบปี หรือปรับเกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทำให้ศาลไม่
สามารถเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว ให้แล้วเสร็จไปโดยรวดเร็วได้

(๔) มิได้ให้ศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีแต่ไม่ถึงสิบปี ทำให้จำเลยที่ยากจนในคดีดังกล่าวไม่มีทนายในการต่อสู้คดี

(๕) มิได้ให้อำนาจศาลสืบพยานบุคคลซึ่งจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรอันยากแก่การนำพยานมาสืบในภายหน้าไว้ทันทีก่อนฟ้องคดีต่อศาล ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี

สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ผู้เสียหาย ผู้ถูกจับ ผู้ต้องหา และจำเลยได้รับความคุ้มครอง และให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาดำเนินไปด้วยความรวดเร็วสามารถอำนวยความสะดวกความยุติธรรม ตลอดจนให้จำเลยที่ยากจนได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายในการดำเนินคดีมากขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๒๗/๑๒๗/๑พ./๒๐ กันยายน ๒๕๒๗]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๒๗
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการเปรียบเทียบคดีอาญา เพื่อให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้มากขึ้น โดยเปรียบเทียบในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทได้ สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยคดีอาญาเล็กน้อยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้สอดคล้องกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๒๘/๒๑๕/๑๔๗/๔ ธันวาคม ๒๕๒๘]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๓๒
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ผู้ต้องหาที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีเพื่อให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยในทุก ๆ คดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตถ้าจำเลยยังไม่มีทนาย และให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไปแต่ไม่ถึงสิบปี ถ้าจำเลยไม่มีทนายและต่อสู้คดีโดยแถลงต่อศาลก่อนเริ่มพิจารณาว่าจำเลยยากจนและต้องการทนาย เพื่อกำจัดปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการพิพากษาเกินคำขอ และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาลุล่วงไปโดยเหมาะสมรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๓๒/๑๔๗/๔พ./๘ กันยายน ๒๕๓๒]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๘) พ.ศ. ๒๕๓๕
หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มีการกำหนดชื่อตำแหน่งในกรมตำรวจขึ้นใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๓๒ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการบริหารงานของกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย สมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒ (๑๗) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เกี่ยวกับนิยามคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” เสียใหม่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๓๕/๓๒/๑๐/๑ เมษายน ๒๕๓๕]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๓๙
 หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญาที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังมีบทบัญญัติบางประการเป็นอุปสรรคต่อการสอบสวน
 ดำเนินคดี อันเป็นผลให้การสอบสวนดำเนินคดีเป็นไปโดยล่าช้า และทำให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือ
 จำเลยได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันและไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ สมควรแก้ไขเพิ่มเติม
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการ หรือศาล
 จัดหาลำโพงให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มี
 ล่าม ลดระยะเวลาที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมตัวผู้ถูกจับในกรณีที่มีเหตุจำเป็น
 ลงเหลือไม่เกินสามวันและกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งขังผู้ต้องหาไว้
 ณ สถานที่ที่พนักงานสอบสวนกำหนดตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร รวมทั้งกำหนดให้ศาลต้อง
 ถามจำเลยก่อนเริ่มการพิจารณาว่ามีทนายความหรือไม่ หากไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้ง
 ทนายความให้สำหรับคดีที่มีอัตราโทษจำคุกหรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้อง
 ทั้งนี้ เพื่อให้การสอบสวนดำเนินคดีลุล่วงไปโดยรวดเร็ว และเพื่อให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลย
 ได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และจำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่
 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[ร.ก.๒๕๓๙/๖๑๖/๖/๑๗ พุทธศักราช ๒๕๓๙]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันถัดจากวัน
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในปัจจุบันการถามปากคำ
 เด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานในชั้นสอบสวน และการสืบสวนบุคคล
 ซึ่งเป็นเด็กในชั้นศาลนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดวิธีปฏิบัติไว้เช่นเดียวกับ
 กรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนยังมีความชำนาญในด้านจิตวิทยาเด็ก
 ไม่เพียงพอ รวมทั้งมิได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่อ่อนแอเท่าที่ควรและการใช้
 ภาษากับเด็กยังไม่เหมาะสม อันเป็นเหตุให้การถามปากคำเด็กส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก
 และส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อน ส่วนการสืบพยานในชั้นศาลนั้นนอกจากเด็กจะต้องเผชิญหน้า
 กับจำเลยในห้องพิจารณาและตอบคำถามซ้ำกับในชั้นสอบสวนเสมือนหนึ่งต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำอีกครั้ง
 หนึ่งแล้ว คำถามที่ใช้ถามเด็กยังอาจเป็นคำถามที่ตอกย้ำจิตใจของเด็กซึ่งบอบช้ำให้เลวร้ายยิ่งขึ้น
 และยังส่งผลข้อเท็จจริงที่ไต่จากการสืบพยานคลาดเคลื่อนอีกเช่นกัน นอกจากนั้นในการจัดบันทึก
 คำร้องทุกข์ การชันสูตรพลิกศพ การได้สวนมูลฟ้อง และการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับเด็กก็อาจเกิด
 ผลในลักษณะทำนองเดียวกันได้ ฉะนั้น สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน
 เรื่องดังกล่าวให้มีกระบวนการถามปากคำและสืบพยานสำหรับเด็กเป็นพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
 และสอดคล้องกับมาตรฐานตามข้อ ๑๒ แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. ๑๙๘๙ และบทบัญญัติ

ในมาตรา ๔ และมาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และโดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงเหตุและวิธีการเกี่ยวกับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาล และสมควรให้นำวิธีสืบพยานสำหรับเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในชั้นศาลไปใช้กับการสืบพยานไว้ก่อนการฟ้องคดีต่อศาลด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[รก.๒๕๔๒/๘๑ก/๓๐/๑๔ กันยายน ๒๕๔๒]

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๖ บรรดาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่การชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนสำหรับการตาย ที่ได้มีการแจ้งต่อเจ้าพนักงานไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับและให้ใช้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่ได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานไปบังคับแก่การชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนจนกว่าศาลจะมีคำสั่งถึงที่สุด

มาตรา ๗ ภายในห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ในกรณีที่ต้องชั้นสูตรพลิกศพตามมาตรา ๑๔๘ (๓) และ (๔) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าแพทย์ตามมาตรา ๑๕๐ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มีเหตุจำเป็นไม่สามารถไปตรวจชั้นสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุได้ แพทย์ดังกล่าวอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจชั้นสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุในเบื้องต้น แล้วรีบรายงานให้แพทย์ทราบโดยเร็ว เพื่อดำเนินการตามมาตรา ๑๕๐ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ต่อไป

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับแก่การปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัคร ให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๘ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากในทางปฏิบัติ การชั้นสูตรพลิกศพมักกระทำโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทนแพทย์ซึ่งอาจทำให้ระบบการตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั่น อีกทั้งการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ยังขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลกันของผู้ร่วมทำการ

(๗๔)

ชั้นสูตรพลิกศพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ วิธีการในการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลยังเป็นไปอย่างล่าช้าและมีได้คุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายอย่างเพียงพอ ฉะนั้นสมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดตัวบุคคลผู้ร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพเสียใหม่ กล่าวคือ ให้นำพนักงานสอบสวนทำการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำโรงพยาบาล และแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ตามลำดับและให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพด้วยในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ รวมทั้งปรับปรุงวิธีการในการชั้นสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายโดยศาล เพื่อให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว รอบคอบ มีประสิทธิภาพ และคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น และโดยที่เป็นการสมควรกำหนดลักษณะความผิดขึ้นใหม่ที่ทำให้การชั้นสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไปอีกทั้งสมควรแก้ไขอัตราโทษตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีอัตราโทษสอดคล้องกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

[ร.ก.๒๕๔๒/๑๓๗ก/๑๗/๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๒]

**ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
(เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียม)**

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าฤชาธรรมเนียม)

๑๑๒ ค่าฤชาธรรมเนียม : การกำหนด การชำระค่าฤชาธรรมเนียม

หมวด ๓

ค่าฤชาธรรมเนียม

ส่วนที่ ๑

การกำหนด การชำระค่าฤชาธรรมเนียม และการดำเนินคดีอาญา

*มาตรา ๑๔๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา และว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม ค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นคำฟ้อง ฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างอื่นตามที่ระบุไว้ในตารางท้ายประมวล

*มาตรา ๑๔๙ แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๗ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๑ ตอนที่ ๗๕ หน้า ๑๑๕๔ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗)

กฎหมายนี้หรือในมาตรา ๑๕๐ นั้น ให้คู่ความผู้ยื่นคำฟ้อง ฟ้องอุทธรณ์ หรือฎีกา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นๆ หรือ คู่ความฝ่ายที่ศาลระบุไว้ในคำสั่งในกรณีที่กระบวนการพิจารณานั้นได้ กระทำโดยคำสั่งศาลเป็นผู้ชำระ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายซึ่งระบุไว้ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมสำหรับ กระบวนการพิจารณานั้น ศาลจะมีคำสั่งให้งดการดำเนิน กระบวนการพิจารณานั้นไว้ หรือจะสั่งให้เรียกค่าธรรมเนียมศาล จากคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือแต่ฝ่ายเดียวก็ได้

*ค่าธรรมเนียมศาลนั้น ให้ชำระหรือนำมาวางศาลเป็น เงินสดหรือเช็คซึ่งธนาคารรับรอง โดยเจ้าพนักงานศาลออกใบ รับให้

คำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างคนอนาถา คำฟ้อง หรือฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือคำให้การหรือคำแก้อุทธรณ์ หรือฎีกา ซึ่งได้ยื่นต่อศาลพร้อมด้วยคำขอฟ้อง หรือต่อสู้ความ อย่างคนอนาถาตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นได้สวน อนาถา ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลและวางเงินศาล เว้นแต่ ศาลจะได้ยกคำขอนั้นเสีย

มาตรา ๑๕๐ ในคดีที่คำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์นั้น อาจ

*มาตรา ๑๔๙ วรรคสอง แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๙) พ.ศ.๒๕๒๗ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๑ ตอนที่ ๑๓๖ หน้า ๒ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๗)

คำนวณเป็นราคาเงินได้ ให้โจทก์เสียค่าขึ้นศาลในศาลชั้นต้น ตามจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาท

ค่าขึ้นศาลในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานั้น ถ้าจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เป็นอย่างเดียวกับในศาลชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาเสียตามจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาเช่นเดียวกับในศาลชั้นต้น แต่ถ้าผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาได้รับความพอใจแต่บางส่วนตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลล่างแล้วและจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่ำกว่าในศาลชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาเสียค่าขึ้นศาลตามจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาต่ำนั้น

เมื่อได้ชำระค่าขึ้นศาลแล้ว ถ้าทุนทรัพย์แห่งคำฟ้องหรือฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาทวีขึ้น โดยการยื่นคำฟ้องเพิ่มเติมหรือโดยประการอื่น ให้เรียกค่าธรรมเนียมศาลเพิ่มขึ้นตามที่บัญญัติไว้ในตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้ และให้โจทก์นำมาชำระภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบ

ถ้าเนื่องจากศาลได้มีคำสั่งให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือให้แยกคดีกัน คำฟ้องใด หรือข้อหาอันมีอยู่ในคำฟ้องใดจะต้องโอนไปยังศาลอื่น หรือจะต้องกลับยื่นต่อศาลนั้นใหม่ หรือต่อศาลอื่นเป็นคดีเรื่องหนึ่งต่างหาก ให้โจทก์ได้รับผ่อนผันไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลในการยื่นหรือกลับยื่นคำฟ้องหรือข้อหาเช่นนั้น เว้นแต่จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินแห่งคำฟ้องหรือข้อหาเหล่านั้นจะทวีขึ้น ในกรณีเช่นนี้ ค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะที่ทวีขึ้นให้คำนวณและชำระตามที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อน

*มาตรา ๑๕๑ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่รับคำฟ้อง หรือในกรณีที่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ ถ้าศาลไม่ยอมรับอุทธรณ์หรือฎีกา หรือคำขอให้พิจารณาใหม่ หรือศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกามีคำสั่งให้ยกอุทธรณ์หรือฎีกา โดยยังมีได้วินิจฉัยประเด็นแห่งอุทธรณ์หรือฎีกานั้นให้ศาลมีคำสั่งให้คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด

เมื่อได้มีการถอนคำฟ้อง หรือเมื่อศาลได้ตัดสินให้ยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสินชี้ขาดที่จะฟ้องคดีใหม่ หรือเมื่อคดีนั้นได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยสัญญาหรือการประนีประนอมยอมความ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วน แก่คู่ความที่เกี่ยวข้องซึ่งได้เสียไว้ในเวลายื่นคำฟ้องได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งให้ส่งสำนวนความคืนไปยังศาลล่างเพื่อตัดสินใหม่หรือเพื่อพิจารณาใหม่ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๓ ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกามีอำนาจที่จะยกเว้นมิให้คู่ความต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ หรือในการที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาใหม่ของศาลล่างได้ตามที่เห็นสมควร

*มาตรา ๑๕๑ แก้ไขโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๗ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๑ ตอนที่ ๗๕ หน้า ๑๑๕๖ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗) แก้ไขครั้งสุดท้ายโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๒๑ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๑ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๑)

มาตรา ๑๕๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม และนอกจากศาลจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ค่าป่วยการพยานตามที่ระบุไว้ในตารางต่อท้ายประมวลกฎหมายนี้ และค่าป่วยการผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง ให้ชำระตามคำสั่งศาล เมื่อพยานได้เบิกความแล้วหรือเมื่อศาลได้ตั้งผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหรือฝ่ายที่มีคำขอให้ศาลตั้งผู้เชี่ยวชาญ หรือโดยคู่ความฝ่ายเดียวหรือหลายฝ่ายที่ศาลระบุ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๙

มาตรา ๑๕๓ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม

(๑) การชำระเงินค่าธรรมเนียมกองหมาย ในการส่งเอกสาร แทนคู่ความฝ่ายใด โดยคู่ความฝ่ายนั้นร้องขอหรือโดยคำสั่งศาลนั้น ให้ใช้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๙ วรรคแรกบังคับโดยอนุโลม

(๒) ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๔ ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ตามที่บัญญัติไว้ในตารางต่อท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้หักออกจากเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ก่อนจ่ายเงินจำนวนอื่นที่จะต้องจ่ายจากเงินที่ได้นั้น

มาตรา ๑๕๔ ถ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อปฏิบัติตาม

วิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีเงินพอที่จะเสียค่าใช้จ่ายนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินไม่เกิน ร้อยบาทได้โดยพลัน

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าจำนวนเงินที่วางไว้นั้น จะไม่พอ ก็ชอบที่จะบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้วางเงินอีกตามจำนวนที่เห็นสมควร แต่ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเห็นว่า การวางเงินอีกนั้นไม่จำเป็นหรือมากเกินไป ก็อาจยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายในกำหนด สองวันนับตั้งแต่ได้รับบอกกล่าว ขอให้ศาลกำหนดจำนวนเงินที่จะวางอีก หรือส่วนของจำนวนเงินซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ยอมเสียแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่วางเงินตามที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกแห่งมาตรานี้โดยพลัน หรือไม่ยื่นคำขอภายในเวลาที่กำหนด ไว้ในวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะดบปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าวแล้วจนกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้

ส่วนที่ ๒

ความรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๖๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ ความรับผิดขั้นที่สุดสำหรับค่าฤชาธรรมเนียมของคู่ความในคดียอมตกลงอยู่กับคู่ความฝ่ายที่แพ้คดี แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะชนะคดีเต็มตามข้อหาหรือแต่บางส่วน ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีนั้นเสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงหรือให้คู่ความแต่ละฝ่ายเสียค่าฤชาธรรมเนียมส่วนของตนหรือตามส่วนแห่งค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายได้เสียไปก็ได้ ตามที่ศาลจะใช้ดุลพินิจ โดยคำนึงถึงเหตุสมควรและความสุจริตในการสู้ความหรือการดำเนินคดีของคู่ความทั้งปวง

ถ้ามิได้ระบุค่าฤชาธรรมเนียมชนิดใดไว้โดยเฉพาะ ค่าฤชาธรรมเนียมนั้นให้รวมถึงค่าป่วยการพยาน ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมในการส่งเอกสารและบังคับคดีและค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าธรรมเนียมอื่นๆ บรรดาที่กฎหมายบังคับให้เสีย

คดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ฝ่ายเริ่มคดีเป็นผู้เสียค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๖๒ บุคคลที่เป็นโจทก์ร่วมกันหรือจำเลยร่วมกันนั้น หารต้องรับผิดร่วมกันในค่าฤชาธรรมเนียมไม่ หากต้องรับผิดเป็นส่วนต่างๆ กัน เว้นแต่จะได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมหรือลูกหนี้ร่วม หรือศาลได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๓ ถ้าคดีได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยการตกลงหรือการประนีประนอมยอมความหรืออนุญาโตตุลาการ คู่ความแต่ละฝ่ายยอมรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมในส่วนการดำเนินกระบวนพิจารณาของตน เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๔ ในกรณีที่วางเงินต่อศาลตามมาตรา ๑๓๕, ๑๓๖ นั้น จำเลยไม่ต้องรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมแห่งจำนวนเงินที่วางนั้นอันเกิดขึ้นภายหลัง

ถ้าโจทก์ยอมรับเงินที่วางต่อศาลเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม

ถ้าโจทก์ยอมรับเงินที่วางต่อศาลนั้นเป็นการพอใจเพียงส่วนหนึ่งแห่งจำนวนเงินที่เรียกร้อง และดำเนินคดีต่อไป จำเลยต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะได้พิพากษาให้โจทก์แพ้คดี ในกรณีเช่นนี้โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่ตนไม่ยอมรับเงินที่วางต่อศาลเป็นการพอใจตามที่เรียกร้อง

มาตรา ๑๖๕ ในกรณีที่มีการชำระหนี้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๗ ถ้าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นว่านั้น และดำเนินคดีต่อไป ค่าฤชาธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ถ้าวศาลเห็นว่าชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่โจทก์เรียกร้องแล้ว ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่โจทก์ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้นั้น โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

มาตรา ๑๖๖ คู่ความฝ่ายใดทำให้ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในกระบวนการพิจารณาใดๆ ที่ได้ดำเนินไปโดยไม่จำเป็นหรือที่ต้องดำเนินไปเพราะความผิดหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง คู่ความฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมนั้น โดยมีพิกำเนียงว่าคู่ความฝ่ายนั้นจักได้ชนะคดีหรือไม่

มาตรา ๑๒๗ คำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมนั้น ไม่ว่า คู่ความทั้งปวงหรือแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จักมีคำขอหรือไม่ก็ดี ให้ ศาลสั่งลงไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีหรือในคำสั่งจำหน่าย คดีออกจากสารบบความแล้วแต่กรณี แต่ถ้าเพื่อชี้ขาดตัดสินคดี ไต ศาลได้มีคำสั่งอย่างใดในระหว่างการพิจารณา ศาลจะมีคำสั่ง เรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับกระบวนการพิจารณาที่เสร็จไปในคำสั่ง ฉบับนั้น หรือในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีก็ได้แล้วแต่จะเลือก ในกรณีที่มีข้อพิพาทในเรื่องที่ไม่เป็นประเด็นในคดี ให้ ศาลมีคำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับข้อพิพาทเช่นว่านี้ ในคำสั่งชี้ขาดข้อพิพาทนั้น

ในกรณีที่มีการพิจารณาใหม่ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่ง เรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับการพิจารณาครั้งแรก และการ พิจารณาใหม่ในคำพิพากษาหรือคำสั่งได้

มาตรา ๑๒๘ ในกรณีที่คู่ความอาจอุทธรณ์ หรือฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้นั้น ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ หรือฎีกาในปัญหาเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมแต่อย่างเดียว เว้นแต่ อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะได้ยกเหตุว่า ค่าฤชาธรรมเนียมนั้นมีได้ กำหนดหรือคำนวณให้ถูกต้องตามกฎหมาย

มาตรา ๑๒๙ เมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องค่าฤชา ธรรมเนียมแล้ว ให้จำศาลในศาลชั้นต้นทำบัญชีแสดงค่าฤชา ธรรมเนียมที่คู่ความทุกฝ่ายได้เสียไปโดยลำดับ และจำนวนที่ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายจะต้องรับผิดชอบตามคำ วินิจฉัยชี้ขาดของศาล คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องของอาจขอ สำเนาบัญชีเช่นว่านั้นได้

ตาราง ๑*

ค่าขึ้นศาล (เสียในเวลายื่นคำฟ้อง)

- (๑) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ให้คิดค่าขึ้นศาลตามทฤษฎีดังต่อไปนี้
- (ก) คำฟ้องนอกจากที่ระบุไว้ใน (ข) และ (ค) ต่อไปนี้ ให้เรียกโดยอัตราสองบาทห้าสิบสตางค์ต่อทุกหนึ่งร้อยบาท แต่ไม่ให้เกินสองแสนบาท
- (ข) คำฟ้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามมาตรา ๒๒๑ ให้เรียกโดยอัตราหนึ่งบาทต่อทุกหนึ่งร้อยบาท ตามจำนวนที่อนุญาโตตุลาการกำหนดไว้ในคำชี้ขาดแต่ไม่ให้เกินแปดหมื่นบาท
- (ค) คำฟ้องขอให้บังคับจำนอง หรือบังคับเอาทรัพย์สินจำนองหลุด ให้เรียกโดยอัตราหนึ่งบาทต่อทุกหนึ่งร้อยบาท ตาม

*ตาราง ๑ แก้ไขโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๗ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๑ ตอนที่ ๗๙ หน้า ๑๑๙๗ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗) แก้ไขครั้งที่สองโดยมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๕๕ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๒๑ หน้า ๓๐๖ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕) และแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.๒๕๖๑ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๒ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑)

๒๕๖ ตาราง ๑ ค่าขึ้นศาล (เสียในเวลายื่นคำฟ้อง)

จำนวนหนี้ที่เรียกร้อง แต่ไม่ให้เกินหนึ่งแสนบาท ต่อเมื่อจำเลยให้การต่อสู้คดี จึงให้เรียกโดยอัตราตาม (ก)

ในการคำนวณ ถ้าทุนทรัพย์ไม่ถึงหนึ่งร้อยบาท ให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท เศษของหนึ่งร้อยบาทถ้าถึงห้าสิบบาท ให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท ถ้าต่ำกว่าห้าสิบบาทให้ปัดทิ้ง

(๒) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้

(ก) คดีทั่วไปรวมทั้งคดีไม่มีข้อพิพาท ให้เรียกเรื่องละสองร้อยบาท

(ข) อุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งตามมาตรา ๒๒๗ หรือมาตรา ๒๒๘ ให้เรียกเรื่องละสองร้อยบาท

(๓) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้และไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้รวมอยู่ด้วย ให้คิดค่าขึ้นศาลตามอัตราใน (๑) แต่ไม่ให้น้อยกว่าอัตราใน (๒) (ก) หรือ (๒) (ข) แล้วแต่กรณี

(๔) คดีที่ขอให้ชำระค่าเสียหาย ค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือค่าเลี้ยงชีพก็ดี เงินปี เงินเดือน เงินเบี้ยบำนาญ ค่าบำรุงรักษา หรือเงินอื่น ๆ ก็ดี บรรดาที่ให้จ่ายมีกำหนดเป็นระยะเวลาในอนาคต นอกจากดอกเบี้ย ค่าเช่า หรือค่าเสียหายที่ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือสั่งตามมาตรา ๑๔๒ อยู่แล้ว ให้คิดค่าขึ้นศาลหนึ่งร้อยบาท ถ้าคดีนั้นมีคำขอให้ชำระหนี้ในเวลาปัจจุบัน หรือมีคำขอในข้อก่อนๆ รวมอยู่ด้วย ให้คิดค่าขึ้นศาลสำหรับคำขอในข้อนี้เป็นอีกส่วนหนึ่ง

ตาราง ๒*
ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ

ลักษณะแห่ง กระบวนการพิจารณา	ศาลฎีกา และศาล อุทธรณ์	ศาลชั้นต้น	ชำระเมื่อใด
(๑) ค่ายื่นคำร้องขอตามมาตรา ๑๐๑ ในกรณีที่ยังไม่มีคดีอยู่ในศาล	-	๕๐ บาท	เมื่อยื่นคำร้องขอ
(๒) ค่ายื่นคำขอให้ออกหมายเรียก หรือหมายอื่น ๆ นอกจากคำขอ ให้ออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี ไม่ว่าจะออกหมายที่จับคำขอละ	๒๐ บาท	๑๐ บาท	เมื่อยื่นคำขอ
(๓) ค่ายื่นคำขออื่น ๆ ที่ต้องทำเป็น คำร้อง	๕๐ บาท	๒๐ บาท	เมื่อยื่นคำขอ
(๔) ค่าแต่งตั้งทนายตามมาตรา ๖๑	๕๐ บาท	๒๐ บาท	เมื่อยื่นใบแต่งตั้งทนาย

*ตาราง ๒ แก้ไขโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๗ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม
๖๑ ตอนที่ ๗๕ หน้า ๑๑๕๕ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗) แก้ไขครั้งที่สองโดย
มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๕๕ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๒๑ หน้า ๓๐๕
วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕) และแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.๒๕๖๑
(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๓ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑)

๒๕๘ ตาราง ๒ ค่าธรรมเนียมอื่นๆ

ลักษณะแห่ง กระบวนการพิจารณา	ศาลฎีกา และศาล อุทธรณ์	ศาลชั้นต้น	ชำระเมื่อใด
(๕) ค่าอ้างเอกสารเป็นพยาน ฉบับละ แต่ไม่เกิน	๑๐ บาท ๔๐๐ บาท	๕ บาท ๒๐๐ บาท	เมื่อส่ง
(๖) ค่าหนังสือประกัน	๔๐ บาท	๒๐ บาท	เมื่อทำหนังสือประกัน
(๗) ค่าคำสั่งที่มีคำขอตามมาตรา ๒๕๖ หรือมีคำขอโดยทาง อุทธรณ์ คำสั่งของเจ้า พนักงานบังคับคดี	๑๐๐ บาท	๕๐ บาท	เมื่อยื่นคำขอหรือ เมื่อยื่นอุทธรณ์
(๘) ค่าส่งประเด็นไปสืบที่ศาล อื่น ไม่เกี่ยวกับการชำระ ค่าฤชาธรรมเนียมอื่นๆ ที่ จะต้องเสีย เนื่องจากการ ดำเนินกระบวนการพิจารณา เพื่อสืบพยานในศาลที่ได้ รับแต่งตั้ง		๔๐ บาท	ก่อนส่งประเด็นไปสืบ
(๙) ค่าคัดสำเนาเอกสารต่างๆ โดยจำศาล หรือเจ้าพนักงาน บังคับคดีเป็นผู้คัดให้ คิด ร้อยละ ๒ บาท ต่อไป ร้อยละ ๕๐ สตางค์ ค่ารับรองตามมาตรา ๕๔ และมาตรา ๒๕๑ ฉบับละ ๒๐ บาท			

ลักษณะแห่ง กระบวนการพิจารณา	ศาลฎีกา และศาล อุทธรณ์	ศาลชั้นต้น	ชำระเมื่อใด
(๑๐) ค่าคัดและรับรองสำเนา บัญชีค่าฤชาธรรมเนียม ตามมาตรา ๑๖๕	๑๕ บาท	๑๕ บาท	เมื่อมีคำขอ
(๑๑) ใบสำคัญเพื่อแสดงว่า คำพิพากษาหรือคำสั่ง ได้ถึงที่สุดแล้ว	๑๕ บาท	๑๕ บาท	

ตาราง ๓*
ค่าสอบพยานนอกศาล

ในกรณีที่ผู้พิพากษาต้องไปสอบพยานนอกศาล ให้คิดค่า
ป่วยการให้ผู้พิพากษานายละ วันละสองร้อยบาท
ถ้าไม่จัดพาหนะมาให้ จะต้องชดใช้ค่าพาหนะที่เสียไปตาม
สมควร

*ตาราง ๓ แก้ไขโดยมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๕๕ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม
๗๓ ตอนที่ ๒๑ หน้า ๓๑๒ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕) และแก้ไขครั้งสุดท้ายโดย
มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.๒๕๖๑ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๔
(ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๑)

ตาราง ๔*
ค่าป่วยการและค่าพาหนะพยาน
กับค่ารังวัดทำแผนที่

(๑) ให้ศาลกำหนดค่าป่วยการพยานตามรายได้และฐานะของพยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียก แต่ไม่เกินวันละหนึ่งร้อยห้าสิบบาท กับค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พักของพยานที่เสียไปด้วยตามสมควร

(๒) ในกรณีที่มีการรังวัดทำแผนที่โดยให้เจ้าพนักงานศาลจัดทำ ให้ศาลกำหนดค่าป่วยการให้แก่เจ้าพนักงานศาลในอัตราคนละ วันละไม่น้อยกว่าห้าสิบบาท แต่ไม่เกินหนึ่งร้อยบาท กับค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พักของเจ้าพนักงานศาลที่เสียไปด้วยตามสมควร

*ตาราง ๔ แก้ไขโดยมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๕๕ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๒๑ หน้า ๓๑๒ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕) และแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.๒๕๒๑ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๔ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๑)

ตาราง ๕*
ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี

ค่าธรรมเนียม	จำนวน	หมายเหตุ
๑. ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด	ร้อยละ ๕ ของจำนวนเงินที่ขายหรือจำหน่ายได้	ทั้งนี้ ต้องเสียค่าประกาศและค่าใช้จ่ายต่างหาก
๒. จ่ายเงินที่ยึดหรืออายัดแก่เจ้าหนี้	ร้อยละ ๓ ครั้งของจำนวนเงินที่ยึดหรืออายัด	
๓. เมื่อยึดทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ตัวเงินแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่าย	ร้อยละ ๓ ครั้ง ของราคาทรัพย์สินที่ยึด	ส่วนการคำนวณราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดเพื่อเสียค่าธรรมเนียมตามหมายเลข ๓
๔. เมื่อยึดหรืออายัดเงินหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่าย	ร้อยละ ๑ ของจำนวนเงินที่ยึดหรืออายัด หรือราคาทรัพย์สินที่อายัด	และ ๔ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้กำหนดถ้าไม่ตกลงกัน ให้คู่ความที่เกี่ยวข้องเสนอเรื่องต่อศาลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๖
๕. ขายโดยวิธีประมูลระหว่างคู่ความ	ร้อยละ ๓ ของราคาประมูลสูงสุด	

*ตาราง ๕ แก้ไขโดยมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๕๙ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๓ ตอนที่ ๒๑ หน้า ๓๑๓ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙)

ตาราง ๖*

อัตราค่าทนายความ

- (๑) ให้ศาลกำหนดค่าทนายความตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรระหว่างอัตราขั้นต่ำ และอัตราขั้นสูง ดังที่ระบุไว้ในตารางนี้
- (๒) การที่ศาลจะกำหนดค่าทนายความให้แก่ผู้ชนะคดีนั้น ให้พิจารณาตามความยากง่ายแห่งคดีกับเทียบดูเวลาและงานที่ทนายความต้องปฏิบัติในการว่าคดีเรื่องนั้น

อัตราค่า ทนายความ	๑	๒	๓	๔	๕	๖
	ทุนทรัพย์ ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท	ทุนทรัพย์ เกิน ๒,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	ทุนทรัพย์ เกิน ๕,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท	ทุนทรัพย์ เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ บาท	ทุนทรัพย์ เกิน ๒๕,๐๐๐ บาท	คดีไม่มี ทุนทรัพย์
อัตราขั้นต่ำ ไม่ว่าในศาลใด	๕๐ บาท	๑๐๐ บาท	๒๐๐ บาท	๔๐๐ บาท	๖๐๐ บาท	๕๐ บาท
อัตราขั้นสูง ในศาลชั้นต้น ในศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา	๓๐๐ บาท ๒๐๐ บาท	๖๐๐ บาท ๓๐๐ บาท	๑,๐๐๐ บาท ๕๐๐ บาท	๑,๒๐๐ บาท ๖๐๐ บาท	ร้อยละ ๕ ร้อยละ ๓	๓,๐๐๐ บาท ๑,๕๐๐ บาท

*ตาราง ๖ แก้ไขโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๗) พ.ศ.๒๕๒๑ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๕ ตอนที่ ๓๗ หน้า ๔ (ฉบับพิเศษ) วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๑)

(๙๒)

กฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๑ ๒๖๓

กฎกระทรวง*

ฉบับที่ ๖ (พ.ศ.๒๕๕๖)

ออกตามความในพระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พุทธศักราช ๒๕๓๗

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๕๓๗ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ให้ยกเลิกกฎกระทรวงยุติธรรมออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๕๓๗ และพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๓๗ (ฉบับที่ ๒)

ข้อ ๒. บรรดาสำนวนความในคดีแพ่งที่มีใช้คดีมโนสารเรออันถึงที่สุดเกินกว่าสิบปี ให้จัดการปลดทำลาย หรือเก็บรักษาไว้ดังต่อไปนี้

(ก) สำนวนความที่พิพาทกันเรื่องที่ดิน ให้เก็บรักษาไว้แต่พยานเอกสาร แผนที่ คำพิพากษาหรือคำสั่ง และคำบังคับ นอกนั้นให้ทำลายเสีย

(ข) สำนวนความเรื่องอื่นๆ ให้เก็บรักษาไว้แต่เฉพาะคำพิพากษาหรือคำสั่ง และเมื่อเก็บรักษาไว้ครบสิบปีแล้ว ให้ทำลายเสียทั้งสิ้น

ข้อ ๓. สำนวนความคดีมโนสารเรออันถึงที่สุดเกินกว่าสิบปีให้ทำลายเสียทั้งสำนวน

ข้อ ๔. แสดมปีฎชากรที่ติดอยู่บนเอกสารที่จะต้องทำลายให้ทำลายเสียด้วย

ข้อ ๕. บรรดาสารบบความ บัญชีนัดพิจารณา บัญชีรับส่งสำนวน บัญชีหมายต่างๆ และต้นขั้วใบเสร็จรับเงินซึ่งได้ผ่านการตรวจของเจ้าหน้าที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินแล้ว เมื่อมีอายุเกินสิบปีให้ทำลายเสีย

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๖

ลัดพลีธรรมประคัลภ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๕๔ หน้า ๕๕๒ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๖
กฎกระทรวงฉบับที่ ๑-๕ ยกเลิก

หมายเหตุ :- เหตุผลในการออกประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้คือ โดยที่สำนวนความที่ศาลต่างๆ ต้องเก็บรักษาทั้งหมดกันเป็นจำนวนมาก และโดยทั่วไปสถานที่ที่เก็บรักษาจะเก็บรักษาให้เรียบร้อยและปลอดภัย จึงปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงว่าด้วยการเก็บรักษาและทำลายสำนวนความใหม่ เพื่อแก้อายุสำนวนให้ทำลายเร็วเข้าอีกบ้าง จะได้เก็บรักษาสำนวนที่เหลืออยู่ให้เรียบร้อย ดูแลได้ทั่วถึง

**ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ**

(สำเนา)

เลขที่รับ ๑๗/๒๕๔๗ วันที่ ๒๐ เม.ย. ๒๕๔๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ นร ๐๕๐๓/๕๕๔๓

สำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๒๐ เมษายน ๒๕๔๗

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับในเรื่องนี้

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาสมมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ ต่อรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภท รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีดังกล่าว เพื่อลดภาระให้ผู้เสียหาย และเพิ่มประธานศาลฎีกาและนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม จึงมีความจำเป็นต้องประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายโดยด่วน

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลมาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นเรื่องด่วน หากสภาผู้แทนราษฎร ลงมติเห็นชอบแล้ว ก็ขอได้โปรดนำเสนอดุสิตสภาพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) วิษณุ เครืองาม

(นายวิษณุ เครืองาม)

รองนายกรัฐมนตรี รักษาราชการแทน

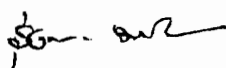
นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๘ - ๙

๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๗

สำเนาถูกต้อง

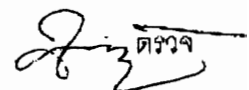

(นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ)

วิทยากร ๗ กลุ่มงานระเบียบวาระ

สำนักการประชุม

วันมา พิมพ์

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและกำหนดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยชดใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริงซึ่งส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าชด”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนับเป็นเจ้าของที่ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๕๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลงตามมาตรา ๕๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๕๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าชดเชยนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบแทนกันและต่างกันในการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ชำระหนี้ตามคำปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้:

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จึงต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าค่าธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์
และนายสุรสิทธิ์ นิตวุฒิวรรักษ์
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทย
เป็นผู้เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
เลขที่ ๒๐ / ๒๕๕๗
วันที่ ๒๐ เม.ย. ๕๗
๒๓ ๖๕๗

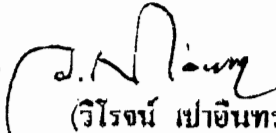
เราต้องช่วยกัน เพราะชาติมิใช่ของใครคนเดียว

๒๐ เมษายน ๒๕๕๗

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ.
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล

ข้าพเจ้าขอเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลมาเพื่อโปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา และหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว ก็ขอได้โปรดนำเสนอดังกล่าวต่อวุฒิสภาพิจารณาตามรัฐธรรมนูญต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พล.ต.ท. ผู้เสนอ
(วิโรจน์ เปาอินทร์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอ่างทอง

 ผู้แทน
 (นายสุรสิทธิ์ นิดิวศิริรักษ์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติคดี ๑
รับที่ ๒๒ / ๒๕๕๗
วันที่ ๒๐ / ๒๕๕๗ เวลา ๑๕:๐๐ น.

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

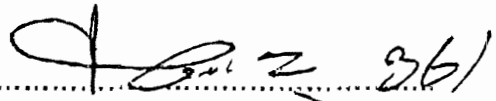
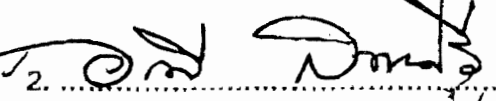

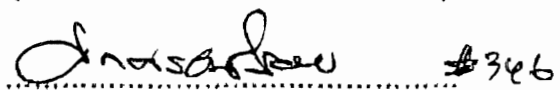
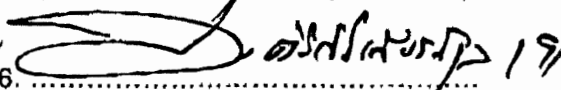
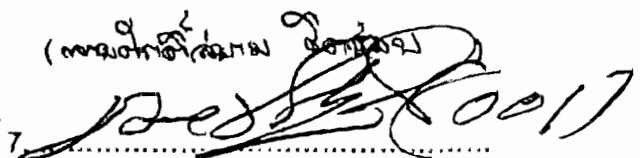
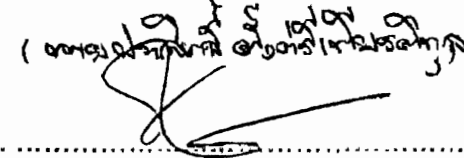
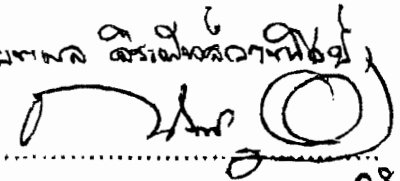
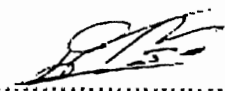
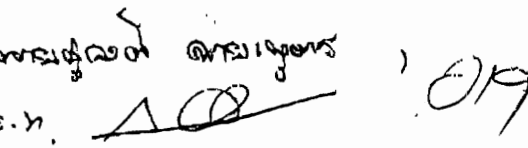
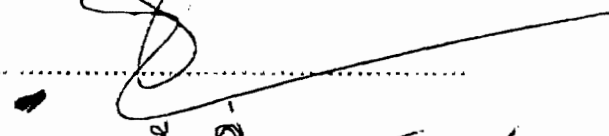
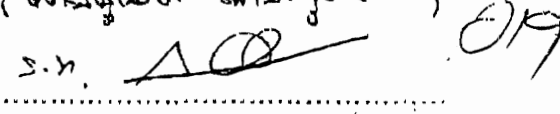
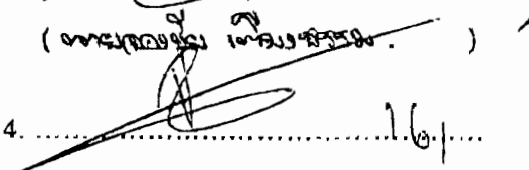
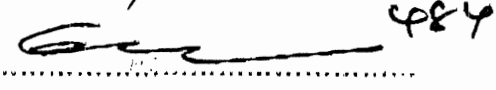
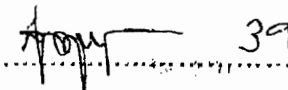

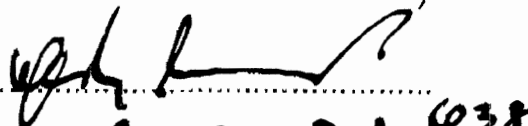
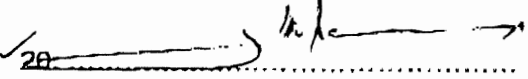
พรรคชาติไทย ได้พิจารณาแล้วมีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม
รับที่ ๙๕ / ๒๕๕๗
วันที่ ๒๐ / ๒๕๕๗ เวลา ๑๕:๐๐ น.
ส่งกลุ่มงาน.....ดำเนินการ

ลงชื่อ

(นายบรรหาร ศิลปอาชา)
หัวหน้าพรรคชาติไทย

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ.

- 1. 361
(ม.ร.ว. คึกฤทธิ์)
- 2. 471
(น.ร. อนันต์ ชูโชติ)
- 3. 134
(นายเนรมิต ทนตัง)
- 4. 109
(ทพ. น.เจตน์)
- 5. 346
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 6. 19
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 7. 0017
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 8. 209
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 9. 086
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 10. (146)
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 11. 89
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 12. ~~(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)~~
- 13. 019
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 14. 161
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 15. 484
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 16. 39
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 17. 396
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 18. ~~(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)~~
- 19. 438
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)
- 20. 130
(นายอรรถสิทธิ์ อภิบาล)

รับรองจาก...
...

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ มาตรา ๒๔๔ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานำบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระซึ่งยื่นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๔ มาตรา ๒๓๗ มาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙ มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๒ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาด และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ ในคดีส่วนแพ่งนั้น

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบหากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลาขึ้นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยชดใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินคำขอ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนับเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๕๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตามมาตรา ๕๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๕๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่โต้แย้งฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบกันและต่างกันในกรณีคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ราคาสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาสินไหมทดแทนหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จึงต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๘ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

**รายงานคณะกรรมการการวิสามัญ
พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
สภาผู้แทนราษฎร**

(๑๐๕)

ด่วนที่สุด
ที่ ๓๖๖๗/๒๕๕๗

(สำเนา)

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๕ ตุลาคม ๒๕๕๗

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา)

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยรายงานของคณะกรรมการการวิสามัญ
จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และร่าง
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (พลตำรวจโท
วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรวัชช์ เป็นผู้เสนอ) และตั้งกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง
เพื่อพิจารณา ประกอบด้วย

๑. นางกอบกุล นพอมรบดี	๒. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
๓. นายชวลิต มหาจันทร์	๔. นายชาญณรงค์ ปราณจิตรดี
๕. นายชูศักดิ์ ศิรินิล	๖. นายไชยวัฒน์ ไตรยสุนันท์
๗. นายดิศทัต โหตระกิตย์	๘. นายทองดี มนิสสาร
๙. ว่าที่ร้อยตรี ธนู จงเพิ่มดำรงชัย	๑๐. นายนคร มาฉิม
๑๑. นายบรรยง เต็มสิริภักดิ์	๑๒. พันตำรวจโท บรรยนิ ตั้งภากรณ์
๑๓. นายบุญเชษฐ์ พุ่มทิพย์	๑๔. นายประดู่ มั่นหมาย
๑๕. นายพรชัย อิศววัฒนาพร	๑๖. นายพร้อม พรหมพันธุ์
๑๗. นายพินิจ จันทร์สมบูรณ์	๑๘. นายพินิจ จันทร์สุรินทร์
๑๙. นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค	๒๐. นางมาลินี อินฉัตร
๒๑. นายวิชิต ปลั่งศรีสกุล	๒๒. นายวิทยา แก้วภราดัย
๒๓. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์	๒๔. นางสาวศุภมาส อิศรภักดี

(๑๐๖)

๒๕. นายสัมพันธ์ แป้นพัฒน์

๒๗. นายสามารถ แก้วมีชัย

๒๙. นายสุพจน์ ฤชุพันธุ์

๓๑. นายสุวัฒน์ วรรณศิริกุล

๓๓. นายสุนัญ วุฒิมวงศ์

๓๕. นายเอกพร รักความสุข

๒๖. นายสาธิต ปิตุเตชะ

๒๘. นายสินชัย พิภูลทิพย์สาคร

๓๐. นายสุพัฒน์ ธรรมเพชร

๓๒. นายสุวิชัย โยทองยศ

๓๔. นายอารีเพ็ญ อุดรสินธุ์

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงกราบเรียน
มาเพื่อให้โปรดนำเสนอบริษัทผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์

(วิโรจน์ เปาอินทร์)

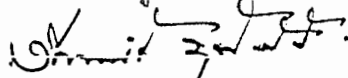
ประธานคณะกรรมการวิสามัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักกรรมการ ๑

โทร/โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๙

สำเนาถูกต้อง

(นายวิระพันธ์ มุขสมบัติ)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

นายอิสระ ปราโมช ณ อยุธยา /

นายณัฐพรฤทธิ หลาวทอง ร่าง

นางสาวมณฑิตา โกลส หิมพ์

ตรวจทาน

ครั้งที่ ๑ นายอิสระ ปราโมช ณ อยุธยา /

นายณัฐพรฤทธิ หลาวทอง

ครั้งที่ ๒ นางอรรพรรณ พันธุ์เป็รื่อง

ครั้งที่ ๓ คณะทำงานฯ สำนักกรรมการ ๑

รายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวรรักษ์ เป็นผู้เสนอ) และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา กำหนดการแปรญัตติภายใน ๗ วัน โดยให้ถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา นั้น

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้ดำเนินการแล้ว ปรากฏผลดังนี้

๑. ที่ประชุมคณะกรรมาธิการวิสามัญได้มีมติเลือกตั้ง

- (๑) พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ เป็นประธานคณะกรรมาธิการ
- (๒) นายชูศักดิ์ ศิรินิล เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่หนึ่ง
- (๓) หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ เป็นรองประธานคณะกรรมาธิการ คนที่สอง
- (๔) นายสามารถ แก้วมีชัย เป็นเลขานุการคณะกรรมาธิการ
- (๕) นายสุพจน์ ฤชุพันธุ์ เป็นโฆษกคณะกรรมาธิการ
- (๖) นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์ เป็นโฆษกคณะกรรมาธิการ

๒. คณะกรรมาธิการได้มีมติแต่งตั้ง นางอรวรรณ พันธุ์เป็รื่อง ผู้อำนวยการกลุ่มงาน คณะกรรมาธิการการพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักกรรมาธิการ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมาธิการ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๕

๓. ผู้ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้มาชี้แจงแสดงความคิดเห็น คือ

๓.๑ สำนักงานศาลยุติธรรม

(๑) นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนัก
ประธานศาลฎีกา
(๒) นางสาวเปรมรัตน์ วิจารณ์ญาณ	ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนัก
ประธานศาลฎีกา
(๓) นายอุ้มพงษ์ พัฒนเมฆิน	นิติกร สำนักวิชาการศาลยุติธรรม

๓.๒ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

(๑) นายมังกร เรืองกาญจน์	หัวหน้ากลุ่มกฎหมายและระเบียบ
นิติกร ๘ว. สำนักการสอบสวน
และนิติการ
(๒) นายบัณฑิต นริศรางกูร	นิติกร ๘ว. สำนักการสอบสวน
และนิติการ

๔. ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีผู้เสนอคำแปรญัตติ

๕. ผลการพิจารณา

<u>ชื่อร่างพระราชบัญญัติ</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>คำปรารภ</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๑</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๒</u>	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๓</u> เพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒	มีการแก้ไข
มาตรา ๔๔/๑	มีการแก้ไข
มีกรรมวิธีการขอสงวนความเห็น	
<u>นายพรชัย อัสววัฒนาพร (กรรมวิธีการ)</u> ขอสงวนความเห็นโดย	

แก้ความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๔๔/๑ เป็นดังนี้

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับทรัพย์สินเสียหายต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับทรัพย์สินหรือสิทธิอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้”

มาตรา ๔๔/๒	มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๔</u> แก้ไขมาตรา ๔๗	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๔๗	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๕</u> แก้ไขมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๕๐	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๕๑	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๖</u> แก้ไขมาตรา ๒๔๕ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๒๔๕	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๒๕๐	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๒๕๑	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๗</u> แก้ไขมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔	มีการแก้ไข
มาตรา ๒๕๓	มีการแก้ไข
มาตรา ๒๕๔	ไม่มีการแก้ไข
<u>มาตรา ๘</u> แก้ไขมาตรา ๒๕๘	ไม่มีการแก้ไข
มาตรา ๒๕๘	ไม่มีการแก้ไข

(๑๑๐)

๖. ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาพร้อมกับรายงานนี้
คืบแล้ว

(นายสามารถ แก้วมีชัย)

เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้ง กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และ มาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๗ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้น ค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สิน หรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการ กระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสีย ค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนืองไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดย รวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(๑๑๒)

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

ของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๓๗
มาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙ มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๒ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๕
ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหม
ทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง
หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้อง
ต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้อง ดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญา ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลย ให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือ ให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาต ให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหา ทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงิน รางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยได้รับค่าธรรมเนียม เห็นชอบด้วยที่ ราชบัณฑิตยสถาน

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความ รับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวน เงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินคำขอ”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้อง หรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตามมาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๙๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบกันและต่างกันในกรณีคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ"

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมด หรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแพ่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

.....

.....

**ร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
ที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว**

(๑๑๗)

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
เลขรับ..... 71
วันที่..... 23 ต.ค. 2547
เวลา..... 10.45 น.

ด่วนที่สุด

ที่ สผ ๐๐๑๔/ 9๖๖๘๗

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๖๙ ตุลาคม ๒๕๔๗

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวข้างต้น พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล

ด้วยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๒๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้ลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ

ฉะนั้น จึงส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมาเพื่อนำเสนอต่อวุฒิสภาพิจารณาต่อไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๗๔

อนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายอุทัย พิมพ์ใจชน)

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๙๙

๐ ๒๒๔๔ ๒๐๙๙

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม

รับที่..... ๖๗..... / ๖๖๖.....

วันที่..... ๒๓..... / ๓๑..... / ๔๖..... เวลา..... 11.๐๐..... น.

ส่ง..... พจน..... คำเนินการ

กลุ่มงานพระราชบัญญัติ

รับที่..... ๕๕..... / ๕๕๕.....

วันที่..... ๒๕..... / ๓๑..... / ๕๕.....

เวลา..... ๑๑.๐๐..... น.

สำนักงานการประชุม

(๑๑๘)

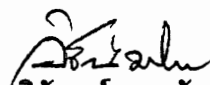
สารบบ

เรื่อง การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้ว

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวิรัช เป็นผู้เสนอ) ที่ประชุมได้พิจารณาและลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ และตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา โดยถือร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการพิจารณาเสร็จแล้วจึงได้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๒๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้พิจารณาในวาระที่สอง แล้วลงมติในวาระที่สามเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และให้เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาต่อไปตามรัฐธรรมนูญฯ

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้สภาผู้แทนราษฎรส่งให้วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๔๗

(นายวิจักขณ์ นาควัชระ)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑๙)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน แก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้ง กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และ มาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้น ค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สิน หรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการ กระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสีย ค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติม

(๑๒๐)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งเป็นไปโดย
รวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้อง
ตราพระราชบัญญัตินี้

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ และนายสุรสิทธิ์ นิติวุฒิวรวัชร เป็นผู้เสนอ)

(๑๒๑)

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...)

พ.ศ.

.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

ของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๓๗

มาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙ มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๒ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๕

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา

"มาตรา ๔๔/๑ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหม
ทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง
หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้อง
ต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้อง ดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีค่าใช้จ่ายบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญา ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลย ให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือ ให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาต ให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหา ทุนความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงิน รางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด"

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความ รับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่ ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวน เงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินคำขอ"

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้อง หรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาจำคุกแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับโดยพลันตามมาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๙๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบแทนกันและต่างกันในกรณีคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ"

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่เฉพาะบางส่วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ และถ้าผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องในคดีส่วนแห่งนั้น

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังกล่าว

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๒๕๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคำฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม"

.....
.....
ถูกต้องตามมติของสภาผู้แทนราษฎร

(นายธงชัย ดุลยสุข)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑

สำนักการประชุม

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

**รายงานคณะกรรมการการยุติธรรม
และสิทธิมนุษยชน ของวุฒิสภา
พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
(การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา)
ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา
พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙**

(๑๒๕)

(สำเนา)

ที่ สว ๐๐๑๐/(ร ๒๕)

วุฒิสภา

อาคารสุขประพฤติ

ถนนประชาชื่น กทม. ๑๐๘๐๐

๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๗

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา) ตามข้อบังคับฯ ข้อ ๑๐๙

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ)
วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา) ซึ่งคณะรัฐมนตรี
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ แล้วลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และ
เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา) ซึ่งกรรมาธิการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายคำณวน ชโลปถัมภ์	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายระวี กิ่งคำวงศ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พันตำรวจเอก สุรพงศ์ ใฝ่นวล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายประสิทธิ์ ปทุมรักษ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นายปรีชา ปิตานนท์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
๖. นายอุบล เอื้อศรี	รองเลขาธิการคณะกรรมการ
และรักษาการเลขาธิการคณะกรรมการ
๗. นายบุญเลิศ ไพรินทร์	โฆษกคณะกรรมการ
๘. พลตำรวจเอก วิรุฬห์ พันแสน	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. พลตำรวจโท ทวี ทิพย์รัตน์	

(๑๒๖)

๑๑. พลตำรวจโท ปรีชา ปฏิบัติสกรกิจ

๑๒. นายวิกรม อัยศิริ

๑๓. นายสนิท จันทรวงศ์

๑๔. นายสั๊ก กอแสงเรือง

๑๕. นายสุนทร จินดาอินทร์

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอรายงานต่อที่ประชุมวุฒิสภาเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) คำนวน ชโลปถัมภ์

(นายคำนวน ชโลปถัมภ์)

ประธานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวชลธิชา มีแสง)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการ
การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
สำนักกรรมการ ๒
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทร. ๐ ๒๕๓๑ ๙๑๔๖ - ๗

โทรสาร ๐ ๒๕๓๑ ๙๑๗๓

มฤดี พิมพ์

สมบัติ / อนรรฆวี / จุฬยพร ทาน

**รายงานการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา)
ตามข้อบังคับฯ ข้อ ๑๐๙**

.....

ด้วยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันพุธที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) ซึ่งคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ แล้วลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาได้มอบหมายให้คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเสร็จแล้ว ปรากฏผลดังนี้

๑. คณะกรรมการได้แต่งตั้ง นางสาวชลธิชา มีแสง ผู้อำนวยการกลุ่มงาน

คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สำนักกรรมการ ๒ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ทำหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๙๒ วรรคสาม

๒. ในการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คณะกรรมการได้มีมติ

มอบหมายให้ นายอนุพร อรุณรัตน์ นักวิชาการประจำคณะกรรมการ ไปศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแล้วเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

๓. คณะกรรมการได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น คือ

๓.๑ นายพรชัย อัครวิวัฒนาพร	รองผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
กระทรวงยุติธรรม
๓.๒ นายดิศทัต โหตระกิตย์	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายต่างประเทศ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๔. ผลการพิจารณา

คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา ได้พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) แล้ว มีความเห็นดังนี้

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๔๗ มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๔)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมและปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางประเภทเท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเป็นการระงับขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้**ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์**ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหายจึงจำเป็น ต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ข้อสังเกต

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับนี้ เป็นการให้สิทธิผู้เสียหายในการยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วและยกเว้นค่าธรรมเนียม ในการดำเนินคดีเพื่อลดภาระให้ผู้เสียหาย

มาตรา ๑ ชื่อพระราชบัญญัติ

ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๒ กำหนดวันที่กฎหมายเริ่มใช้บังคับ

ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๓ เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้เพิ่มมาตรา ๔๔/๑ และ ๔๔/๒ ให้สิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อบังคับให้ จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีอีกต่างหากได้ นอกเหนือจากคดีอาญาบางประเภท ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ กำหนดกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าวโดยให้จำเลยยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานหรือก่อนที่ ศาลวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน และคำร้องดังกล่าวต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญา ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จแล้วศาลอาจอนุญาตให้ผู้เสียหาย นำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น และให้ศาลตั้งทนายความแก่ผู้เสียหายที่เป็นคน ยากจนไม่สามารถหาทนายความได้เอง

ข้อสังเกตมาตรา ๔๔/๑

๑. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๓ ในส่วนของคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาพนักงานอัยการมีสิทธิเฉพาะการเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญหายไป เนื่องจากการกระทำความผิดคืนจะเรียกค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ แทนไม่ได้และขอได้เฉพาะในกรณีเป็น ความผิดเกี่ยวกับคดีลักทรัพย์ วิวังทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก หรือ รับของโจร หากเป็นความผิดฐานอื่นแล้วพนักงานอัยการจะเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนไม่ได้ ผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแบ่งเพื่อเรียกค่าสินไหม ทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียกค่าสินไหมทดแทน

ดังนั้น เมื่อมีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๔/๑ ดังกล่าวผู้เสียหายไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่เพียงแต่ทำเป็นคำร้องซึ่งถือเป็นคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

๒. จากหลักการการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแพ่งดำเนินไปโดยรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติอาจทำให้การพิจารณาคดีอาญาของศาลหรืออัยการต้องเกิดความล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคแรก บัญญัติให้การพิจารณาคดีอาญาต้องทำด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม ทั้งมาตรา ๔๔/๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติให้ศาลอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เมื่อพนักงานอัยการสืบเสร็จ หากผู้เสียหายสืบพยานเป็นระยะเวลา นานก็จะทำให้การสืบพยานของฝ่ายจำเลยต้องเนิ่นนานไปอาจทำให้คดีอาญาล่าช้า

๓. ในคดีความผิดอาญาต่อแผ่นดินนั้นควรยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่กรณีที่เป็นคดีความผิดอาญาต่อเอกชน เช่น คดีเช็คควรให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยหรือไม่

๔. มาตรา ๔๓ วิธีพิจารณาความอาญาเป็นกรอบหลักของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ส่วนมาตรา ๔๔ เป็นแบบในการเรียกค่าทดแทน ซึ่งในมาตรา ๔๓ อัยการมีสิทธิเพียงเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากกระทำความผิดคดี ส่วนมาตรา ๔๔/๑ ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ นั้นให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน คือ รวมทั้งค่าทดแทนอื่น ๆ ด้วย เช่น ความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ ทรัพย์สิน การให้สิทธิเรียกร้องเช่นนี้จะกระทบต่อการพิจารณาคดีอาญาหรือไม่

ข้อสังเกตมาตรา ๔๔/๒ วรรคสอง

กรณีมาตรา ๔๔/๒ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติให้ศาลจัดทนายความให้แก่เฉพาะกรณีผู้ร้องเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง หากเป็นกรณีจำเลยเป็นคนยากจนก็ควรพิจารณาเพิ่มเติมให้ศาลจัดทนายความให้ด้วยเพื่อความยุติธรรมทั้งสองฝ่ายโดยเท่าเทียมกัน

อนึ่ง ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้ันได้ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๒ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

ในคดีแพ่งบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๒ วรรคหนึ่ง และวรรคสองมีลักษณะแตกต่างกัน คือ มาตรา ๒๔๒ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่รัฐให้ความช่วยเหลือผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาด้วยการจัดหาทนายความให้ ส่วนวรรคสองเป็นสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายในคดีแพ่ง

ดังนั้น กรณีที่จำเลยยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้ จึงควรได้รับการช่วยเหลือ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่การยุติธรรม

มาตรา ๔ แก้ไขมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้แก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน” เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑

มาตรา ๕ แก้ไขมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๕๐ ให้แก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน” เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑

มาตรา ๕๑ แก้ไขบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญาที่ได้แก้ไขแล้ว
ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๖ แก้ไขมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้แก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน” เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑

ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๗ แก้ไขมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒๕๓ กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามมาตรา ๔๔/๑ ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมเช่นเดียวกับกรณีที่พนักงานอัยการมีคำเรียกร้องให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓

ข้อสังเกต

เมื่อประสงค์จะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในการร้องขอตามมาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔/๑ แล้วควรพิจารณาการยกเว้นค่าธรรมเนียมการบังคับคดีด้วย เพื่อเป็นการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายตลอดกระบวนการดำเนินคดี

มาตรา ๒๕๔

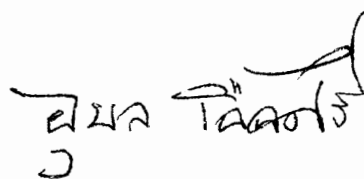
ไม่มีข้อสังเกต

มาตรา ๘ เปลี่ยนแปลงมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคำอุทธรณ์
ไม่มีข้อสังเกต

สรุป

- ๑) ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ให้สิทธิผู้เสียหายในการยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภทที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแห่งเป็นไปโดยรวดเร็วและยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีเพื่อลดภาระให้ผู้เสียหาย ซึ่งมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่ากรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง โดยเฉพาะคดีอาญาอุกฉกรรจ์ที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องและศาลได้ไต่สวนมูลฟ้องแล้วมีมูล อันเป็นการแสวงหาความยุติธรรมที่เอกชนต้องเรียกร้องและดำเนินการเอง ควรได้รับการพิจารณาให้ยื่นฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาและได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยหรือไม่
- ๒) ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้ยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่เป็นคนยากจนและไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง

๕. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) เพื่อประกอบการพิจารณาของที่ประชุมวุฒิสภา และเห็นควรให้รับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไว้พิจารณาต่อไป

(นายอุบล เชื้อศรี)

รองเลขาธิการคณะกรรมการ
และรักษาการเลขาธิการคณะกรรมการ